

BAIA MARE

schită monografică

BAIA MARE

schită monografică

BAIA MARE /
schită monografică

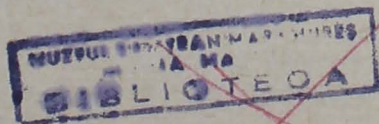

SFATUL POPULAR AL REGIUNII MARAMUREȘ

BAIA MARE

— SCHIȚĂ MONOGRAFICĂ —

4374

MUZEUL REGIONAL MARAMUREȘ

BALIA MARE

—

Autorii :

- O. BANDULA
- O. VALENTIN
- I. MAȘTEI
- M. POP
- I. CAPOCEAN

CUVÎNT ÎNAINTE

Prezenta schiță monografică a orașului Baia Mare, editată de Muzeul regional, este o lucrare care pune la îndemâna cititorului o sumă de date referitoare la acest oraș minier ce numără peste 600 de ani de istorie scrisă.

Este pentru întâia oară cînd despre orașul Baia Mare se realizează o asemenea lucrare încheată care cuprinde o mare diversitate de date și fapte de interes istoric, geografic, economic și social-cultural.

În prima parte a lucrării, după o descriere geografică a orașului, se face o incursiune în trecutul său istoric, marcînd principalele evenimente pe baza dovezilor arheologice și documentelor istorice existente. Avînd în vedere dimensiunile și profilul de schiță monografică, cartea nu-și propune să realizeze o istorie cuprinzătoare a orașului, ci

doar o trecere sumară în revistă a unor evenimente mai semnificative cu rezonanță social-economică.

Un loc important în economia lucrării îl ocupă orașul contemporan a cărui personalitate în contextul orașelor Republicii Populare Române i-a fost conferită de epoca socialismului.

Alături de înfățișarea dezvoltării spectaculoase a orașului ce primește trăsăturile orașului socialist, este prezentată dezvoltarea lui economică, transformarea într-un puternic centru industrial. Lucrarea face o prezentare a principalelor întreprinderi industriale, arătând dinamica creșterii producției și dezvoltării bazei lor tehnico-materiale.

În anii puterii populare orașul, reședință de regiune, a devenit nu numai un puternic centru industrial, ci și un centru cu o largă rețea comercială și de deservire. Corespunzător dezvoltării sale, Baia Mare concentrează în prezent numeroase instituții de învățământ, cultură și artă, fapt ce-și găsește oglindirea în lucrare.

În sprijinul prezentării orașului stau și cele 60 fotografii care redau în limbajul imaginii fixate pe peliculă secvențe din înfățișarea de azi și de ieri a Băii Mari.

Întreaga carte este străbătută de ideea că toată dinamica dezvoltării impetuoase a orașului este datorată operei construcției socialiste din patria noastră, condusă cu înțelepciune de Partidul Muncitoresc Român. Insuși orașul Baia Mare — reconstruit aproape în întregime cu tot ce e industrie, străzi și cartiere înfloritoare — este un dar al socialismului, un omagiu și un gest de cinstitoare a muncii mizerului băimărean.

COORDONATE GEOGRAFICE

În extremitatea nord-vestică a patriei noastre este situată regiunea Maramureș, a cărei reședință este orașul Baia Mare.

Vechiul oraș minier Baia Mare, cu un trecut ce se pierde în negura veacurilor, este așezat la poalele munților vulcanici Gutii, într-o depresiune care se situează la contactul dintre Cîmpia Tisei, dealurile someșene și lanțul eruptiv al munților Gutii.

Bazinul băimărean este cuprins între $47^{\circ}, 39'$ — $47^{\circ}, 48'$ latitudine nordică și $21^{\circ}, 10'$ — $21^{\circ}, 30'$ longitudine estică¹⁾ formînd o trecere de la regiunea de șes spre regiunea de dealuri și munți ce se ridică de la nord spre est.

Ori din care parte ne-am apropia de Baia Mare, fie dinspre vest (Satu Mare), fie dinspre sud pe calea ferată, ori

pe șosea (de la Cluj), ni se deschide aceeași frumoasă panoramă spre munți, la poalele cărora e așezat orașul la o altitudine mijlocie de 228 m deasupra nivelului mării.

Orașul Baia Mare și localitățile aparținătoare din punct de vedere administrativ se învecinează spre nord-vest cu raioanele Satu Mare și Oaș, la nord cu raionul Sighet, la est cu raionul Lăpuș, iar spre sud cu raionul Șomcuta.

Incepînd din nord-vest și pînă în sud-est, orașul este împrejmuît de dealuri despărțite între ele de văi lungi și munți acoperiți cu păduri întinse, care formează pe alocuri peisaje pitorești și atrăgătoare, înălțimea acestora ajungînd uneori pînă la aproape 1.500 m.

La nord se ridică dintr-o dată puternice masive eruptive caracteristice fostelor regiuni vulcanice. Această zonă eruptivă ocupă aproape în întregime regiunea de la nord de valea Săsarului. Erupțiile vulcanice din această parte a țării noastre au avut loc aproximativ pe la mijlocul terțiarului.

Deși relieful băimărean nu prezintă măreția celui carpat, ascunde însă un farmec deosebit, care se dezvăluie treptat pe măsură ce te apropii de dealurile dispuse în formă de semicerc ce înconjoară orașul.

În imediata apropiere, în fața călătorului ce vine dinspre Satu Mare se ivesc dealurile Morigău (633 m) și Dungașul (711 m). Mai departe spre est se ridică Dealul Florilor (367 m). În continuare lanțul muntos se lasă spre Măgura (454 m) și dealurile Ferneziului.

În spatele acestora, la nord de satul Chiuzbaia, se ridică masivul stîncos al Ignișului (1.307 m) cu stînci prăpăstioase pe margini și cu plaiuri întinse de pășuni în regiunea cea mai înaltă. Spre răsărit de Igniș, zona eruptivă mai ridică cîțiva munți care trec de 1.000 m, cu forme interesante, ce dau aspectul pitoresc recunoscut acestor regiuni (virfurile Blidarilor, Petrice, Iezurele, Piatra etc.). Înaintînd mai mult spre est, ajungem la Gutii, muntele cu patru colțuri, care se ridică pînă la 1.445 m. Acest vîrf constituie cel mai frumos con vulcanic.

La poalele lui se întind cele două orașe: Baia Mare și Baia Sprie.

Dealurile și munții care împrejmuiesc orașul sînt aco-

perite de păduri de carpen, fag, frasin etc. În locurile mai joase crește stejarul, iar înaintînd spre nord și nord-est, dăm de masive de fag. În părțile muntoase, pe Igniș și Gutii întîlnim păduri de brazi.

Aceste dealuri acoperite de păduri ascund în adîncuri resurse naturale importante. Lanțul vulcanic al Gutiiului este cel mai bogat în minereuri auro-argintifere din toți munții noștri vulcanici. De aici se extrag minereuri complexe de aur, argint, plumb, zinc, cupru, stibiu și altele. Datorită acestui fapt, orașul de la poalele Gutiiului, Baia Mare, poate fi numit pe drept cuvînt orașul metalelor neroase.

Vegetația și aici ca și în alte locuri s-a dezvoltat după condițiile geografice, de relief, sol și climă. Pămîntul din împrejurimile orașului este ocupat în bună parte de agricultură, iar coastele sînt acoperite cu livezi de pomi, vii și fînețe. Castanul comestibil al cărui fruct este mult căutat de locuitori și de cei care trec prin oraș și împrejurimi, formează adevărate păduri ce acoperă dealurile din apropiere.

În ultimii ani cooperativele agricole de producție apropiate de oraș au dezvoltat mult legumicultura, care asigură în bună măsură necesitățile locuitorilor orașului și aduce venituri mari cooperativelor.

Clima acestei regiuni este temperată, cu influență continentală, orașul fiind ferit de vînturi puternice. Munții și dealurile apără orașul de curenții din nord și nord-est, oferindu-i o climă mai dulce. Vînturile cele mai frecvente sînt cele din sud și din vest, care bat dinspre șesul Tisei. Iarna aduce zăpadă multă, ajungînd adeseori la înălțimea de 1—2 m. Vara este cu precipitații abundente și numeroase descărcări electrice, fiind una din cele mai bogate regiuni din țară în precipitații. Toamna de cele mai multe ori este blîndă și lungă.

Temperatura medie anuală este de 9—10°, minimele ajungînd uneori la minus 30°, iar maximele la plus 35°. În timpul verii diferența de temperatură între cea din oraș și cea din valea Usturoiului, parcul orașului și alte locuri pitorești, răcoroase și odihnitoare, foarte des frecventate de oamenii muncii din oraș și din împrejurimi, este de 2—3°.

Rețeaua hidrografică este reprezentată prin valea Săsarului și afluenții săi.

De la izvoare și pînă la nord de Baia Sprie, valea e strîmtată de dealuri, avînd o pantă mai pronunțată. La vest de Baia Sprie începe să se lărgească pînă la cîteva sute de metri lățimea cea mai mare atingînd-o la ieșirea din Baia Mare. După ce Săsarul colectează apele unor pîriuri ca: Limpedeș, Tulbure, Chiuzbaia, Ferneziu, Sf. Ioan, Borcut se varsă în Lăpuș.

Ca centru politic, administrativ și economic al regiunii, orașul este legat prin șosele și căi ferate cu punctele mai importante ale regiunii și țării. În anii puterii populare s-au asfaltat șoselele care leagă centrul regional cu raioanele Satu Mare, Carei, Oaș și Șomcuta, fiind în curs de modernizare și alte șosele.

După 23 August 1944, datorită grijii acordate de partid și guvern dezvoltării armonioase a tuturor regiunilor țării, orașul Baia Mare s-a transformat într-un puternic centru industrial.

A crescut și populația orașului: în 1956 orașul avea 35.920 locuitori față de numai 13.904 cîți erau în 1930 și 20.959 în anul 1948. Continuînd același ritm rapid de dezvoltare socialistă, orașul avea în 1962 o populație de 44.422 locuitori, iar împreună cu localitățile aparținătoare 86.377 locuitori. La 1 iulie 1964 numai orașul număra 48.538 locuitori, iar cu satele și comunele aparținătoare 91.777.

Ținînd seama de condițiile necesare dezvoltării unui oraș, se poate spune că atît elementul geografic cît și cel economic favorizează dezvoltarea acestui puternic centru minier.

DIN ISTORICUL ORAȘULUI PÎNA
ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECO-
LULUI AL XVIII-LEA

Teritoriul regiunii Maramureș, datorită poziției geografice, bogăției solului și subsolului, trebuie să fi atras atenția oamenilor din timpuri foarte vechi. Acest lucru este dovedit de numărul mare de așezări omenești descoperite cu prilejul săpăturilor arheologice efectuate în diferitele localități ale regiunii.

Așchiile de opal și silex, fragmente și toporașe de mână triunghiulare și altele, descoperite la Boinești și Remețea (raionul Oaș), atestă existența unei activități umane încă din paleolitic. Etapa următoare a dezvoltării societății umane — neoliticul — este de asemenea prezentă în regiune, fapt dovedit prin descoperirea unor materiale specifice culturilor neolitice, cum ar fi cele de la Berea—Ciumești (raionul Carei).

O dată ce oamenii au cunoscut metalele și întrebuintarea lor, această regiune a fost căutată tot mai mult, iar așezările omenești din epoca metalelor, în special din epoca bronzului, sînt foarte numeroase. Obiecte frumos lucrate și ornamentate din epoca bronzului, ca: săbii, topoare de lup-tă, securi, brățări și ceramică, au fost descoperite la Baia Mare, Ilba, Seini (Baia Mare), Apa (raionul Satu Mare), Batarci (raionul Oaș), Suciul de Sus (raionul Lăpuș), Tiream (raionul Carei), Satulung (raionul Șomcuta) și multe altele.

Se poate afirma că aproape în fiecare localitate mai mare din regiune se găsesc urme ale culturii epocii bronzului. Nu lipsesc desigur nici descoperirile din epoca fierului ca cele de la Borșa (raionul Vișeu), Birsana (raionul Sighet), Vetiș (raionul Satu Mare) etc. Obiecte de aur ce aparțin acestei perioade au fost descoperite la Sarasău — Sighet, Batarci — Oaș.

Numărul mare de așezări din epoca metalelor ne arată că viața social-economică pe aceste meleaguri a cunoscut o largă dezvoltare. Bogățiile subsolului au permis practicarea meșteșugurilor în decursul dezvoltării societății. Zăcămintele aurifere și ale celorlalte metale neferoase de la Ferneziu, Baia Sprie, Căvnic etc. au dat posibilitatea oamenilor să-și procure cu mai multă ușurință cele necesare traiului.

În epoca fierului aceste teritorii au fost locuite probabil de triburi tracice peste care au venit triburile celtice, acestea lăsînd urme importante. Un bogat material celtic a fost descoperit la Ciumești (Carei), din care cel mai valoros obiect este un coif din fier avînd în partea superioară un șoim cu aripile întinse, redat în mărime naturală, executat cu multă măiestrie artistică. După slăbirea dominației celtice, începînd cu mijlocul secolului al III-lea î.e.n., populația stăpînitore este cea dacică — o ramură a tracilor. Populația dacică din regiunea noastră a parcurs în dezvoltarea sa aceleași faze pe care le-a cunoscut populația geto-dacică de pe întreg teritoriul patriei noastre. Săpăturile arheologice din anul 1964 de la Oncești, raionul Sighet, au scos la iveală primele urme dacice (sec. III—II î.e.n.) atestate în Maramureșul istoric.

Topoare din piatră șlefuită
(neolitic)

Vase din ceramică din epoca
bronzului

Pînă la începutul secolului II e.n., Dacia a cunoscut o înfloritoare viață social-economică și politică, care este oprită în dezvoltarea ei specifică de transformarea Daciei în provincie romană (106 e.n.).

Teritoriul regiunii Maramureș a rămas în afara ocupației romane²⁾, populația de aici continuînd dezvoltarea liberă și fiind mereu gata de luptă împotriva agresorului. Ea se ocupa cu agricultura, creșterea vitelor și practica diferite meserii. Locuitorii au exploatat minele de sare din Sighet și Vișeu, au extras și prelucrat minereuri aurifere și neferoase din bazinul băimărean. Săpăturile făcute în hotarul comunei Medieșu Aurit — în anul 1964 — au dus la descoperirea unei așezări a dacilor liberi. Așezarea se întinde pe o suprafață mare de teren. Pînă acum pe porțiunea cercetată prin săpături au fost scoase la lumină obiecte ceramice lucrate la roată și cu mîna. S-au mai descoperit printre altele bordeie de locuit, două cuptoare — din care unul pentru ars oale —, gropi de provizii etc. Pe baza materialului descoperit se poate deduce și existența unor legături între dacii liberi și romanii din provincia Dacia. Așezarea este plasată în secolul II—III e.n. și aparține dacilor liberi.

În unele perioade dacii liberi au avut legături economice, comerciale și politice cu romanii, iar după părăsirea Daciei de către romani (271), populația daco-romană de pe teritoriul fostei provincii, s-a extins și asupra unor teritorii mai puțin romanizate din interiorul Daciei și din exterior, cuprinzînd fără îndoială și teritoriul regiunii Maramureș. Numai prin aceste contacte se pot explica urmele unor exploatari miniere de tip roman, care au existat la Baia Mare, Cavnic, Sighet etc., precum și monedele romane găsite la Baia Mare, Ieud, Petrova (Vișeu), Sărăsău (Sighet) și altele.

Procesul de dezvoltare a poporului român s-a desfășurat neîntrerupt pe întreg teritoriul țării, păstrînd trăsături generale comune în dezvoltarea istorică a societății de pe pămîntul patriei noastre. Au intervenit însă în decursul timpului factori care au dus la organizarea poporului în trei

state separate, cu unele particularități în dezvoltarea lor. Unul din acești factori a fost cucerirea Transilvaniei de către statul feudal maghiar.

Luptele pentru cucerire au început înainte de anul 1.000 și au durat pînă în secolul al XIII-lea. Maramureșul, însă abia în a doua jumătate a secolului al XIV-lea a putut fi supus. Durata atît de îndelungată a cuceririlor se explică și prin faptul că populația autohtonă, românii, aveau organizații politice puternice (cnezate și voievodate), care au opus o rezistență dîrză feudalilor unguri. După cucerire, Transilvania a fost încorporată în statul feudal maghiar, iar conducerea acesteia a fost acordată unui voievod numit de rege din rîndul nobililor veniți în Transilvania. Pentru a întări puterea de stat feudală, teritoriul Transilvaniei a fost împărțit în comitate. În anul 1181 a luat ființă comitatul Satu Mare, dar pe teritoriul Maramureșului comitatul a putut fi organizat numai în a doua jumătate a secolului al XIV-lea.

După organizarea comitatelor, paralel cu dezvoltarea forțelor de producție, vechile așezări situate în apropierea unor teritorii bogate cunosc o mare dezvoltare, ceea ce a dus la organizarea orașelor medievale înfloritoare. Acum iau ființă orașele Satu Mare, Baia Mare, Baia Sprie, Sighet și altele.

Istoria orașului de pe malul Săsarului nu începe o dată cu prima mențiune scrisă asupra existenței sale. Așezări omenești cu oarecare viață economică au existat cu multe secole înainte. Dar colonizarea începută pe la jumătatea secolului al XII-lea și intensificată în primele decenii ale secolului al XIII-lea, care a cuprins și bazinul băimărean, a grăbit dezvoltarea așezării și transformarea ei treptată în oraș. Aci au fost colonizați sașii, meșteri pricepuți în exploatarea minieră cu scopul de a scoate cît mai mult metal strălucitor pentru capetele încoronate și marii feudali. De acum locuitorii acestor pămînturi și dealuri bogate vor simți tot mai apăsător jugul exploatării nemiloase a claselor avute, avînd de suferit apoi de pe urma turcilor, pani-

lor polonezi, austriecilor și a altor cotropitori care distrugeau și jefuiau puținul avut ce l-au agonisit cu multă trudă muncind din greu în minele din împrejurimi.

Cele mai vechi documente ce atestă existența așezării de la poalele Gutiiului, care mai târziu va fi denumită Baia Mare, datează de la începutul secolului al XIV-lea, mai precis din anul 1327.

Doi ani mai târziu, într-un alt document, alături de Baia Mare (Rivulus Dominarum), este amintită și Baia Sprie (Medius Mons). Intre aceste două așezări vecine a existat o strînsă legătură, dat fiind și faptul că la început ambele orașe erau sub aceeași conducere.

Incendiul care a cuprins orașul în deceniul al V-lea al secolului al XIV-lea a provocat mari distrugerii, fiind mistuite de flăcări și vechile privilegii, fapt care determină pe parohul Ioan, judele Martin, notarul Petru și juratul Ulbricht să ceară regelui reînnoirea vechilor privilegii. Din acest important document de reînnoire a privilegiilor, datat din anul 1347, aflăm că Baia Mare beneficiază de toate privilegiile unui oraș regal liber.

În privilegiul dat orașului se acordă pe de o parte drepturi cetățenești locuitorilor, iar pe de altă parte se stabilesc drepturile miniere. Astfel, orașenii primesc autonomie electorală, orașul avea dreptul să-și aleagă judele și parohul, jurații fiind aleși de jude, care împreună conduc treburile orașului. Se dă dreptul orașului să țină târg, să se întărească cu șanțuri și palisade pentru a se apăra împotriva acțiunilor dușmanilor. Așa cum rezultă din documente, viața economică a orașului era bazată pe minerit, exploatarea pădurilor și agricultură, pe primul loc fiind însă situat mineritul. Pentru administrarea afacerilor minelor se dau împuterniciri judeului și juraților să numească funcționari, care aveau ca sarcină să viziteze exploatarea miniere și să aibă grijă de veniturile regelui, ca ele să fie trimise acestuia cît mai repede.

Dar lăcomia coroanei și feudalilor de a avea tot mai mult aur duce la dezvoltarea și exploatarea nerațională a minelor, dezvoltare favorizată și de privilegiul din 1376 prin care se reglementează mineritul nu numai în Baia Mare, dar și în Baia Sprie, numind în fruntea celor două orașe un ad-

ministrator al Cămării minelor avînd ca misiune să conducă și să supravegheze producția acestora.

Dezvoltarea mineritului însă nu avea să ducă la îmbunătățirea situației celor ce scoteau din adîncuri cu atîta trudă aurul care intra în buzunarele celor avuți. Ei primeau pentru munca lor tot mai puțin, făcînd cu greu față necesităților de întreținere a familiilor lor.

Tot cei nevoiași trebuiau să mai contribuie și la întreținerea orașului, la construirea de biserici care constituiau un instrument în mîna claselor dominante, de menținere și intensificare a exploatării. Unul dintre cele mai vechi edificii de acest fel ridicate în Baia Mare a fost biserica Sf. Ștefan a cărei construcție în stil gotic a început în 1347 fiind terminată în linii mari în același secol. Ultimele ruine au fost înlăturate în anul 1847. În secolul al XV-lea i s-a adăugat și turnul care se păstrează și azi.

Numărul locuitorilor, ajunge la sfîrșitul veacului al XIV-lea și începutul veacului al XV-lea în jurul a 2.000. Ocupația lor de bază era mineritul, toate preocupările lor în asigurarea existenței legîndu-se de această profesiune.

Paralel cu dezvoltarea vieții economice și culturale a orașului, cunoaște o dezvoltare și viața economică a sateilor. În afară de agricultură locuitorii din unele sate se ocupă cu meșteșugul olăritului și al cărămidăritului, fapt atestat de toponimice, ca: olari, cărămidari etc.

Dezvoltarea economică a dus la intensificarea exploatării; la orașe viața celor ce munceau în mine devine tot mai grea, iar la sate nobilii și biserica catolică își constituie mari latifundii prin acapararea pămîntului țăranilor liberi, intensificînd exploatarea meșteșugarilor robi. Ca urmare, toate acestea au dus încă din secolul XIV la acțiuni de luptă de eliberare a meșteșugarilor robi, împletite cu lupta generală a țăranilor și meșteșugarilor. Astfel la 7 noiembrie 1363, adunarea nobililor din comitatul Szabolcs, declară hoți și făcători de rele pe vreo 30 de țărani din maimulte sate din regiunea Maramureș și Crișana. Acești „făcători de rele” pentru nobili nu erau decît țărani răsculați împotriva lor.

Atrași de bogățiile din împrejurimi, stăpînii orașului se schimbă des, așezarea trecînd rînd pe rînd ba sub puterea

Lada breslei măcelarilor
din Baia Mare

Unul din vechile sigilii ale oraşului
Baia Mare

regală, ba sub stăpînirea sîrbă, a panilor polonezi sau austriacă, ba sub cîrmuirea voievozilor și principilor ardeleni. Acești proprietari vremelnici ai orașului au căutat fiecare să stoarcă profituri cît mai mari într-un timp cît mai scurt, făcînd viața locuitorilor și mai amară.

Din șirul lung al acestor proprietari amintim pe despotul sîrb Ștefan Lazarevici, care în anul 1411 primește de la rege printre alte teritorii și orașul Baia Mare. Acest lucru a avut influență nefastă asupra dezvoltării orașului, dar cel mai mult au avut de suferit minerii și sărăcimea. Orașul își pierde drepturile pe care și le dobîndise în cursul dezvoltării sale. După Lazarevici, Gheorghe Brancovici a menținut încă timp îndelungat orașul sub stăpînirea sa, pînă în anul 1445, cînd exploatarea miniere trec în proprietatea lui Iancu de Hunedoara.

Domnia lui Iancu de Hunedoara înseamnă în toate domeniile un progres pentru orașul Baia Mare. Se îngrijește de dezvoltarea continuă a mineritului, investeste cu noi drepturi pe cetățenii care se ocupă de minerit.

A luat măsuri prin cămărași pentru a spori plata tăietorilor de sare din Maramureș și Dej. S-a îngrijit de monetăria orașului, care fusese înființată încă la începutul secolului al XV-lea, aducînd specialiști italieni. Importanța acordată de voievod orașului reiese și din faptul că și-a construit o casă (probabil pe locul unde se ridică azi casa de la nr. 18 din Piața Libertății). O și mai mare dezvoltare cunoaște orașul o dată cu trecerea lui sub stăpînirea lui Matei Corvin, recăpătîndu-și toate privilegiile din trecut. Mineritului ia un avînt nemaîntîlnit pînă atunci. În anul 1463, de pildă, cîștigul anual al monetăriei din oraș se evaluează la 20 de mii de ducăți, Baia Mare fiind cel mai rentabil centru minier.

Alături de minerit în secolul al XV-lea se dezvoltă și meșteșugurile, numărul mare al meșteșugarilor fiind cunoscut și din faptul că ei se pot organiza în bresle. Prima breslă cunoscută este cea a croitorilor, care datează din anul 1412. Iau ființă apoi bresle ale blănarilor, lăcătușilor, măcelarilor, aurarilor și altele. Breslele primesc din partea regilor și voievozilor Transilvaniei unele privilegii care le apăra de concurența străină.

Orașul Baia Mare devine important centru comercial, căutat de negustorii din Bulgaria, Polonia, Serbia și chiar din Constantinopol și Asia Mică. Aici se desfac atât mărfurile breslașilor meșteșugari locali, cât și produsele aduse de negustori din altă parte. Tot din această perioadă se păstrează la Muzeul regional unul din sigiliile orașului.

Îmbogățirea tot mai mult a clasei stăpînitoare dă posibilitatea să-și trimită copiii la studiu în străinătate. Astfel, în 1410 printre numele studenților de la Universitatea din Koslow (Krakovia) se găsește și numele unui student din Baia Mare (Iacobus din Rivulo Dominarum).

Paralel cu creșterea importanței orașului și mărirea bogățiilor acumulate de rege, nobili și unii meșteșugari îmbogății, se iau măsuri de apărare a acestor bogății. Sistemul de apărare construit din ziduri de lemn și pământ s-a dovedit a fi nesigur, mai ales că aici se găsea monetăria și camera regală. Aceasta îl determină pe Matei Corvin să acorde în 1469 orașului dreptul de a se înconjura cu ziduri de piatră și bastioane. Centrul vechi de azi al orașului a început să primească forma actuală încă din această vreme, fiind secole de-a rîndul centrul comercial și administrativ al orașului.

Apărarea bastioanelor era încredințată diferitelor bresle, membrii acestora fiind obligați să participe în caz de atac la apărarea orașului.

În secolul al XV-lea în interiorul zidurilor s-au luat unele măsuri de salubritate a orașului. În 1472, locuitorii din oraș au început canalizarea și pavarea străzilor cu piatră de rîu.

Secolul al XVI-lea deschide în istoria orașului un capitol destul de trist, mineritul decade, iar în rîndurile populației a intrat și mai mult sărăcia.

Declinul economic al orașului s-a accentuat și datorită situației instabile a țării. Pericolul ce amenința orașul, lipsa de siguranță, salariul mic al minerilor, nerentabilitatea acestei munci determină un număr mare de mineri să părăsească orașul.

În istoria politică a orașului, epoca aceasta este cea mai frământată. După dezastrul de la Mohács (29 august 1526), ciocnirile dintre tabăra lui Ioan Zapolya și cea a lui Ferdinand de Habsburg se intensifică, orașul trecînd rînd pe rînd în mîinile unuia din cei doi pretendenți la stăpînirea Transilvaniei.

Decăderea a accentuat și exploatarea minerilor, tratamentul neomenesc și condițiile grele de muncă fiindu-ne cunoscute din statutele minerilor din a doua jumătate a secolului al XVI-lea. Statutele din 1570 fixează cuantumul maxim de cîștig al minerilor, sancționînd cu amendă mare (20 florini) pe patronii care depășeau baremul fixat. Spălătorii de minereu și spălătorii de nămol primeau săptămînal 66 dinari, adică 11 dinari pe zi, sumă ce nu ajungea nici pentru întreținerea unei familii de trei persoane.

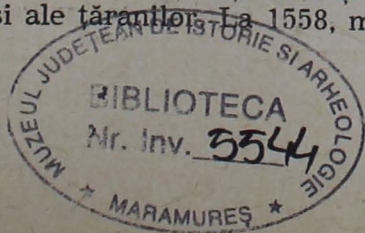
În 1579, munca fochiștilor de la cuptoare începea la ora 7 și se încheia la ora 17. Cei care lucrau la șteampuri erau obligați să intre în șut dis-de-dimineată începînd munca în perioada de toamnă și iarnă la lumina opaițelor și părăsind șteampurile abia la orele 18—19, adică 12—14 ore pe zi. *) Această situație a minerilor a provocat desigur și frământări care au îmbrăcat diferite forme. Despre o revoltă a minerilor și orășenilor se amintește încă din anul 1457, cînd minierii au atacat pe cămărașul familiei huniazilor din cauza tratamentului inuman la care erau supuși.

Puternic răsunset au aici mișcările tăietorilor de sare împotriva exploatării feudale. În anul 1551, de pildă, tăietorii de sare din Maramureș, neîndreptățiți de cămărașul din Sighet, sistează lucrul și se retrag la Baia Mare pentru a lupta aici împreună cu ceilalți mineri împotriva patronilor.

În 1571 se face o plîngere de către conducerea mineilor în care se arată că minele din Baia Mare nu pot fi exploatare din cauza deselor mișcări ale minerilor, cerîndu-se întăriri.

Spre sfîrșitul secolului al XVI-lea, muncitorii mineri se ridică împotriva tratamentului neomenos la care erau supuși de noul proprietar — Lissabona.

Asistăm încă în acest secol și la mișcări ale meșteșugarilor breslași și ale țărănilor. La 1558, măcelarii breslași

din Baia Mare, nemulțumiți de faptul că a fost respinsă cererea lor privind prețul articolelor de măcelărie de către conducerea orașului, refuză să mai taie animale și să vîndă carne. Ca pedeapsă conducerea orașului Baia Mare invită pe măcelarii din orașele apropiate să deservească orașul cu carne. Această luptă a măcelarilor băimăreni ar fi cea dintîi formă de grevă a unor meșteșugari cunoscută pe teritoriul Transilvaniei⁴).

Tot în această vreme țaranii iobagi, nemaiputînd îndura nedreptățile și exploatarea la care sînt supuși, se adună în jurul lui Gheorghe Crăciun, țaran din părțile Băii Mari, și pornesc la luptă împotriva asupritorilor.

Din foile îngălbenite de vreme, păstrate azi cu grijă în arhivă, aflăm în continuare despre situația politică a orașului în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, despre viața locuitorilor, iar din registrele în care se păstrează socotelile orașului, despre situația economică și culturală.

Situația de înapoiere din secolul trecut (XVI) a fost înlăturată în cîteva decenii, orașul cunoscînd cea de-a doua epocă de avînt. Se dezvoltă mineritul, iar monetăria din Baia Mare ocupă un loc important între monetăriile țării. O parte din vestiții taleri de argint care circulau în Transilvania au fost gravați de meșteri băimăreni și bătuți în monetăria de aici.

Blocurile de clădiri de pe malul Săsarului ocupate azi de Trustul minier cuprind la parter vechile încăperi boltite în care se afla monetăria de pe vremuri (secolul XVIII).

Crește numărul breslelor meșteșugărești. Pînă în secolul al XVIII-lea existau în oraș 20—30 branșe meșteșugărești.

În această perioadă Baia Mare continuă să se dezvolte tot mai mult și în alte direcții. Schola Rivulina, înființată în secolul XVI, continuă să existe, învățămîntul fiind sprijinit de populația orașului. Arta aurarilor băimăreni este cunoscută și apreciată peste hotare, unii meșteri sînt chemați să lucreze și în altă parte. Dintre obiectele frumos lucrate și ornamentate de meșterii băimăreni se pot aminti: pocale de aur înflorate, cupe de argint, pahare etc.

Parte din clădirea monetăriei oraşului, construită în secolul al XVIII-lea

Turnul măcelarilor — vestigiu
din vechiul zid al oraşului

Documentele din vechea arhivă a oraşului atestă încă în secolul al XVII-lea că la Baia Mare lucrau sculptori, teslari şi pictori, iar meşteşugul dulgheriei, moştenit din tată în fiu, s-a ridicat la treapta unei adevărate măiestrii. Baia Mare creşte din punct de vedere edilitar. La început casele au fost construite din lemn şi din piatră, fără etaj, apoi cu un singur etaj. Forma actuală a clădirilor din Piaţa Libertăţii datează în general din secolele al XVII—XVIII-lea, fiind refăcute în urma deselor incendii. Primăria, iniţial a fost aşezată tot aici, probabil pe locul fostei case a minorităţilor, iar mai târziu în vechiul han al oraşului (actuala clădire a sfatului popular orăşenesc), construit în secolul al XVIII-lea.

Oraşul are mult de suferit în această vreme din partea polonezilor, turcilor şi austrieşilor. Aceştia din urmă la 1673 dărimă chiar zidurile oraşului cu toată împotrivirea locuitorilor. Date fiind interesele vistieriei pentru apărarea unui oraş aşa de important, fortificaţiile au fost refăcute, în urma aprobării împăratului, ele existând şi în secolele următoare, ultimele ziduri fiind distruse în secolul trecut. Din vechile ziduri ale oraşului singura urmă păstrată este „Turnul de muniţie“ sau „Turnul măcelarilor“ amplasat în Piaţa Izvoarele.

În 1641 pentru a avea apă curată s-a construit o conductă, iar pentru întreţinerea conductelor a fost numit un meşter specialist plătit de oraş.

Oraşul s-a extins şi peste zidurile lui. În suburbiile care existau încă din secolul al XV-lea în afara zidurilor, au trăit oamenii săraci, care nu aveau destulă avere să-şi cîştige dreptul de cetăţean al oraşului sau să fie meşteri în vreo breaslă. În aceste suburbii au trăit şi minerii care lucrau în minele din Valea Roşie, Dealul Crucii şi altele. Hotarul oraşului era destul de întins, întindere care a variat de la secol la secol. Iniţial hotarul s-a întins pe distanţa de 3 mile. În secolul al XVII-lea hotarul de sud a ajuns pînă la riul Lăpuş.

Oraşului îi aparţineau şi satele iobage, care jucau un rol important în economia oraşului şi sporeau şi mai mult bogăţiile clasei stăpînitoare, printre care erau: Ferneziu,

Satu Nou de Sus, Satu Nou de Jos și o treime din comuna Băița.

În secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, Baia Mare este împodobit cu construcții laice și religioase, acordându-se importanță primordială de către clasele exploatatoare construcțiilor religioase.

Unele din aceste construcții sînt durate pe fundamentele celor din secolele anterioare. Din construcțiile religioase amintim: fosta reședință a iezuiților (actuala școală de 8 ani nr. 1), terminată la începutul secolului al XVIII-lea (1696—1708), biserica Sf. Treime, în stil baroc, construită tot de iezuiți în 1717—1720. În colțul Pieții Libertății cu Piața Păcii se găsește fosta casă a călugărilor minoriți, construită în parte pe la 1734, fiind supraetajată în anul 1741.

Construcțiile din Piața Libertății, cu excepția părții dinspre apus (hotelul și clădirea la parterul căreia se găsește magazinul cu articole de menaj), sînt construite în evul mediu, în stil baroc și gotic. Acest cadru frumos ce-l prezintă vechiul centru păstrează tradiția unei oarecare dezvoltări urbanistice a orașului, constituind azi unul din cele mai importante monumente istorice din regiune, care este păstrat cu multă grijă. Dar cel mai autentic monument istoric a cărui siluetă zveltă domină vechiul centru și a cărui istorie începe din timpul lui Iancu de Hunedoara, este „Turnul Ștefan“.

Istoria acestui turn înalt de peste 50 m începe de pe la mijlocul secolului al XV-lea, rămînînd neatins pînă în zilele noastre. Doar acoperișul a fost refăcut în urma deselor incendii provocate de descărcările electrice. De la sfîrșitul secolului al XIX-lea turnul n-a fost reparat pînă în anul 1962, cînd prin grija Sfatului popular al orașului Baia Mare, turnul a fost recondiționat, fiind vizitat azi cu mult interes de către locuitorii orașului și de turiști.

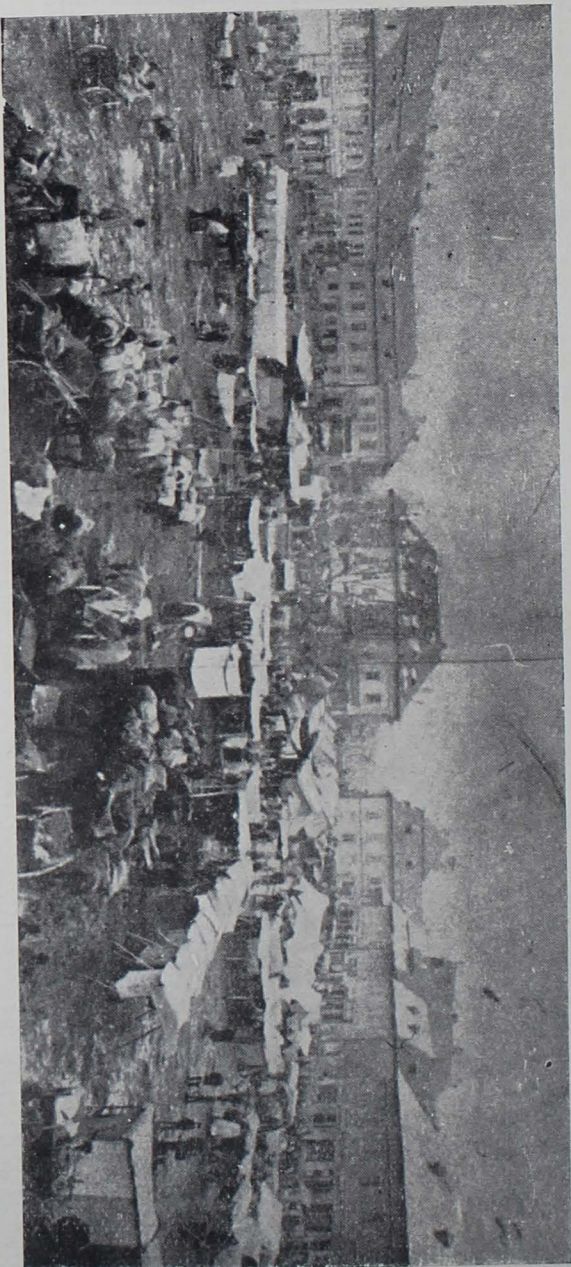

Prefacerile economice și politice din această perioadă au avut urmări și în structura societății feudale. Astfel, clasa stăpînitoare se întărește, iar masele producătoare sărăcesc. Marea majoritate a țărănimii era iobagă, se ac-

Turnul „Ștefan“

Tirg în vechiul centru
al oraşului

centuează exploatarea ei. Împotriva exploatării — poporul obidit a practicat diverse forme ale luptei de clasă. Una din aceste forme de luptă a fost haiducia, folosită veacuri de-a rîndul de cei ce nu mai puteau suporta nedreptatea socială. În a doua jumătate a secolului al XVII-lea haiducia devine o formă de luptă foarte răspîndită în regiunea noastră și în alte regiuni din Transilvania.

Ca expresie a nemulțumirilor, poporul a ridicat din rîndurile sale mulți eroi, oameni de seamă, personalități care prin faptele lor vitejești și prin năzuințele lor, corespunzătoare cu cele ale poporului, au înscris pagini de glorie în istoria țării noastre. Numele unor asemenea oameni se păstrează vii și astăzi în amintirea poporului. Populația regiunii noastre nu poate uita faptele pline de vitejie ale conducătorului haiducilor din Maramureș, Pinteza Grigore (zis Vi-teazul), luptător dîrz pentru eliberarea celor mulți de sub jugul apăsător al exploatării.

Pinteza Grigore este expresia vie și concretă pe de-o parte a suferințelor, iar pe de altă parte a luptei și năzuințelor poporului pentru o viață mai bună.

Faima isprăvilor sale a depășit cu mult spațiul și timpul. A depășit spațiul cutreierat de el și timpul în care a trăit generația sa. Prin faptele, lupta și năzuințele sale a devenit un erou al poporului, iubit de acesta și temut de asupritori.

Pericolul care amenința pe cei bogați i-a determinat să ia măsuri de apărare împotriva haiducilor. Despre aceste măsuri și despre amploarea ce o luase haiducia vorbesc documentele vremii. Haiducii atacă pe nobili, comercianți, pe meșteșugarii bogați și împart sărăcimii bogățiile luate de la aceștia.

Pentru a se apăra împotriva mișcării care luase o amploare deosebită, sfatul orașului Baia Mare hotărăște ca populația orașului să muncească cu sîrguință la fortificarea zidurilor în fiecare zi, ba chiar și duminica.

În această atmosferă agitată izbucnește în anul 1703, în părțile Tisei, răscoală condusă de Francisc Rákóczy II îndreptată împotriva habsburgilor. Promițînd celor ce răs-pundeau chemării scutiri de dări și de slujbe iobăgești, răs-coala se răspîndește cu repeziciune. Se ridică țărănimea din

Bihor, Chioar, Baia Mare. Cete de răsculați apar în părțile Transilvaniei: în Satu Mare, Baia Mare, Bistrița, Cluj etc. Mișcarea ia aici mai mult aspectul unei răscoale cu caracter social, la care participă iobăgimea, sărăcimea orașului, țărâtimea liberă, mica nobilime. Românii iau parte în număr mare la răscoală, avînd comandanți proprii, printre care se numără și Pinteza Viteazul.

În fruntea cetei de haiduci Pinteza a atacat orașul probabil din partea de răsărit (în direcția bastionului din Piața Izvoarele). El a încercat să pătrundă în oraș deschizînd foc, dar cade răpus de gloanțele dușmanului (14 august 1703).

Populația din jurul orașului Baia Mare și din regiune povestește cu nespuză mîndrie despre isprăvile lui Pinteza, iar pentru ca memoria lui să dăinuie peste veacuri, mai multe locuri îi poartă numele: Piatra Pintii, Poiana Pintii, Izvorul Pinteza. Minunate sînt legendele care circulă și azi în satele maramureșene — legate de figura lui Pinteza, faptele lui fiind cîntate în poezii și balade, constituind o bogată sursă de inspirație populară, care evocă faptele de vitejie săvîrșite de haiducii lui Pinteza pentru libertatea socială și națională a celor oropsiți.

Moartea tragică a lui Pinteza nu a însemnat încetarea luptei. Haiducii au continuat lupta și în deceniile următoare împotriva asupritorilor.

BAIA MARE PÎNĂ LA SFÎRȘITUL SECOLULUI AL XIX-LEA

În cea de-a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și la începutul secolului al XIX-lea, semnele crizei feudalismului apar tot mai vădite. Germeii capitalismului, ce se ivesc în diferite sectoare economice, adîncesc criza, iar mișcările sociale vor accentua și mai mult acest declin, grăbind sfîrșitul orînduirii feudale.

Prefaceri importante au avut loc peste tot în viața social-economică, dar acestea sînt mai vizibile în industria minieră și manufacturieră.

Îndeosebi ia dezvoltare industria minieră. Austriecii erau interesați în special în exploatarea aurului. Pentru obținerea unui randament cît mai mare, se sprijină exploatarea în adîncime și se concesionează unele mine exploatarea particulare.

Se dezvoltă forțele de producție și tehnica minieră, trecându-se pe o scară mai largă la folosirea muncii salariate. Pe lângă munca iobagilor se întrebuintează cea liberă, salariată, mai ales în întreprinderi mai mari ca cele din Baia Mare, Baia Sprie și altele. Se deschid noi exploatari miniere și se largesc cele existente, ca: Valea Roșie, Usturoi, Valea Borcutului, Ferneziu (Baia Mare), Băiuț, Nistru, Ilba.

Salariile lucrătorilor din mine și ocne erau așa de mici încît familiile lor nu puteau trăi de pe o zi pe alta numai din acest ciștig.

„Fără a ține de loc seama de sărăcia și nerodnicia acestui pămînt — se plîngeau minerii din Baia Sprie la 1751 — și fără a se ține seama că sîntem depărtați de locurile producătoare de cereale și că prin aceasta suferim de lipsa mijloacelor de hrană și a celorlalte lucruri, nu putem să ne bucurăm cum s-ar cuveni, de plata muncii noastre de mineri, deoarece de mai mulți ani s-a introdus și s-a stabilit în așa fel de a ni se plăti salariul încît după trecerea a trei și uneori a patru luni, abia dacă se mai plătește salariul muncitorilor mineri pe o lună sau două. Deoarece plata muncii minerilor e de 12 grițari și jumătate pe zi . . . este destul de limpede și convingător cite necazuri avem noi, cei ce sîntem lipsiți de orice alte venituri, de pe urma acestui fel nedrept de plată a salariului lunar“.⁵⁾

În mine erau folosiți un număr însemnat de copii, care erau retribuiți cu un salariu foarte mic. În 1771 la Baia Sprie lucrau 228 de copii între 8 și 15 ani, munca în mină fiind deosebit de grea și primejdioasă.

Crește numărul proprietarilor particulari, care luau în arendă mine pentru exploatare. Astfel, în anul 1800 în jurul orașului Baia Mare existau 46 proprietari particulari, care au arendat mine la Usturoi, Valea Neagră, Firiza, Valea Borcutului și altele.

Cunosc o oarecare dezvoltare și meșteșugurile, iau ființă noi meserii, iar privilegiile unora sînt reinnoite. Manufacturile, care încep să ia locul breslelor, se înființează la început mai ales pe moșiile nobililor, unde sînt prelucrate produsele proprii. Ele vor cunoaște o dezvoltare mai accentuată în prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Accelerarea procesului de diferențiere a țărănimii iobage și de destrămarea orînduirii feudale face ca tot mai mulți țărani iobagi lipsiți de pămînt să se angajeze la alte munci.

Prefacerile economice adînceau și mai mult criza feudalismului, iar pentru menținerea relațiilor feudale sînt sporite sarcinile iobăgești, sînt răpitate pămînturile țărănimii. Aceste măsuri au accentuat și la noi contradicțiile dintre clasele sociale. Exploatarea nobiliară era dublată de statul austriac, care lua de la țărani dări nenumărate — și de asuprirea națională.

Cei care au pornit marea luptă împotriva nedreptății au fost moșii din Munții Apuseni sub conducerea lui Horea, Cloșca și Crișan.

Răscoala se răspîndește și spre nord, cuprinzînd regiunea Bihorului și a Băii Mari, pînă în Maramureș, unde se adună sub steagul răscoalei țărani și lucrătorii de la ocnele de sare și din mine. Participarea lucrătorilor din părțile acestea la răscoala iobagilor este justificată, ținînd seama de condițiile de viață și asuprirea națională.

La începutul lunii decembrie 1784, oficialitățile cămării din Maramureș se arată foarte îngrijorate de răscoala condusă de Horea. Țărani iobagi și lucrătorii de la ocne se răscoală avînd în frunte o căpetenie cu numele Frunzilă.

Pentru înăbușirea acestor tulburări, care luau proporții tot mai mari, au fost aduse patru companii de soldați în Maramureș și două la Satu Mare, unde de asemenea populația se răscolase.

Autoritățile iau măsuri de apărare. Astfel, în noiembrie 1784, adunarea obștească a comitatului Satu Mare ordonă înarmarea nobilimii din comitat, sub conducerea locțiitorului vicecomitelui și a juzilor nobililor, pentru a putea respinge un eventual atac al țăranilor răsculați. Se ordonă, de asemenea, orașelor Baia Mare, Satu Mare și Baia Sprie să pună sub paza unui comisar special praful de pușcă și orice fel de plumb, deoarece potrivit știrilor primite, țărani răsculați se îndreaptă spre orașele miniere. Măsuri asemănătoare a luat și comitatul Maramureș. La 9 decembrie 1784 comitele Maramureșului ia măsuri pentru supravegherea armelor, munițiilor și călătorilor, pentru institui-

rea de străji în tot comitatul și face cunoscut orașului Baia Sprie că s-a ordonat înarmarea a 600 de cameni.

Se stabilesc legături cu celelalte comitate pentru a se putea lua măsurile necesare. În ianuarie 1785, vicecomitele de Alba Inferioară cere comitatului Satu Mare informații cu privire la emisarii pe care Horea i-ar fi trimis în ținuturile vecine orașului Baia Mare spre a atrage de partea răscoalei populația românească de acolo. Despre izbucnirea unor mișcări în aceste părți ne vorbește și documentul din Ardud redactat cu ocazia judecării procesului celor care au instigat țărani la răscoală în 1784. După înăbușirea răscoalei și prinderea căpeteniilor, frământările au continuat în rîndurile minerilor maramureșeni. În anii următori Curtea de la Viena a fost obligată să le sporească salariile, dar revoltele au continuat cu și mai multă tărie în anii de sfîrșit ai secolului al XVIII-lea.

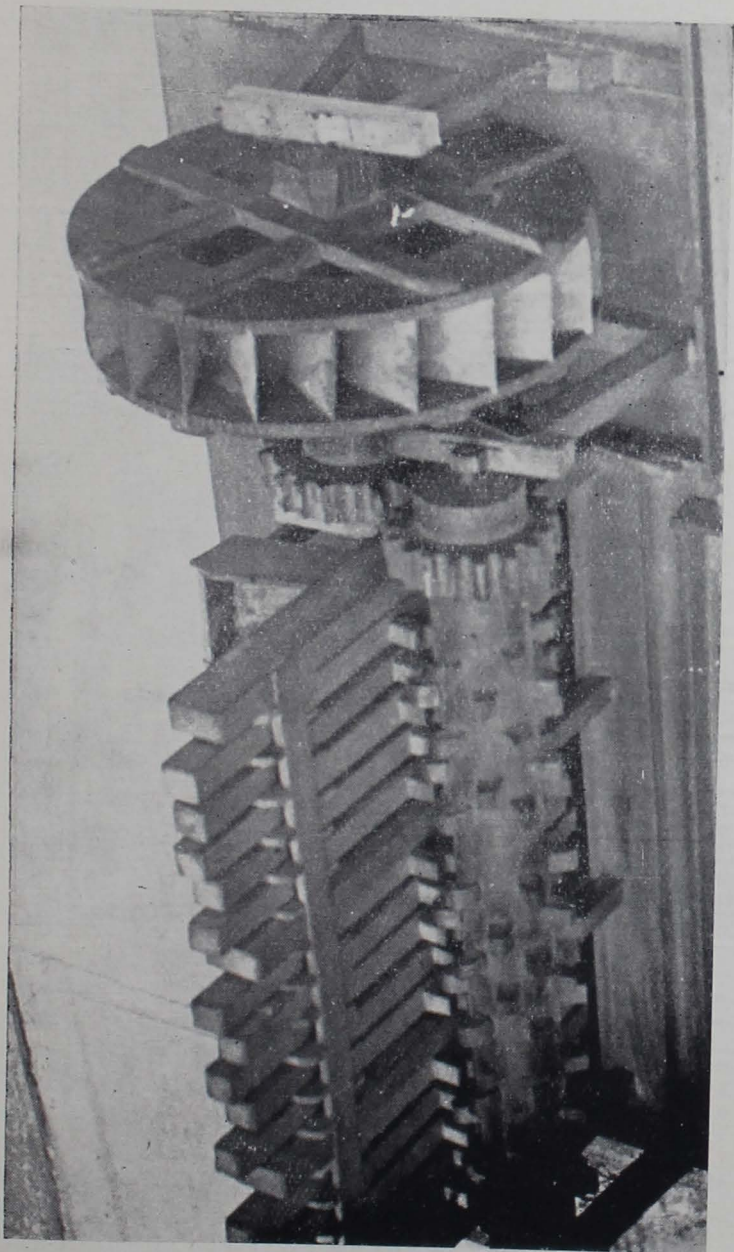

Bazinul băimărean, la fel ca întreaga Transilvanie cunoaște în prima jumătate a secolului al XIX-lea o dezvoltare tot mai accentuată a relațiilor de producție capitaliste. Îndeosebi se dezvoltă industria minieră și mai puțin cea manufacturieră, care crește mai ales în părțile orașului Satu Mare. Se depun eforturi pentru perfecționarea mijloacelor de extracție: tipuri noi de șteampuri și „mașini” de spălat aur, căutări pentru înlocuirea forței hidraulice în funcționarea șteampurilor cu o forță mecanică. În deceniul al IV-lea al secolului al XIX-lea, cînd forța hidraulică începe să fie înlocuită cu forța aburului, se trece la o fază superioară în industria extractivă.

Prima mașină cu aburi a fost introdusă pe domeniul minier al Zlatnei în anul 1838, cea de-a doua mașină fiind introdusă puțin mai tîrziu la Baia Mare. Forța de muncă în această perioadă este în continuă creștere, iar veniturile realizate din întreprinderile miniere sînt tot mai mari.

Creșterea profiturilor acționarilor de mine adîncește mizeria muncitorilor minieri, care se va agrava tot mai mult pe măsură ce ne apropiem de anul revoluționar 1848.

Șteamp pentru zdrobirea minereului,
acționat de forța apei

Aspect dintr-o sală de zdrobire a minereului cu pive. (Sfârșitul secolului al XIX-lea).

Viața grea a minerilor a impresionat puternic pe contemporanii progresiști. Poetul revoluționar maghiar Petöfi zugrăvește situația minerilor de la Baia Mare și Baia Sprie în timpul revoluției din 1848 astfel: „Poate că nu este viață mai mizeră decît viața minerilor. Acești soboli palizi scormonesc și iar scormonesc pînă la moarte, departe de lumina soarelui, departe de natura verde. Și pentru ce? Ca să aibă cu ce să-și tîrască zilele copiii și nevestele lor și să aibă ce să risipească aceia care nu le sînt copii nici neveste“.⁶⁾

Situația grea a maselor de mineri pe de o parte și a țăranilor pe de altă parte va duce la organizarea luptei comune, care va culmina cu revoluția de la 1848. În deceniul al IV-lea, de pildă, în comitatul Satu Mare, iobagii refuză să muncească. Exploatarea se adîncește și în sînul breslelor, unii maiștri se îmbogățesc exploatînd munca unui număr tot mai mare de calfe.

Transilvania cunoaște dezvoltarea comerțului. Se înființează case de economii (Brașov, Sibiu, Cluj, Satu Mare), fapt ce dovedește creșterea averilor bănești ale burgheziei.

Cu toate acestea în calea dezvoltării economice a Transilvaniei stăteau, în preajma anului 1848, relațiile feudale, privilegiile nobilimii, dependența față de Austria. De asemenea breslele împiedicau dezvoltarea forțelor de producție, de aceasta profitînd un cerc restrîns de maiștri, care căutau să frîneze dezvoltarea manufacturilor.

Nemulțumirile țăranilor lipsiți de pămînt erau înăbușite cu cruzime de nobili.

Locuitorii orașului Baia Mare, ca și ai întregului Maramureș, sînt mereu prezenți în lupta pentru dreptate socială, pentru pîine și egalitate, alături de populația masivă romînească din restul Transilvaniei, luptă ce se manifestă cînd pașnic, cînd furtunos și care în anul 1848 avea să atingă punctul culminant — revoluția — ceea ce reprezintă de fapt principala cauză a destrămării imperiului habsburgic.

Condițiile grele din punct de vedere economic, cultural și social ale romînilor și celorlalte naționalități din Transilvania fac ca privirile maselor să se îndrepte cu simpatie spre revoluție.

Populația orașului Baia Mare ținută în friul „privilegiilor“ regale își ducea viața aparent liniștită. O dată suflul proaspăt, aducător de noi nădejdi al revoluției ajuns însă pînă aici, masele muncitoare încep să se miște. Se înregistrează mișcări ale muncitorilor minieri din Baia Mare, ale muncitorilor din Satu Mare, precum și răscoale ale țărănimii sărace din jur.

ASPECTE ALE DEZVOLTĂRII
ECONOMICE A ORAȘULUI ÎNTRE
ANII 1848—1944.

Dezvoltarea economică a Maramureșului și în special a orașului Baia Mare are loc pe linia creșterii industriei extractive de metale prețioase și metale neferoase — aur, argint, plumb, zinc, cupru. Dar dezvoltarea acestei ramuri are un ritm inegal, lent, în funcție de cerințele de metale ale pieții. Astfel, renunțarea la sistemul bimetalist al unor state (etalon aur-argint) duce la o considerabilă scădere a interesului față de argint și totodată a producției lui. Fac totuși progrese destul de importante minele de aur. Se modernizează metodele de exploatare și de prelucrare a mine-reului, se modernizează șteampurile, iar mai târziu se introduce chiar o mașină cu aburi de circa 40 C.P. la mina Dealul Crucii din Baia Mare, pe acea vreme cea mai importantă exploatare minieră din întreg bazinul, care apar-

ținea tezaurului. Aceasta este de altfel și una dintre cele mai vechi mine din bazin.

Pe la sfârșitul secolului al XIX-lea la mina Dealul Crucii lucrau în medie între 120—200 de muncitori care realizau anual o producție maximă de 8.000 tone minereu, cu un conținut de circa 100—120 kg aur și aproape 400 kg argint. Restul minelor de la Băița, Ilba, Cicîrlău, Roata, Căvnic, Vărătic și chiar Baia Sprie etc. erau în marea lor majoritate particulare, schimbîndu-și stăpîinii de la o perioadă la alta. În general, exploatarea celor mai bogate zăcăminte din minele particulare constituia privilegiul ale grozilor, baronilor, capitaliștilor, mai ales străini sau ale bisericii catolice.

În privința dezvoltării industriei miniere din orașul Baia Mare și împrejurimi, statisticile din 1892 consemnează că la minele Dealul Crucii și Valea Roșie, care la data respectivă erau ale statului, lucrează 361 mineri bărbați și 59 mineri copii. Restul minelor, toate particulare, — și erau multe astfel de mine — lucrau cu intermitență de cîteva luni pe an și dispuneau de 709 bărbați, 9 femei și 223 de copii minori între 11 la 15 ani.

Sistemul de exploatare a zăcămintului a rămas același practicat cu sute de ani în urmă: găurirea stîncii cu cuiul de fier și ciocanul și strîngerea minereului cu trocul sau lopata și sapa. În minele particulare situația era și mai grea, transportul făcîndu-se de regulă cu sacul, în spinare. Abia mai tîrziu, o dată cu concesionarea unor mine de către capitaliștii străini — belgieni, germani, francezi, — se introduce în cîteva mine — Dealul Crucii și Valea Roșie — perforatoare.

Ca o ramură a mineritului, pe văile Firizei și Săsarului funcționau șteampurile. Minerul scos din mină era în prealabil sfărîmat cu baroșul pe haldă după care era transportat la rudimentarele instalații de zdrobire numite șteampuri, unde minerul era sfărîmat pînă la dimensiunea unui bob de porumb. Șteampurile foloseau energia căderilor de apă naturale sau artificiale, dar cereau în plus oa-

menilor o muncă infernală. De aici, minereul sfărîmat era transportat la topitoare.

O ramură mai importantă după minerit o constituiau topitoarele, unde aurul și argintul, uneori și plumbul, se extrăgeau din minereu pe cale pirotehnică. Topitoarele de la Firiza reprezentau cea mai importantă instalație industrială auriferă a Austro-Ungariei din sec. al XIX-lea. În aceste instalații, destul de moderne pentru acea vreme, se prelucra întreaga cantitate de minereu extrasă atît din minele statului, cît și din cele particulare. În unele locuri de pe vale, și mai ales în jurul minei Herja, unde erau în exploatare mai multe mine, mai bine zis mai multe găuri plătate sub formă de galerii înguste pe cîte un filon, executate de diferiți particulari, rămăseseră totuși unele mici cuptoare rudimentare în care particularii își topeau cantitățile mici de minereu extras, ale căror locuri sînt marcate și astăzi de halde de zgură.

Pe la sfîrșitul sec. al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea micile cuptoare rudimentare se închid, topitoarele sînt înzestrate cu cuptoare mari cu o productivitate mult sporită față de vechile instalații. În ajunul anului 1900, topitoarele Firizei produc anual 3.400 kg argint, aproape 300 kg aur, 600 tone plumb și circa 30 tone cupru negru. În această perioadă își face intrarea în aceste uzine cea mai nouă cucerire a tehnicii: electricitatea. Pentru obținerea energiei electrice necesare producției se instalează prima turbină de apă în susul rîului Firiza, la o distanță de 2.600 metri de uzină, folosindu-se pentru funcționarea turbinei o cădere de apă de peste 5 metri.

O uriașă bogăție a acestei regiuni o reprezentau pădurile de fag, carpen, stejar și brad. Nu se putea vorbi însă în Baia Mare și nici în jur despre o industrie forestieră dezvoltată. Ca și în întreaga Transilvanie, o mică parte din lemnul tăiat era prelucrat în cherestea, grinzi de construcție și traverse de cale ferată în mici gateri hidraulice. Cea mai mare parte a acestei bogății era valorificată ca lemn de foc.

Dezvoltarea capitalistă din perioada 1890—1900, deși nu de intensitatea cunoscută de sudul Transilvaniei, se face resimțită și în Baia Mare. Astfel, în timp ce la Satu Ma-

re, Arad, Oradea și în alte orașe iau ființă mari întreprinderi de morărit, în Baia Mare se construiesc o serie de mori mai mici, care folosesc forța căderilor de apă, precum și o fabrică de spirt care prelucrează anual o cantitate de 900 tone secară și porumb. Paralel, în cadrul acestei fabrici funcționează și o moară cu o capacitate anuală de măcinare de 30.000 chintale, moara ca și fabrica folosind ca forță motrice o locomobilă de 56 C.P. Restul de două mori care foloseau apa ca forță motrice aveau o capacitate de măcinare anuală de 75.000 chintale. Mai putem aminti în această perioadă existența ramurii olăritului mărginit la mici ateliere și cuptoare particulare, care nu se bucură nici de atenție și nici de vreun sprijin din partea autorităților locale, a câtorva ateliere de tîmplărie ce executau în special mobilă țărănească. a unui mic atelier de tipografie și a unei manufacturi în care se produceau capsule și pungii de hîrtie, precum și a unui atelier de tipul manufacturilor unde, în special femei, executau împletituri din tei și papură.

O ramură economică destul de dezvoltată o reprezenta pomicultura. Valorificarea fructelor în stare proaspătă sau uscate, precum și a castanelor pe care locuitorii orașului le adunau din pădurile de castan comestibil din jur ajungeau pînă pe piețele Budapestei, Vienei și chiar în Germania. După o statistică din 1892, fructele valorificate în stare proaspătă, uscate sau sub formă de magiun și alte preparate aduceau producătorilor din oraș în anii buni un venit de aproximativ 300.000 florini. În această perioadă se termină și construcția căii ferate care leagă orașul Baia Mare de centrul de județ Satu Mare, ceea ce aduce de fapt o înviorare nu numai în comerț, ci și în industria minieră, metalurgică, forestieră etc.

Totuși, în perioada la care ne referim, la atît se reducea industria orașului Baia Mare.

DESPRE CONDIȚIILE DE MUNCĂ ȘI DE TRAI

O statistică de la sfîrșitul secolului al XIX-lea consemnează că în această perioadă salariul pe zi al unui muncitor era de 60 grițari, al femeilor de 25—27, iar al copiilor în jur

de 20 grițari. Cîștigul realizat cu prețul unei munci de iad era mizerabil, iar asupra fiecărei familii de miner plana permanent ca un coșmar cînd amenințarea crizei argintului, cînd criza aurului. Minerii cîntau bucuria de a vedea soarele la ieșirea din hrubele strîmte ale minelor, unica lor bucurie de altfel, ca și groaznicele condiții de muncă, în versuri ca acestea:

*... Binecuvîntat fii soare
Tu dai viață pe pămînt.
In adînc e atît de groaznic,
Ca-ntr-un rece, ud mormînt...*

Multe scrieri vechi și stampe vorbesc despre condițiile îngrozitoare de muncă din minele băimărene în acele vremuri. Pentru fiecare gram din aurul transformat în cercei sau inele și brățări se depunea o muncă de rob, uneori plătită cu cîțiva grițari, alteori neplătită cu lunile, stropită în schimb din plin cu sudoarea și sîngele a sute de mineri care nu mai ieșeau niciodată la lumină. Minereul cărat cu sacul sau cu roaba seca picătură cu picătură viața minerului, foamea, mizeria îl ucideau încet, dar sigur.

Exploatarea cruntă a minerilor în această perioadă, precum și condițiile lor de trai sînt oglindite de cîteva cifre statistice referitoare la minerit, din anul 1892. În acel an, cîștigul net al proprietarilor de mine a fost de 1.156.214 florini. Tot în acel an, cîștigul mediu realizat de mineri a fost de 40 grițari pe zi, deci circa 120 florini pe an, dacă bineînțeleș minerul a lucrat tot anul și și-a primit salariul lună de lună. Dintr-un asemenea cîștig trebuiau să trăiască în majoritatea cazurilor familii de cîte 4—5 persoane. Deci pentru o persoană revenea pe zi 4—5 grițari, ceea ce nu ajungea nici pentru mîncarea cea mai sărăcăcioasă, necum pentru alte nevoi. Și toate acestea în urma unei epuizante munci cu o durată de 16 ore, pe baza legii votate în 1872 conform căreia se stabilea că durata zilei de muncă nu poate depăși 16 ore pe zi, dar care nu limita de fapt durata zilei de muncă. Legii din 1872 i se aduce însă un amendament în anul 1884, cînd un regulament suplimentar prevede că „muncitorilor li se poate permite să meargă duminică la biserică“. Deci li se poate permite, dar patronul nu e obli-

gat să le dea zi liberă pentru odihnă, numai dacă vrea. Nu se amintește în regulamentul respectiv despre o zi liberă pe săptămână.⁷⁾

Dacă minerilor le era hărăzită o asemenea viață, nici topitorii nu o duceau mai bine, moștenind din tată-n fiu și munca grea la cuptoarele de topire, și sărăcia, și mizeria, mai ales că aceștia erau și mult mai prost plătiți decât minerii. Despre felul cum trăiau acești truditori ai focurilor ne-stinse vorbește mai mult decât s-ar putea reda în cuvinte o fotografie publicată în lucrarea lui Palmer „Baia Mare și împrejurimile“ de la sfârșitul secolului trecut. Este vorba de un bordei din lemn, scund și neîncăpător, în jurul căruia stau câțiva oameni cu fețele supte. În asemenea bordeie locuiau muncitorii de la topitoare, acei care dădeau aurul și argintul pentru huzurul și dezmățul magnaților.

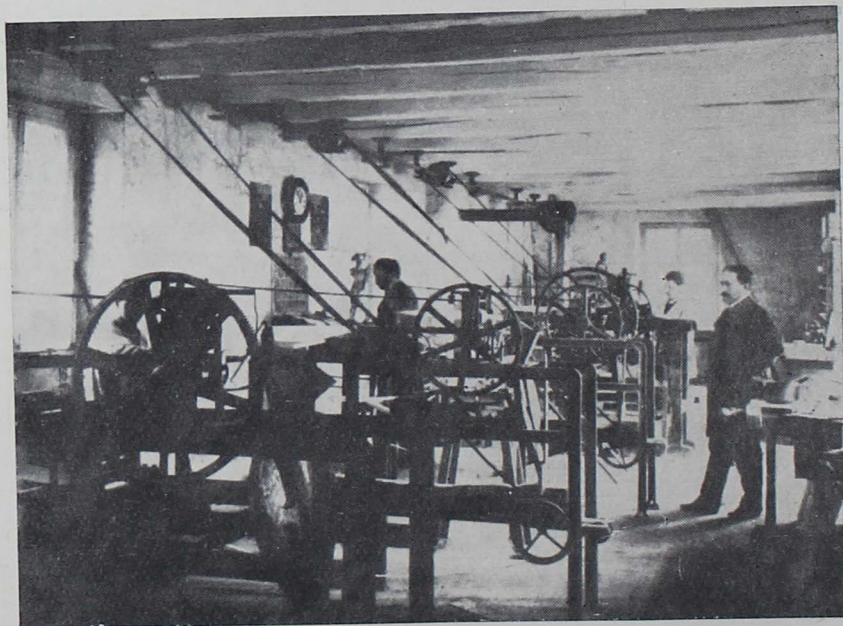

Cu toate că de la 1848 și pînă la sfârșitul secolului trecut industria orașului Baia Mare, ca și în general a întregului Maramureș cunoaște o mică dezvoltare, nu se putea ca bogatele resurse de bogății minerale să nu atragă atenția capitaliștilor străini. Astfel, dacă în ultimii 12 ani ai secolului al XIX-lea în oraș, ca de altfel în întreg bazinul minier exista o singură bancă — Banca orașenească de economii — în mai puțin de 3 ani s-au deschis 3 noi bănci. La începutul secolului al XX-lea orașul avea doar o populație de 9.000 locuitori, în schimb avea 4 bănci cu o circulație de peste 12 milioane florini. Ca și întreaga Transilvanie, bazinul minier Baia Mare se încadrează în rolul de furnizor de materii prime și în plus are și rolul de furnizor de metale prețioase astfel încît economia ei este subordonată capitalului bancar din Viena, Budapesta, Germania, Franța etc. Sint concesionate o serie de mine de capitaliști austrieci, germani, francezi, printre care cele din Baia Mare (Dealul Crucii, Herja, Valea Borcútului), Baia Sprie, Cavnice etc., exploatarea zăcămintelor făcîndu-se după principii tipic capitaliste: investiții cît mai mici în instalații și lucrări de pregătire, exploatîndu-se preferențial numai zăcămintele bogate. Capitaliștii exploatau un zăcă-

Ulițe înguste, defundate, case mărunte, insalubre, tipice în vechea Baia Mare.

Interior de fabrică (Sfârșitul secolului al XIX-lea).

mînt, apoi declarau mina epuizată și o închideau. De aici luau numai aurul. Veneau alți capitaliști, luau și ei aur scos cu trudă și sînge din minele din Baia Mare. Din aurul minelor din Baia Mare s-au construit palate la Budapesta, Viena, Berlin, Paris. Zeci de ani în bazinul minier capitaliștii n-au construit nimic. Așa se explică starea jalnică a exploatărilor miniere moștenite de clasa muncitoare în 1944. Așa se explică existența unor instalații rudimentare, mici, în plin secol al XX-lea și inexistența unor construcții cu caracter social care să ateste o cît de mică grijă pentru condițiile de trai ale muncitorilor. Au rămas în schimb de pe urmele exploatării capitaliste cimitire în fiecare centru minier. Cimitire în care au fost înmormîntați mineri în floarea vîrstei. De exemplu, cînd capitalistul Pokol Elek a deschis mina Săsar, a angajat mineri din Valea Borcutului. Și în cîțiva ani minierii și-au scuiapat plămîinii pe drumuri. Valea Borcutului a ajuns să fie cunoscută sub denumirea tristă de „satul fără bărbați“. În schimb, castelul capitalistului Pokol avea clanțele de la uși făcute din aur masiv.

Și cîte sate fără bărbați, sate fără bătrîni, sate ale văduvelor și orfanilor n-au existat în acest bazin minier.

Penetrația capitalului străin este înlesnită de legea care sisteză obligația proprietarilor de mină de a preda statului o parte din aurul sau argintul extras. Se încurajează astfel acapararea de către capitaliștii străini a bogățiilor subsolului regiunii miniere, lucru pe care l-au și făcut, pe rînd și fără nici o rezervă.

Deși încă în primul deceniu al secolului al XX-lea, anii 1905—1907 nu se poate vorbi în Baia Mare despre un proletariat industrial bine grupat, cu excepția topitorilor de pe valea Firizei, anul 1905 produce zguduiri și pe aceste meleaguri. Astfel, istoria mișcărilor muncitorești din Transilvania consemnează o puternică grevă a muncitorilor din Satu Mare în 1905, greva minerilor băimăreni în 1907 și tot în același an răscoalele țaranilor din Maramureș împotriva nobililor și moșierilor.

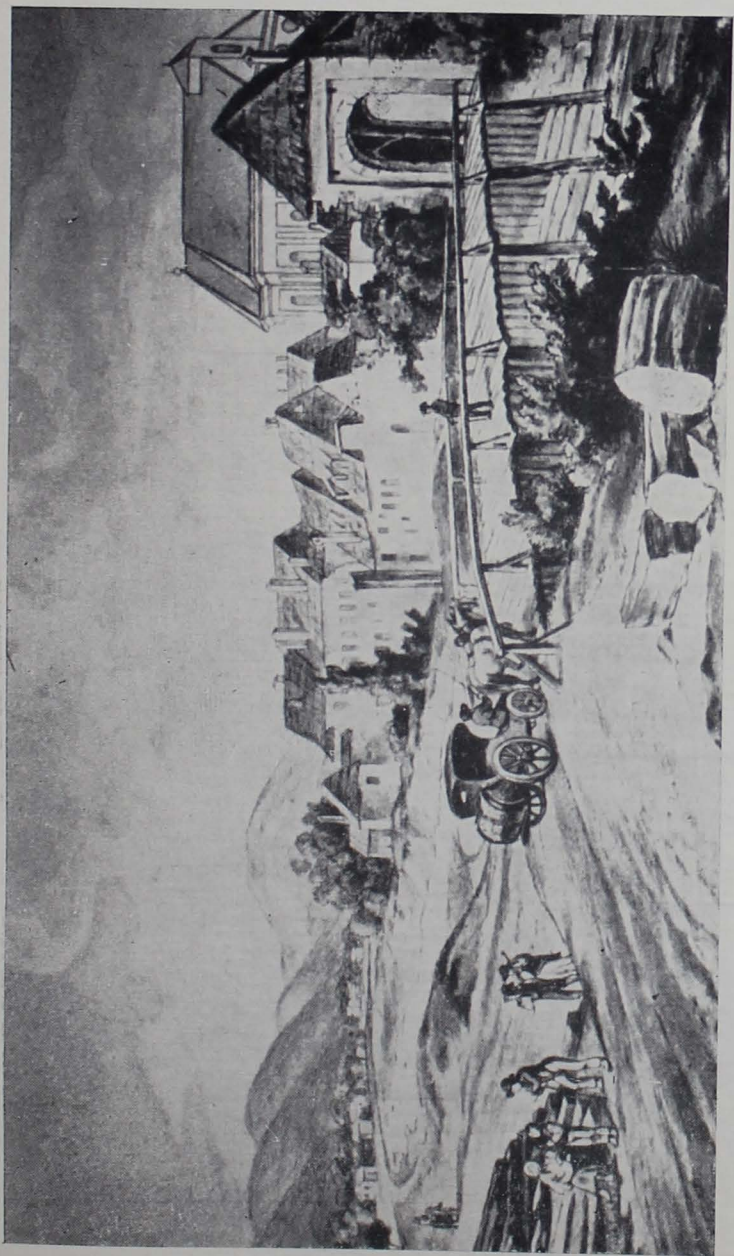
O dezvoltare economică mai accentuată cunoaște orașul după anul 1918. În ramura minieră, principala exploatare continuă să fie cea de la Dealul Crucii, care aparține statului. Aceasta avea o instalație de forță proprie, pre-

cum și o instalație de preparare modernă cu o capacitate de prelucrare de 100 tone minereu pe zi, și care, pînă în anul 1933 rămîne cea mai modernă instalație de prelucrare a minereului aurifer din bazin. Mina avea o adîncime de 332 metri dispusă în 8 orizonturi, iar de la nivelul galeriei principale, care avea o lungime de peste 2.000 metri, se deschideau altele pe o înălțime de 80 metri. În vecinătate era mina Valea Roșie, tot proprietate de stat. Era una din minele mari, avînd cea mai lungă galerie de transport din Transilvania — 9.000 metri. Ambele mine dispuneau de linie decovil, vagonete, transportul pe galerie făcîndu-se cu calul. Cele două mine aveau totuși o producție mică, numărul total al muncitorilor acestora fiind în medie de 600. Pe lîngă acestea, în raza orașului lucrau un număr mic de mine particulare. Printre acestea sînt amintite: Mina Sf. Iosif a capitalistului Pokol Elek, o mină a asociației Petrovan, societatea „Aurum“, mina Herja și Ilba Handal concesionate de capitalistul Weizer. În toate aceste mine se muncea în condiții extrem de grele, fără cele mai elementare măsuri de protecția muncii și fără asigurarea asistenței medicale. Din cauza condițiilor de muncă neomenești, a subnutriției, minerii mureau tineri. Media de vîrstă a minerilor era în jur de 30 de ani, rămînînd în urma lor mulți orfani și văduve, iar mizeria îi împingea pe copii să ia locul părinților în mină, statul neasigurîndu-le o pensie care să le pună la adăpost cît de cît copilăria.

Despre soarta copiilor de mineri există un scurt pasaj într-o publicație denumită „Oglinda orașului Baia Mare“ tipărită în anul 1933. Iată ce scrie în pasajul respectiv: „Minele de aur și șteampurile (este vorba de mina Valea Roșie) pot fi vizitate cu permisiunea Direcțiunii. Vizitatorii cu ocazia vizitelor au plătit pentru fondurile de ajutorare a orfanilor minieri sume mici ce se stabilesc pentru fiecare caz. Aceste sume se achită la birourile exploatărilor ce se vizitează...“

Între anii 1927—1930 ia naștere o nouă întreprindere, care în cîțiva ani avea să devină principala întreprindere din oraș — Phoenix.

În aceeași perioadă în orașul Baia Mare mai iau ființă o fabrică de parchete și un ferăstrău cu aburi „Delta“, o

Pod peste Săsar la una din porțile
orașului (stampă din secolul al
XVIII-lea)

Centrul vechi
al oraşului

mică fabrică unde se executau diferite unelte și suduri autogene, proprietarul ei fiind Bernath Dezideriu, un atelier al Școlii de Arte și Meserii, căruia tot fabrică îi zicea, o mică fabrică de săpun „E. Altneder“, două fabrici de rom și lichior cu câte 10—15 muncitori, una de vopsele, de pungii și capsule.

Dacă întreprinderile mai importante erau puține, în schimb pe baza existenței unor materii prime variate, ca: lemn, piatră, argilă pentru olărit etc., precum și pe baza unei tradiționale legături comerciale cu alte orașe este favorizată dezvoltarea atelierelor meșteșugărești. Astfel, orașul Baia Mare, la o populație de 14.000 de locuitori avea în primele decenii ale secolului al XX-lea un număr de 10 fabrici și făbrițe, dar în schimb în oraș existau peste 400 de mici meseriași cu și fără ateliere proprii (pantofari, croitori, tâmplari, olari, dogari etc.). Paralel cu industria se dezvoltă și comerțul. În numai câțiva ani, numărul prăvăliilor ajunge de la 15—20 la peste 130. Adăugînd acestor diferite prăvălii și magazine cele 55 de bodegi, avem oglinda orașului Baia Mare de acum 30—40 de ani.

ÎN ANII DE DUPĂ ELIBERARE

Insurecția armată de la 23 August 1944 a constituit o cotitură radicală în viața poporului român, a deschis o nouă epocă în istoria țării noastre, epoca revoluției populare. Răsturnarea dictaturii fasciste a fost opera maselor largi ale poporului, a luptei lor pline de avânt și abnegație pentru eliberarea patriei, pentru cucerirea independenței naționale, luptă desfășurată sub conducerea Partidului Comunist din România.

Forțele patriotice populare care, în frunte cu comuniștii, au acționat în august 1944 și-au tras seva, vigoarea din marile bătălii revoluționare și dârza luptă împotriva fascismului desfășurată de-a lungul multor ani de masele largi populare, sub conducerea comuniștilor. La 23 August

1944 a fost răsturnată dictatura fascistă, iar armata română a întors armele împotriva Germaniei hitleriste.

În urma luptelor purtate de trupele române, umăr la umăr cu trupele sovietice și cu sprijinul întregului popor român, pentru nimicirea ultimelor rezistențe din țara noastră ale trupelor hitleriste și horthyste, la 25 octombrie 1944 a fost desăvârșită eliberarea întregului teritoriu al României. Astfel, partea de nord a Transilvaniei, smulsă din trupul țării prin odiosul dictat de la Viena, a fost reintegrată în teritoriul național al României, restabilindu-se unitatea națională a statului nostru.

Victoria insurecției armate din august 1944, marcînd începutul unei ere noi în istoria României, a deschis în fața poporului român calea unor profunde transformări revoluționare, care au dus la triumful deplin și definitiv al socialismului în patria noastră.

România — altădată țară înapoiată din punct de vedere economic și lipsită de independență reală — a ajuns astăzi un stat puternic, cu o economie înfloritoare, în care oamenii muncii sînt stăpîni pe soarta lor.

În constelația României socialiste s-a înscris în anii ce au trecut de la Eliberare ca o stea de primă mărime și Baia Mare. Prin politica partidului de industrializare socialistă, de dezvoltare armonioasă a tuturor regiunilor țării, Baia Mare industrială a crescut impetuos, devenind unul din cele mai importante centre miniere și de metalurgie neferoasă ale țării.

PUTERNIC CENTRU INDUSTRIAL

Pentru realizarea unei hărți industriale fidele a orașului Baia Mare, cartograful ar întâmpina serioase dificultăți din cauza servitutilor geometriei plane cu ale cărei elemente operează. Aceasta pentru că industria băimăreană prezintă o cu totul originală dispunere spațială. Ea se desfășoară pe mai multe planuri începînd de undeva de la un orizont minier de 13 metri sub nivelul mării, pînă la cotele ameteitoare ale schelelor ce însoțesc avîntata construcție a noilor obiective industriale, ale coșurilor semețe din noile uzine.

Așadar, industria băimăreană nu trebuie privită nu-

mai în dimensiunile sale orizontale, ci și pe cutezătoarea ei verticală, deasupra și sub nivelul mării.

Imaginați-vă dincolo de bogatul peisaj industrial accesibil privirilor, o industrie subterană dezvoltată după toate regulile științei — cu mașini și utilaje, cu locomotive, centrale electrice, cu mii de oameni ce populează labirintul adâncurilor minuiind mașini, rigle de calcul după un plan lucid, minuțios, necesar. E o lume temerară pe care nici nu o bănuiești călcând pe spațiul orizontal asfaltat al orașului, ascunzându-și cu discreție freamătul eroic. De aici din adâncuri a pornit miraculoasa geneză a uzinelor de la suprafață, din acest pîntece s-a plămădit însăși orașul ca o replică terestră a vieții subterane.

Contemplînd orașul în creșterea sa viguroasă, aspirația sa spre înălțimi, ai viziunea că el urmează o metaforică compensație față de prefacerile tridimensionale ale adâncurilor. Pentru că de acolo se revarsă propulsată de energiile umane, de gîndirea fecundă acea sevă a industriei metalurgice și chimice ce se va transforma diversificată în plumb, cupru, zinc, aur și argint, acid sulfuric, pămînturi decolorante, fozocrezol, sulfură de sodiu și alte zeci de produse, așteptate de multe întreprinderi din contextul industriei noastre și chiar de peste hotare.

Această întregă operă constructivă, rînduită sever în toate coordonatele și gabaritele sale, este doar o secțiune din grandiosul ansamblu al economiei noastre, o celulă din vigurosul ei organism, guvernat de legile proprii orînduirii socialiste. Industria băimăreană ca și toți frații săi gemeni de pe întinsul țării, este creația poporului nostru muncitor condus de Partidul Muncitoresc Român — arhitectul lucid, de o statornică și genială înțelepciune al Romîniei socialiste.

Mîngîind cu privirea siluetele noilor construcții industriale, liniile moderne ale blocurilor ce se înscriu în severe magistrale, scrutînd perspectiva unei galerii de mină luminată fluorescent pe care gonesc locomotive electrice, ai sentimentul neasemuit al împlinirii, al mîndriei patriotice. Și atunci, firesc, te vei gîndi la mîna ce stă încleștată pe perforator, netezește mortarul cu mistria, la fruntea ce stă aplecată deasupra planșetei; la mîna ta, a tovarășului tău...

Acesta e preludiul firesc al muncii minerilor: un foarte original dialog cu adîncurile terestre pentru a le descifra secretele multimilenare. Cei ce fac oficiul de translator sînt geologii, oameni ce cunosc graiul și complicatele hieroglife ale măruntaielor pămîntești.

Prospectînd abisurile mute ale subsolului, ei identifică la adîncimi de sute de metri prin mijloace tehnice moderne, prin calcule și intuiție prezența metalului încremenit de milioane de ani în chingile de stîncă. De acolo din adînc, metalul răspunde la anumite semnale, își trădează prezența, trimițînd mesaje pe care le pot descifra numai geologii.

Sute de kilometri parcurg acești cercetași ai armatelor miniere, pînă cînd rodul muncii lor primește contur pe hîrtia de calc. Apare o adevărată hartă a adîncurilor unde n-a pătruns încă nimeni în afară de mintea omului, care cunoaște de acum volumul zăcămintelor, grosimile, direcțiile filoanelor.

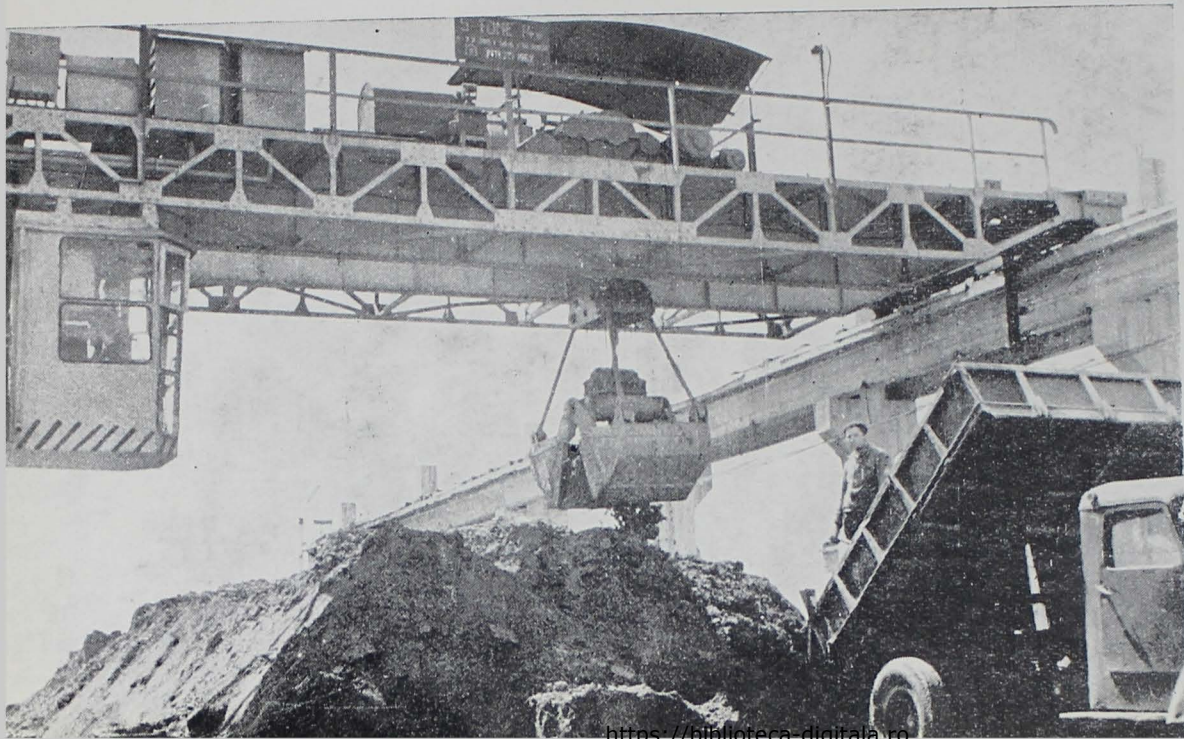
E vorba așadar de o muncă științifică, organizată riguros, care dezvăluie taine considerate în trecut inaccesibile.

Partidul a dat prin directivele sale sensuri noi acestei munci, acordînd un important volum de investiții. Locul cercetării empirice l-a luat cercetarea științifică prin crearea încă în 1950 a Intreprinderii de explorări miniere Maramureș. Rolul ei nu este numai de a prospecta și lămurii problemele geologice, ci și de a pregăti zăcămintele în vederea exploatării.

Din anul înființării, volumul producției acestei întreprinderi a crescut de 16 ori, iar productivitatea muncii a sporit cu 50 la sută. Lucrările sînt efectuate în cea mai mare parte cu utilaj modern, mecanizarea fiind tot mai ridicată. Gradul de mecanizare a lucrărilor a crescut la aproape 80 la sută, iar gradul de electrificare la 75 la sută. La lucrările de explorări au devenit prezențe indispensabile mașinile și utilajele fabricate în România — compresoare și tractoare, camioane și sondeze etc. — care dau un plus de forță omului în descifrarea tainelor pămîntului, în deschiderea drumurilor spre ele. Forajul, una din lucrările de bază în munca de prospectare se execută mecanic cu a-

Deschizători de drumuri
subterane

**Mecanism de
mare randament
pentru încărcarea
și descărcarea
concentratelor**

jutorul diferitelor tipuri de sondeze. Numai în anul 1964 forajul mecanic a atins o lungime egală cu distanța Baia Mare—Seini.

Munca colectivului Întreprinderii de explorări din Baia Mare s-a concretizat în creșterea rezervelor geologice în 1964 cu 273 la sută față de 1960, cifră cu care el a raportat îndeplinirea sarcinilor ce-i revin din Directivele Congresului al III-lea pe întregul șesenal.

Activitatea de prospectare dirijată, concentrată asupra unor obiective geologice importante, a adus colectivului satisfacția ca în anii șesenalului să dea în exploatare bogate zăcăminte care au făcut posibilă deschiderea exploatărilor miniere Șuior și Ilba — noi obiective industriale apărute în limitele teritoriului orașului Baia Mare.

Dar nu numai atât. Colectivul acestei întreprinderi, deschizător de drumuri spre noi bogății chemate la lumină, trăiește într-un fel avântat în viitor pentru că sub brațele sale se deschid tot mai larg tainele și ascunzișurile subso-lului. Avînd în față perspectiva profunzimii la care trebuie să pătrundă în viitor înarmați cu arsenalul tehnicii moderne, ei nu mai bîjbie în obscuritatea adîncurilor în căutarea vreunui himeric „fir al Ariadnei“, ci merg cu pași siguri spre comorile pămîntului.

Cu tradiții minierești multisekulare, cu trepidanta sa dezvoltare industrială de după eliberare, Baia Mare a devenit astăzi citadela mineritului neferos și a metalurgiei neferoase din țară. Orașul Baia Mare polarizează majoritatea minelor grupate în Trustul minier Baia Mare, dînd cea mai mare parte a minereului extras, majoritatea covîrșitoare a minereului preparat și totalitatea metalelor topite.

Pe șoseaua ce vine dinspre Satu Mare, intrarea în oras este străjuită de un arc de triumf sui generis, configurat de instalațiile de preparare ale Exploatării miniere Săsar, prezentînd călătorului de la început cartea de vizită a orașului minier.

Exploatarea minieră Săsar deține o puternică personalitate în ansamblul mineritului din bazinul Baia Mare atât prin volumul producției ce se realizează cît și prin tehnicitatea exploatării. Volumul producției de minereu extras și prelucrat la această unitate a crescut de 15 ori față de anul

naționalizării. Această creștere a avut loc în condițiile menținerii continue a rezervelor geologice.

Pentru păstrarea acestui echilibru necesar, au fost efectuate vaste lucrări de cercetare și deschidere care însumează peste 60 kilometri în ultimii 15 ani, numai în ultimii 5 ani realizându-se 44,5 kilometri lucrări geologice.

Creșterea impetuoasă a nivelului producției și volumului lucrărilor geologice a fost favorizată, printre altele, și de executarea unor lucrări importante. Astfel, pentru a lega între ele minele Valea Roșie, Wilhelm și Sofia au fost executate 3 tranerbancuri în lungime de peste 8 kilometri. Au fost săpate noi puțuri, s-au montat noi mașini de extracție moderne, a fost construită o nouă stație de compresoare, iar celelalte au fost amplificate.

Despre modernizarea Exploatării miniere Săsar vorbește largă electrificare. În prezent, secțiile minei sînt deservite de 14 stații de transformare care însumează o putere instalată de 4.000 kVA, iar instalațiile de preparare de 5 stații trafo cu o putere totală de 6.400 kVA.

Minerul simte în prezent în jurul său pretutindeni ajutorul de nădejde al mașinilor moderne care îi ușurează munca și i-o fac mai spornică. La transportul în abataje își aduc aportul 11 trolii screpere, 27 de locomotive, iar la încărcat lucrează cu mare randament 23 de mașini. Grija pentru ușurarea muncii minerilor se exprimă prin mecanizarea în măsură tot mai mare a muncilor grele. A fost generalizat sistemul susținerii mecanice a perforatoarelor prin coloane telescopice, se folosesc un număr mare de culbutoare manuale și mecanice. Pentru urcarea lemnului de mină și a bolțarilor în suitori și abataje, funcționează peste 80 de trolii pneumatice și electrice.

Colectivul de aici, sub conducerea organizației de partid, înscrie an de an noi fapte de cinste în munca pentru îndeplinirea sarcinilor de plan. Pe graficul întrecerii socialiste săgeata realizărilor urmează o linie mereu ascendentă, marcînd totodată urcușul oamenilor, dezvoltarea conștiinței lor socialiste. La Săsar s-au ridicat an de an contingente de mineri încercați, formați și căliți la școala muncii subterane. O veste a străbătut în zbor așezările miniere ale regiunii, s-a publicat și în ziar, iar pe-

licula fotografică a imortalizat evenimentul de seamă: o echipă de mineri de la Exploatarea minieră Săsar a realizat în luna august 1964 o înaintare în galerii de 355,1 metri, ceea ce reprezintă un nou record republican.

Iată o expresie vie a felului cum minerii înțeleg să răsplătească condițiile de muncă și de viață ce le-au fost asigurate.

La locurile de muncă din subteran, apa curentă — visul himeric al minerilor de odinioară — este astăzi o realitate. Cu ajutorul ei s-a putut trece la generalizarea perforajului umed, mijloc prin care se captează în cea mai mare parte praful silicogen. Lupta împotriva acestui praf se duce pe un front și mai larg, aceasta fiind o problemă de stat. Se experimentează în prezent perdelele de ceață, spumele și săpunurile lichide etc. Pentru asigurarea unui aeraj cât mai bun funcționează două mari ventilatoare care introduc în subteran în fiecare minut 1.500 metri cubi de aer. Aerajul secundar al locurilor de muncă se realizează prin 230 de ventilatoare date în exploatare și prin alte lucrări de dirijare a curenților de aer. Numai pentru lucrările de aeraj de la minele Sofia și Valea Roșie s-au cheltuit peste 9 milioane lei.

O adevărată rețea de căi ferate subterane cu material rulant adecvat asigură transportul muncitorilor. La mina Sofia funcționează o stație modernă pentru trenurile de personal luminată fluorescent.

Condițiilor de muncă noi din subteran le dau o replică corespunzătoare condițiile sociale terestre ce le sînt asigurate muncitorilor: cantină, baie, cămin, dormitoare, policlinică etc. Policlinica este încadrată cu personal de specialitate și înzestrată cu aparatură medicală, asigurînd consultații de boli interne, stomatologie, radioscopii etc.

La dispoziția angajaților, pentru a-și petrece timpul liber în mod plăcut și instructiv, stau un club construit în anul 1959, cu sală de cinematograf, bibliotecă, sală de lectură. Pe lângă club își desfășoară activitatea o fanfară, două brigăzi artistice de agitație, o formație de estradă.

În extremitatea de nord-est a orașului, la cca. 8 km de centrul său, la 371 metri altitudine se află Exploatarea

minieră Herja. Perimetrul exploatării cuprinde ca puncte mai înalte Piciorul Herjii (615 m) și vârful Chiuz (681 m).

Muncitorii mai vîrstnici, diferiți pensionari din Ferneziu și Firiza zăgrăvesc în culori sumbre situația exploatării Herja și soarta muncitorilor de aici din vremea cînd era proprietate a 14 concesionari autohtoni, plus participarea implicită a unor societăți engleze și franceze. Una din mine deși purta promițătorul nume „Bona spe“ („Buna speranță“), dădea cel mult speranță proprietarului (la un moment dat a fost o față bisericească) că va scoate cît mai mult metal cu prețul vieții și sănătății muncitorilor.

În memoria multor muncitori vîrstnici mai stăruie încă vie amintirea acelor zile ale anului 1943 cînd muncitorii, cerînd condiții mai bune de muncă și de viață, au fost închiși de patron cu ajutorul autorităților horthyste într-o baracă timp de 10 zile, fiind totodată folosiți la muncă. Pe acele vremuri minerilor nu le erau asigurate condiții mai bune de muncă și viață decît cailor costelivi ce orbăceau în bezna galeriilor transportînd minereul.

Părăsind domeniul tristelor amintiri, ei vorbesc apoi plini de mîndrie despre ceea ce este Exploatarea minieră Herja în zilele noastre. De 15 ani aici perforajul se face umed, iar perforatoarele sînt susținute pneumatic; de 12 ani galeriile vuiesc de trepidanta alergare a locomotivelor diesel. Puternice compresoare de tip „Reșița“ trimit forța pneumatică spre locurile de muncă ale celor 13 orizonturi, însumînd în fiecare secundă un debit de peste 100 metri cubi de aer comprimat.

Noile condiții de muncă, utilajele moderne de mare randament, creșterea nivelului profesional al muncitorilor au făcut ca la această exploatare nivelul productivității muncii fizice să crească față de 1945 de 4,1 ori. Iar aceasta înseamnă mai mult minereu complex, mai mult plumb, zinc și cupru pentru economia patriei noastre.

O șosea asfaltată duce din Baia Mare spre străvechea așezare minieră Mons Medius — astăzi orașul Baia Sprie. Însoțind pe întiderea a mai bine de 6 veacuri istoria mineritului bazinului băimărean, documentele despre trecutul orașului evocă în pagini prăfuite de vreme figuri ca acelea ale lui Iancu de Hunedoara și Matei Corvin care și-au le-

Transport de minereu la mina
Baia Sprie

In abataj se anunță rezultatele
întrecerii socialiste

gat într-un fel sau altul numele de destinele vremelnice ale Băii Spriei.

Dar oricît de îndelungată ar fi istoria oraşului ea este departe de a fi produs schimbări de proporţiile celor ce le-au fost martori minerii de aici în ultimele două decenii de la Eliberare. Băii Spriei i-au mai rămas cîteva din construcţiile ce poartă pecetea medievală, dar viaţa ei s-a înscris pe coordonate socialiste prin dezvoltarea industrială, prin noile străzi, cartiere, clădiri şi mai ales prin destinul oamenilor eliberaţi de coşmarele asupririi, exploatării, mizeriei.

Anul naţionalizării a găsit unitatea de la Baia Sprie cu un întreg cortegiu de greutăţi generate de modul prădalnic şi neraţional de exploatare practicat de secole, cu instalaţii rudimentare, cu lipsa celor mai elementare condiţii sociale. Se lucra pe trei orizonturi, pe un cîmp de cîte cca. 700 metri lungime, iar golurile nerambleate însumau cca. 30.000 metri cubi. Se perfora uscat, aerajul era cu totul necorespunzător. La locuri de muncă situate la adîncime de 375 metri şi cu temperatură ridicată singurul aeraj era cel natural.

De altfel, despre „dezvoltarea“ producţiei în această mină vorbesc statisticile care înregistrează în cei 40 de ani anteriori naţionalizării fabuloasa creştere de 1 la sută.

După naţionalizare, din iniţiativa partidului, s-a trecut cu fermitate la rezolvarea problemei aerajului. Minerii de la Baia Sprie au muncit cu abnegaţie şi dăruire la săparea de noi galerii şi puţuri de aeraj. Pe parcursul a numai 5 ani s-au construit aici 500 metri galerii şi peste 750 metri puţuri circulare betonate pentru evacuarea aerului viciat de secole în această mină. În acelaşi scop a fost construit noul complex de puţ care străpunge mina în adîncime pînă la 127 metri sub nivelul mării, la punctul cu cel mai scăzut nivel din bazinul minier Baia Mare.

Două mari staţii de ventilatoare, ca nişte plămîni uriaşi contribuie zi şi noapte la purificarea atmosferei subterane.

Apa ce inunda galeriile, un alt duşman al minerilor, este acum învinsă şi ea de puternicele staţii de pompe. Golurile, acele viduri ameninţătoare ale adîncurilor, şi-au găsit

și ele vindecare prin acțiuni sistematice de rambleere. Și toate acestea s-au putut realiza prin faptul că la Baia Sprie s-au investit în anii puterii populare peste 350 milioane lei.

Arme noi, moderne au venit să completeze arsenalul minerului, mărindu-i capacitatea de luptă cu abisurile de piatră. Întii a crescut considerabil forța de propulsie electrică și pneumatică, apoi au fost aduse sondeze, mașini de încărcat moderne. Au câștigat teren metodele noi, înaintate pe care minerii le folosesc în muncă. Minerii de la Baia Sprie se mândresc cu faptul că, pentru întâia oară în țară, în mina lor s-a aplicat torcretarea lucrărilor miniere.

În fața forței minelor dată de tehnica modernă, de lumina științei, zăvoarele comorilor bătrînului Medius Mons nu mai pot rezista. În martie 1963 minerii din Baia Sprie au interceptat un nou filon bogat, ca o răsplată a stăruinței muncii lor.

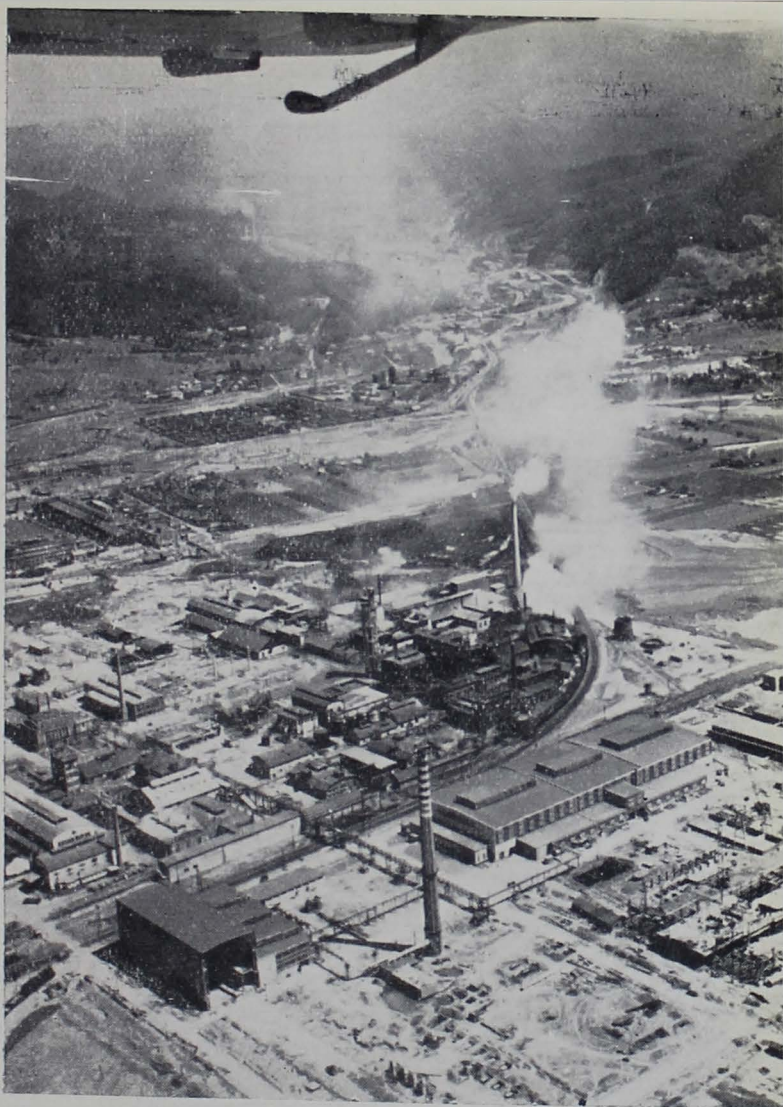
Succesele din adîncuri s-au tradus la suprafață în noul cvartal cu blocuri noi, două cămine moderne, o baie pentru 1.000 de muncitori, clubul muncitoresc, cantina, școala medie etc., exprimînd noul în viața acestui străvechi centru minier al bazinului băimărean.

În rețeaua Exploatărilor miniere băimărene se înscrie și exploatarea Nistru, așezarea cu același nume fiind legată de Baia Mare printr-o șosea asfaltată. Exploatarea minieră reunește într-o singură unitate minele situate în hotarul localităților Nistru și Băița. Înainte vreme minele de la Nistru erau proprietatea societății „Phoenix”, iar cele din Băița aparțineau unor capitaliști francezi. În goană după profituri cît mai mari stăpînii minelor au supus muncitorii la o exploatare cruntă, iar filoanele bogate erau exploatate preferențial.

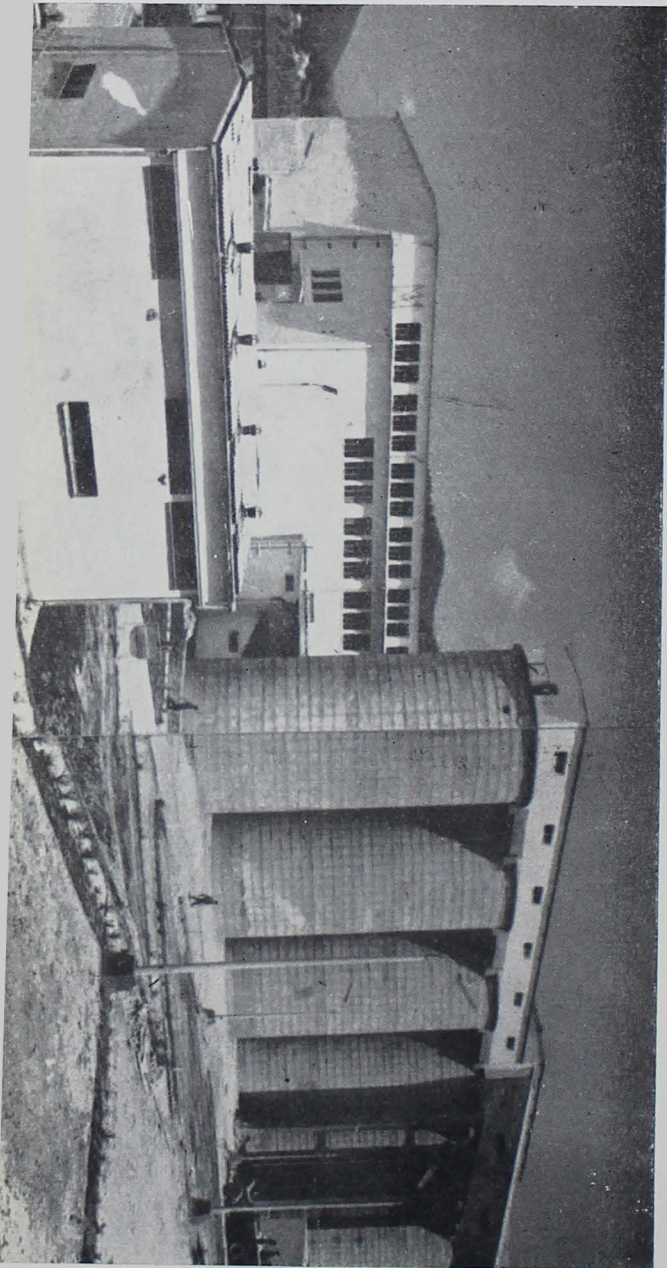
Adevărata istorie a exploatării miniere Nistru începe abia după naționalizare. De atunci efectivul de muncitori a crescut de la 256 la 1.400, iar productivitatea a sporit de aproape 4 ori. Unitatea a fost dotată cu 25 de locomotive de mină, au fost amenajate 4 stații de compresoare, au fost săpate noi puțuri, s-a construit un bazin de decantare a

Industria oraşului, în plină dezvoltare

Uzina centrală de preparare
a minereurilor

sterilului de la flotație. Pentru aprovizionarea cu apă potabilă a blocurilor muncitorești s-au construit un baraj de aducțiune.

Localitatea Nistru s-a împodobit în anii puterii populare cu noi blocuri muncitorești, magazine, cămine muncitorești. În ambele localități funcționează dispensare medicale, farmacii, cinematografe, biblioteci, oficii poștale etc.

În anii puterii populare, familia minelor băimărene a sporit cu încă două vlăstare: exploatarea miniere Șuior și Ilba. Deși ființează abia din 1962, Șuiorul se apropie în prezent de un efectiv de 1.000 salariați, iar volumul de minereu extras în acest an va fi de ordinul sutelor de mii de tone. Începînd de la înființare, la această unitate au fost investite cca. 63 milioane lei.

Exploatarea minieră Ilba, dată în producție în anul 1963 cu un număr de salariați apropiat de cel al exploatarea Șuior, cunoaște o puternică dezvoltare. Au fost construite aici un siloz de minereu brut, o stație de compresoare, s-a realizat racordarea la rețeaua de energie electrică republicană. Exploatarea este legată în prezent de șoseaua Baia Mare—Satu Mare printr-un drum asfaltat.

PREZENȚE SOCIALISTE

Desprins de mineri din încleștarea la care a fost condamnat de milenii, minereul ia calea uzinelor de preparare unde îl așteaptă noi metamorfoze.

Prepararea minereurilor — procesul de separare a particulelor de metal răspîndite în masa de piatră — a cunoscut drumul lung de la șteampuri la marea și complexa Uzina centrală de preparare a minereurilor.

Uzina centrală de preparare a minereurilor din Baia Mare — vlăstar al planului șesenal — și-a primit certificatul de naștere la 1 octombrie 1962, cînd a dat primele tone de minereu prelucrat. Cu statura sa impresionantă, dominînd spațiul dintre Combinatul chimico-metalurgic pînă înspre Satu Nou de Sus, Uzina centrală de preparare este o prezență demnă în contextul industriei băimărene.

Prezența sa este prestigioasă nu numai pe coordonatele proporțiilor, ci și pe cele ale tehnicității a cărei măsură o dau înaltele randamente de extracție. De altfel, această uzină materializează un mare succes al industriei românești: toate instalațiile și utilajele sînt proiectate și construite în țară, iar calitatea lor este la nivelul tehnicii mondiale. Însăși termenul în care s-a construit uzina — 15 luni — deși era prima de acest gen din țară, reprezintă un adevărat record. Aceasta este cu atît mai impresionant cu cît pe un teren pustiu au apărut aici într-un an și trei luni o stație pentru recepția minereurilor cu cele 13 silozuri, halele ce adăpostesc concasoarele, granolatoarele, stația de reagenți, laboratorul etc., uriașa hală a celor 6 mori cu bile, peste 200 celule de flotare, filtre, pompe etc. Dar nu numai atît. Randamentele ce se obțin sînt cu mult superioare vechilor flotații, în timp ce prețul de cost al prelucrării este mai redus cu 15 la sută. Cu arsenalul său, uzina de preparare baimăreană este un puternic bastion al cetății metalelor neferoase.

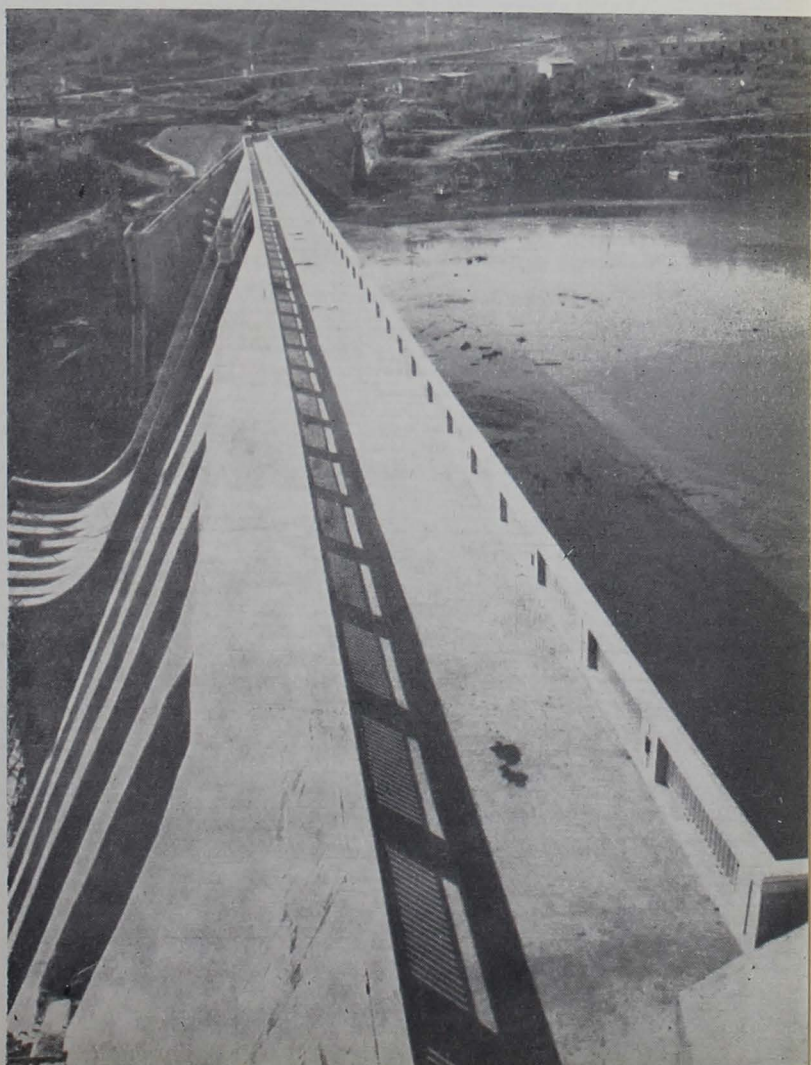

Din timpuri străvechi multe din îndeletnicirile omeștești și-au asociat apa în scopurile lucrative. Industria minieră este nedespărțită de apă, pe care o solicită în cantități tot mai abundente. La început s-a mulțumit cu debitul pîraielor de munte, apoi au apărut mici lacuri de genul celor două Bodi din apropierea Băii Mari.

Puternica industrie a Băii Mari, creșterea orașului au dus la necesitatea unor noi și masive rezerve de apă industrială și potabilă.

Pe Valea Firizei ce își poartă printre munți de mii de ani apele limpezi, s-a născut o „mare“ baimăreană. Un baraj de beton înalt de 52 de metri a pus stavilă firavului firicel al pîrîului Firiza, iar acum în spatele său stă acumulată o cantitate de 20 milioane metri cubi de apă. Puterea acestei uriașe mase de apă va pune în funcțiune o hidrocentrală cu o putere instalată de 4.000 kW. Apoi apa își va găsi sălaș într-un al doilea lac de acumulare la cîteva sute de metri în aval de primul. De aici va cunoaște cursul for-

**Barajul de la
Firiza**

Uzina nouă de cupru, modernă
hală de electroliză

țat printr-un tunel de aducțiune de 4 km, care străpunge muntele, pregătindu-și puterile pentru a pune în mișcare o nouă hidrocentrală.

Așadar, prin sistemul hidrotehnic, Firiza nu numai că va îndeștula cerințele de apă ale Băii Mari, dar își va dărui în drumul său energiile, făcându-le să scapere în mii de kilowați.

Cine a vizitat aceste locuri cu doi ani în urmă, îndreptându-și pașii spre Blidari, Igniș, Izvoare sau alte cărări de munte, a urmat drumul pe fundul actualului lac, care măsoară pe alocuri adâncimi ce depășesc 30 de metri. Actualul drum ocolește lacul prin stînga, urmărindu-i fidel „golfurile” și „peninsulele”. Din înălțimea drumului de piatră se desfășoară un spectacol de o rară frumusețe. Pe malul lacului a și apărut prima cabană; se anunță construcții de baze nautice, vaporase și bărci de agrement, pe care se va putea scrie „NAVROM — Baia Mare” . . .

Acum se vor opera modificări nu numai în harta industrială a orașului, ci schimbările vor fi de domeniul geografiei. Așa că viitoarele hărți vor consemna în apropierea Băii Mari apariția unui lac în anul XX al Romîniei Populare.

O NOUĂ FINALITATE

Iar după ce minereul a suferit transformările mecanice prin fălcile masive ale flotațiilor, care l-au mestecat pînă la diametre de milimetri, el își pierde identitatea, devenind concentrat pentru a se transforma apoi în plumb, cupru, acid sulfuric, litargă, miniu etc.

Această diversificare o cunoaște pornind pe drumurile sinuoase ale Combinatului chimico-metalurgic, sub biciuirea temperaturilor înalte ale cuptoarelor, încorsetarea presiunilor ridicate și jocul fascinant al reacțiilor chimice.

La acest combinat — după cum îl recomandă și numele — metalurgia face casă bună cu chimia, metamorfozînd materia primă a subsolului băimărean.

Inceputurile acestei întreprinderi ne poartă în urmă cu mai bine de o jumătate de veac, tocmai în actualul car-

tier Ferneziu, cînd familia Weiser, obținînd o concesiune din partea statului burghezo-moșieresc pe timp de 30 de ani pentru valorificarea bioxidului de sulf provenit de la topitorie, înființează o fabrică de acid sulfuric și produse chimice denumită „Phoenix“. Deschisă în 1908, fabrica a produs acid sulfuric de cameră, iar mai tîrziu sulfat de cupru, acid azotic, acid acetic, sulfat de magneziu.

Dezvoltarea uzinei pe actualul amplasament a început în anul 1925, cînd proprietarii cumpără prin licitație o fabrică de sticlă, ce se afla pe acest loc, împreună cu terenul. Era un moment de conjunctură cînd cartelul sticlei era interesat în stagnarea producției acestei fabrici.

Dezvoltarea acestei fabrici între anii 1927—1944 a avut loc pe baze tipic capitaliste, — anarhic, cu neglijarea totală a condițiilor de muncă, în urmărirea exclusivă a maximului de profit. S-au ridicat succesiv instalații de mică capacitate, de tehnicitate redusă, iar numărul muncitorilor creștea ajungînd în 1938 (anul producției capitaliste maxime) la peste 1.200. Se muncea în condiții extrem de grele, manual, într-o atmosferă insalubră, nocivă, pentru salarii de mizerie în timp ce frații Weiser încasau profituri fabuloase.

Muncitorii de aici și-au ridicat de numeroase ori glasul împotriva exploatării capitaliste, cerîndu-și drepturile la o viață omenească. În timpul războiului, statul burghez a introdus aici carcerile și bătaia, paza militară. În ciuda acestor măsuri, nu puține au fost cazurile cînd vagoanele cu comenzi militare trebuiau scoase din garniturile de tren pentru că aveau introdus nisip la osii. Era aportul muncitorilor de aici pentru slăbirea mașinii de război fasciste, protestul lor împotriva cruntei exploatări și umiliri.

Un nou destin, socialist i-a hărăzit regimul democrat-popular acestei uzine și muncitorilor ei. Construcțiile primitive, condițiile grele de muncă, lipsa de sistematizare, nivelul tehnic scăzut — greaua moștenire — au ridicat probleme extrem de complexe în fața organelor de partid și de stat, în fața specialiștilor.

Trebuia reconstruită, reechipată, lărgită această întreprindere o dată cu îmbunătățirea condițiilor de muncă și creșterea vertiginoasă a producției.

După naționalizare, semnificativ, primele construcții au fost . . . un coș la topitorie pentru îmbunătățirea atmosferei și o . . . cantină muncitorească. Au urmat amplificările la acidul clorhidric, miniu de plumb, la electroliza de cupru și pământurile decolorante, o serie de secții noi (bi oxidul de sulf lichid, rafinarea plumbului acumulator, pre-rafinarea de cupru, laboratorul central).

În perioada planului de 6 ani, pe baza Directivelor Congresului al III-lea al P.M.R., Combinatul chimico-metalurgic a primit profilul definitiv prin planul de sistematizare. Pe baza acestui plan atît pe vechiul loc cît și pe nouă platformă sînt în curs de realizare obiective de mare însemnătate. Aici au început să se ridice din anul 1962 siluetele noii uzine de cupru, de data aceasta după coordonatele noi, socialiste, care înseamnă înaltă tehnicitate, arhitectonică modernă, îndrăzneță, grijă pentru sănătatea omului, perspectivă. Au și intrat în funcțiune secțiile de prerafinare și electroliză, iar în prezent este în curs de construire fabrica nouă de acid sulfuric. Prima linie, care va produce 100.000 tone acid sulfuric pe an, va intra în funcție în primul semestru al anului 1965. Pe vechea platformă, o realizare de seamă este laminorul de table și țevi de plumb.

Astfel, treptat, pe baza planului de sistematizare, locul vechii fabrici îl iau noile uzine de înaltă tehnicitate, cu condiții optime de muncă, uzinele epocii noastre socialiste. De pe acum munca fizică grea a fost înlocuită prin macarale, poduri rulante, monorai, autoîncărcătoare, benzi transportoare etc. Pentru ca acestea să devină realități, statul nostru a investit numai în anii 1961—1964 în cadrul combinatului suma de 235.269.000 lei.

Combinatul produce în prezent 38 de sortimente, situîndu-se printre marile unități industriale de interes republican. Producția sa este în prezent de 8 ori mai mare decît în anul 1948. Creșterea producției s-a obținut mai cu seamă prin sporirea productivității muncii, care este de 5 ori mai mare decît în 1948.

Combinatul chimico-metalurgic din Baia Mare are în prezent o fizionomie cu totul nouă. În locul fabricii construite la voia întîmplării de către foștii proprietari, cu hale lipsite de cele mai elementare condiții de igienă, în care

unica finalitate era profitul, se ridică azi construcții semețe, au apărut drumuri modernizate, alei și zone verzi, construcții social-culturale. A apărut și se concretizează noua finalitate: pentru om, pentru nevoile sale.

În cartierul Ferneziu al orașului, așezare cu vechi tradiții în metalurgia plumbului acestui bazin minier, se află Uzina de plumb „1 Mai“.

Uzina a cunoscut în anii puterii populare un puternic reviriment ca urmare a investițiilor însemnate, care se cifrează la cca. 130 milioane lei. Aici s-au construit o secție nouă de convertizare a cuprului, un cuptor mare Watter Jacket, o instalație de aglomerare, un cuptor de prăjire, s-a amplificat și modernizat rafinarea pirometalurgică a plumbului, s-a dat în funcțiune o secție pentru rafinarea electro-litică a plumbului. Însemnate investiții s-au făcut pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă ale metalurgiștilor, în cepînd cu construcția unui coș central pentru fum, înalt de 80 metri, pînă la filtre electrice pentru gaze, filtre cu saci, baie și cantină muncitorească.

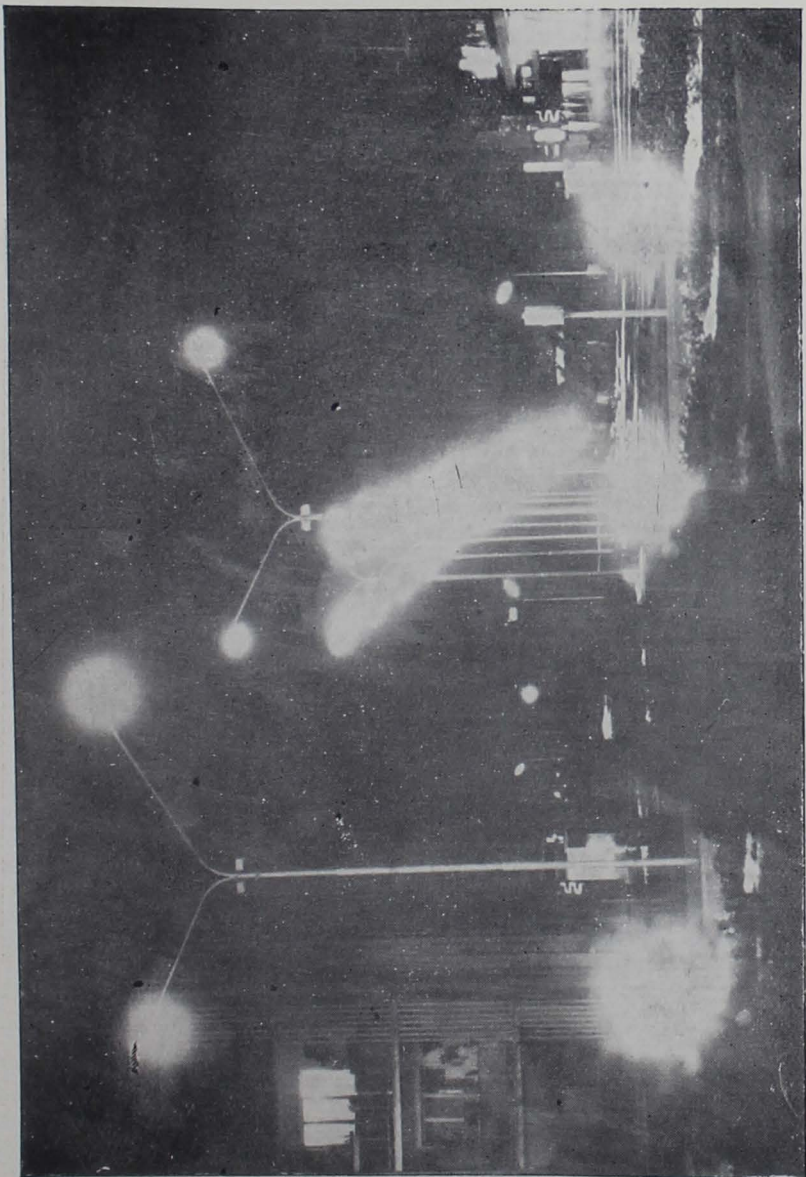
Preocuparea neconținută a colectivului de muncitori, ingineri și tehnicieni de aici pentru introducerea tehnicii noi și a metodelor avansate a dus la creșteri considerabile ale suprafețelor productive. Astfel, la aglomerare în ultimii 12 ani cantitatea de aglomerat pe metru pătrat masă/zi a crescut de 2 ori. La topire saltul este 2,5 ori mai mare.

Aceste creșteri cît și altele au determinat o sporire a productivității muncii în anii puterii populare de peste 6 ori, iar producția globală s-a mărit de 11,5 ori.

LUMINILE ORAȘULUI

Dezvoltarea industriei orașului este strîns legată de cea a producției de energie electrică, de creșterea puterii instalate.

Deși în bazinul minier Baia Mare industria extractivă are o vechime apreciabilă, este semnificativ faptul că ora-

Noapte pe bulevard

Spații comerciale moderne,
pe măsura cerințelor

șul Baia Mare se electrifică abia în 1908 prin instalarea unei mașini de gaz sărac de 150 C.P., în timp ce începuturile electrificării în orașul Satu Mare datează din 1888, iar în Sighet din 1894.

Lărgirea puterii instalate este extrem de lentă cu toate cerințele de consum ale industriei și ale populației.

După eliberare, primele lucrări au fost refacerea rețelilor distruse și extinderea rețelilor de distribuție din orașe, cu acest prilej trecându-se la electrificarea mai multor cartiere periferice și a unor localități miniere.

În anul 1950 încep la Baia Mare lucrările de construire a unei noi uzine electrice prevăzută cu instalații moderne. Terminată în 1952, uzina — în urma unor amplificări succesive — atinge în 1959 o putere instalată de 18.200 CP. De altfel în situația energetică a orașului Baia Mare și a întregii regiuni se produce o schimbare radicală în anul 1959, când s-a făcut racordarea la sistemul energetic național.

Cîtă deosebire între modul de aprovizionare cu energie electrică de azi și cel din anii dinainte de eliberare. Energia electrică era un lux pentru o industrie rudimentară în care esențialul era energia umană. Aceasta caracteriza minele și uzinele chimico-metalurgice.

Energia electrică este un atribut inseparabil al industriei socialiste, care vine în ajutorul omului, transformându-se în ipostazele sale calorice, chimice și mecanice, sau în revărsări de mii de lumini ale becurilor și tuburilor fluorescente.

Numeroasele mașini și utilaje moderne din minele, uzinele și fabricile orașului ușurează munca omului prin forța inepuizabilă a energiei miilor de kilowați ce aleargă pe rețelele de înaltă și joasă tensiune.

Noaptea, privit de la marginile sale, de pe dealul Dura, venind dinspre Tăuți Măgherauș sau de pe dealul Groșilor, Baia Mare se scaldă în toată splendoarea luminilor sale ca într-o galaxie de aștri. Feerica puzderie de lumini a blocurilor, străzilor ce-și risipesc în revărsări mărgelile pînă pe Dealul Florilor ca o paradă de licurici, este punctată din loc în loc înspre nordul orașului de fulgere albe, fluorescente ale marilor uzine ce-și trimit palele luminoase spre înălțimi.

De altfel, chiar de la depărtări de 10 kilometri orașul își trădează prezența acolo unde în zare cerul pare luminat de un imens incendiu. Este aureola pe care socialismul i-a dat-o orașului minier de la poalele Gutiiului.

UTILAJ MINIER

Industria băimăreană a consemnat în anii puterii populare apariția unei noi ramuri, în trecut cu totul necunoscută — construcția de mașini.

De unde la început a purtat numele de Atelierele Centrale, dezvoltându-se de la un an la altul, ea a ajuns întreprindere republicană: Uzina mecanică de mașini și utilaj minier din Baia Mare. Alături de „Unio“ Satu Mare și U.C.R.U.M. din Orașul Dr. Petru Groza, ea asigură în prezent întreaga cantitate de utilaj minier și piese de schimb necesare pentru întreaga industrie minieră a țării.

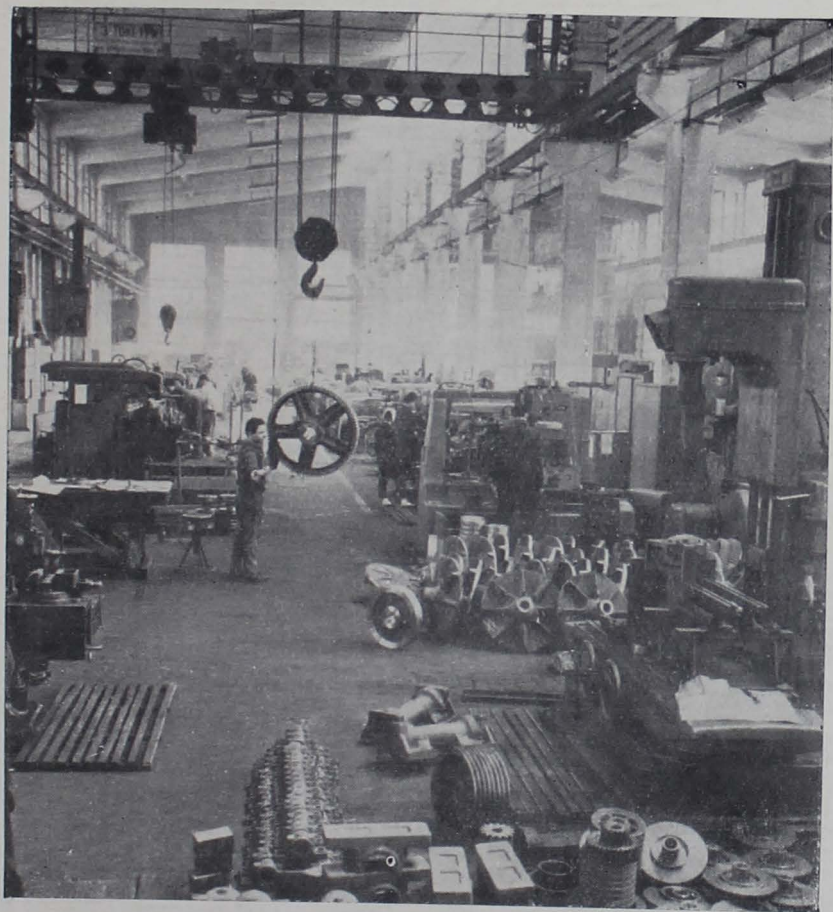
Toate halele uzinei — de prelucrări mecanice și montaj, forjă, turnătorie, modelărie, cuptoarele electrice pentru elaborat oțel — au fost construite după 1952. Din anul 1960 și pînă în prezent, secțiile uzinei au fost reutilitate în proporție de peste 80 la sută.

Uzina este profilată pe utilaje miniere de preparare, susțineri metalice, piese de schimb pentru utilaj minier. Colectivul uzinei se mîndrește cu produsele de bună calitate pe care le livrează industriei miniere, cum sînt celulele de flotare, filtrele de vid, concasoarele, agitatoarele etc.

Mecanizarea lucrărilor cu volum mare de muncă a făcut pași importanți. Prin introducerea unor poduri rulante, monoșine, macarale, automacarale, electrocare au fost complet mecanizate manipularea și transportul de piese.

Preocuparea pentru automatizarea unor lucrări, introducerea unor procedee tehnologice moderne, aplicarea unui număr mare de inovații au dus la o considerabilă creștere a productivității muncii. Aceasta a înregistrat între 1959—1964 o creștere de 132 la sută.

Uzina mecanică de mașini și utilaj minier se înscrie ca o importantă verigă în lanțul industriei băimărene, aducîndu-și contribuția la întărirea continuă a bazei tehnice a industriei extractive din regiunea noastră.

Hala secției mecanice de la
U.M.M.U.M.

La fabrica de conserve
„Agrofruct”

Aurului băimărean i s-a adăugat de mult o altă bogăție de nu mai mic răsunset — pădurea, ceea ce metaforic a primit denumirea de „aurul verde“.

Societățile anonime și capitalul străin n-au lipsit nici de la exploatarea pădurilor băimărene. Pe văile pitorești ale Firizei, Băiței, Valea Borcutului, pădurile prădate luau drumul Austriei, Angliei și altor țări.

Prin naționalizarea societăților „Lomaș“, „Someșana“ și altora, patrimoniul forestier a devenit bun al întregului popor.

În prezent, Întreprinderea forestieră Baia Mare care gospodărește economia forestieră din raza orașului și o parte din raioanele Lăpuș și Cehu Silvaniei, are un fond forestier de 110.004 hectare. În cadrul activității silvice ce se desfășoară în cadrul întreprinderii forestiere, un loc important îl ocupă împăduririle menite să vindece rănile exploatărilor sălbatice din anii regimului burghezo-moșieresc și să regenereze permanent golurile de exploatare. Atitudinea față de patrimoniul forestier s-ar putea exprima statistic în cifra de 10.493 care reprezintă hectarele reîmpădurite de la naționalizare. Materialul săditor — cca. 6 milioane puieți anual — este produs în cele 45 hectare pepiniere. Pentru ridicarea valorii economice a fondului forestier, s-au introdus specii ca: molidul, pinul și laricele, iar pe văi plopul negru hibrid. Acțiunii de păstrare și protecție a pădurilor îi răspund și lucrările de combatere a dăunătorilor pădurilor. Anual, se fac combateri aviochimice pe cca. 1.000—1.500 hectare, iar terestre de cca. 700—800 ha.

În condițiile păstrării cu grijă a patrimoniului forestier, valoarea producției globale a crescut în ultimii 15 ani de peste 15 ori. Creșterea producției globale a fost obținută datorită valorificării superioare a masei lemnoase care a crescut de 6,1 ori.

În sprijinul lucrătorilor forestieri au venit mașini și mecanisme de înaltă productivitate: ferăstraie mecanice, funiculare, tractoare, încărcătoare, cojitoare mecanice etc.

Pentru valorificarea superioară a lemnului de lucru din bazinul băimărean, care înainte se transforma în ma-

rea majoritate în lemn de foc, prin fondurile de investiții acordate de stat s-a trecut la construcția unei fabrici de cherestea la Tăuții de Sus. Dotată cu 3 gatere, fabrica a intrat în funcție cu întreaga capacitate.

Muncitorii forestieri au la dispoziție cabane cu o suprafață de peste 5.000 metri pătrați unde au condiții bune de cazare, magazine de desfacere, mijloace ale activităților cultural-educative.

Situat în centrul unui bazin pomicol renumit, orașul Baia Mare găzduiește și o fabrică de industrializare a fructelor.

Fabrica „Agrofruct“ produce în prezent 30 de sortimente de produse din fructe: 9 sortimente de compoturi, 7 de gemuri, dulceață, siropuri, marmeladă. Pe porțile fabricii ies în fiecare an aproape 2 milioane de borcane cu astfel de bunătăți. Dintre toate se bucură de o faimă deosebită aromatul pireu de castane, produs la care fabrica băimăreană deține exclusivitatea pe întreaga țară. Producția anuală: 400.000 borcane.

O apariție nouă în configurația industriei băimărene este fabrica de produse lactate, întreprindere a muncitorilor în halate albe. Prin dotarea cu mașini și utilaje moderne, fabrica are procesele de producție în bună măsură automatizate.

Fabrica de produse lactate din Baia Mare a intrat în funcție în martie 1962 avînd azi o capacitate de prelucrare de 7.000 litri lapte zilnic.

Tot în anii puterii populare a fost construită la Baia Mare o nouă fabrică de pîine dotată cu utilaj modern. Capacitatea ei asigură o producție zilnică de 50 de tone.

Industria locală a cunoscut o dezvoltare considerabilă și în orașul Baia Mare. Întreprinderea orășenească mixtă produce în prezent un larg sortiment de bunuri de larg consum la un înalt nivel calitativ. În ramura metalurgică întreprinderea și-a cîștigat un bun renume al mărcii sale în întreaga țară îndeosebi prin mobilierul comercial pentru magazine de toate categoriile, diferite tipuri de chioșcuri, cazanele de baie etc. Diversele tipuri de mobilă produse la

**Intr-o secție a fabricii de
produse lactate**

Magazin alimentar cu autoservire
pe strada Victoriei

secția lemn întrunesc, de asemenea, sufragiile consumatorilor din regiune și chiar din alte orașe ale țării.

Întreprinderea de industrie locală „Andezitul” este profilată pe producerea materialelor de construcție printre care cărămizi, diferite sortimente de piatră și andezit, criblură, gresie, calcar, marmură, cahle de teracotă etc. Printre construcțiile noi se numără carierele de piatră de la Seini și Limpedea, stația de agro-calcare de la Buciumi, fabrica de cărămizi Baia Mare. De la înființare, din 1952, producția întreprinderii a crescut de peste 4 ori.

PROPORȚII, RITMURI, ARMONII

Orice notații monografice retrospective despre orașul Baia Mare ne duc pe parcursul a mai puțin de două decenii spre imaginea dezolantă, pauperă a unei urbe provinciale, în care în vremea burghezo-moșierimii n-au prins viață nici măcar obișnuitele ambiții și veleități ale unor edili provinciali.

Totul începea și se sfârșea în pătratul actualei Piețe a Libertății, unde trona, printre construcțiile medievale cu un cat, clădirea hotelului cu numele Ștefan, împreună cu omonimul său turn înzestrat cu orologiu. De aici ca niște capricioase nervuri se risipeau, înguste, dezordonate străzile celui ce a fost orașul Baia Mare pînă în 1950: actualele străzi 23 August, Băii Sprii, 17 Octombrie, Crișan, 1 Mai. În tot orașul asfalt era doar în piața centrală, încolo drumuri cu piatră de rîu sau concasată. Trotuarele erau făcute din plăci de piatră pe cîteva din străzile principale, în rest pămîntul gol.

A rămas vechiul oraș cu străzile și casele sale ca un cartier-muzeu al noii Băi Mari, mărturie a trecutului de obidă.

Au mai rămas printre străzile mărginașe căsuțe piper-nicite, acoperite cu șindrilă, în care locuiau minerii, amintind de promiscuitatea și mizeria vechii așezări a băieșilor.

În construcția orașului Baia Mare, poate mai mult decît în alte domenii, contemplatorul poate descifra acea interferență dintre tehnică și artă, dintre geometrie și poezie, dintre îndrăzneală lucidă și visare temerară, dintre estetică și urbanism.

Conceput la parametrul socialismului, orașul s-a revărsat impetuos spre sud și est, unduindu-se geometric, după planuri necesare, în cartiere, magistrale, parcuri, piețe, complexe comerciale etc.

Milioane de cărămizi, mii de tone de beton și fier au încheșat coordonatele noi ale orașului cu proporțiile și armoniile sale, cu perspectivele severe ale bulevardelor, erupțiile îndrăznețe ale blocurilor-turn. Așa au prins viață primele gânduri generoase ce au încremenit în simetriile noului oraș.

Alături de excrescențele industriei băimărene — U.M.M.U.M., Uzina centrală de preparare a minereurilor, Uzina de cupru, flotația Săsar, fabrica de produse lactate, noua fabrică de piine, fabrica de acid sulfuric din cartierul Ferneziu etc., pe harta orașului au apărut cartierele Republicii și Progresul, străzi și construcții noi ce însumează aproape 5.000 apartamente.

La locul de întâlnire dintre vechiul oraș și cel nou s-a născut Piața Victoriei — centrul nou al Băii Mari. Blocurile ce o încadrează, frumusețea magazinelor, deschiderea impresionantă a bulevardului București și străzii Coșbuc, armonia culorilor conferă noului centru o notă de distincție și luminos optimism.

Pînă și bătrînul, capriciosul și întunecatul Săsar trebuie să se supună legilor noi ce s-au statornicit. De-a lungul malurilor sale se întind chingile de beton ale digurilor, albia capătă linii regulate. Săsarul se mai mîndrește cu siluetele albe și zvelte ale celor 4 poduri de beton ce l-au împodobit, în ultimii ani.

Ofensiva construcției urbane desfășurată pe un front tot mai larg a trecut în 1964 și pe malul drept al Săsarului, croindu-și primul cap de pod. Aici constructorii au și ridicat primele aliniamente de blocuri ce prefigurează contururile viitorului cartier Săsar cu cca. 6.000 apartamente. Așadar, un nou cartier băimărean cu o populație mai mare decît întreg orașul dinainte de 1950. Aici se vor ridica în următorii ani numeroase blocuri cu 4 pînă la 10 etaje, cu complexe comerciale, construcții social-culturale și toate amenajările necesare unui trai civilizată, demn de epoca socialistă.

Orașul își plămădește an de an, lună de lună, conturu-

Colț din Piața Victoriei:
... ieri

... și azi

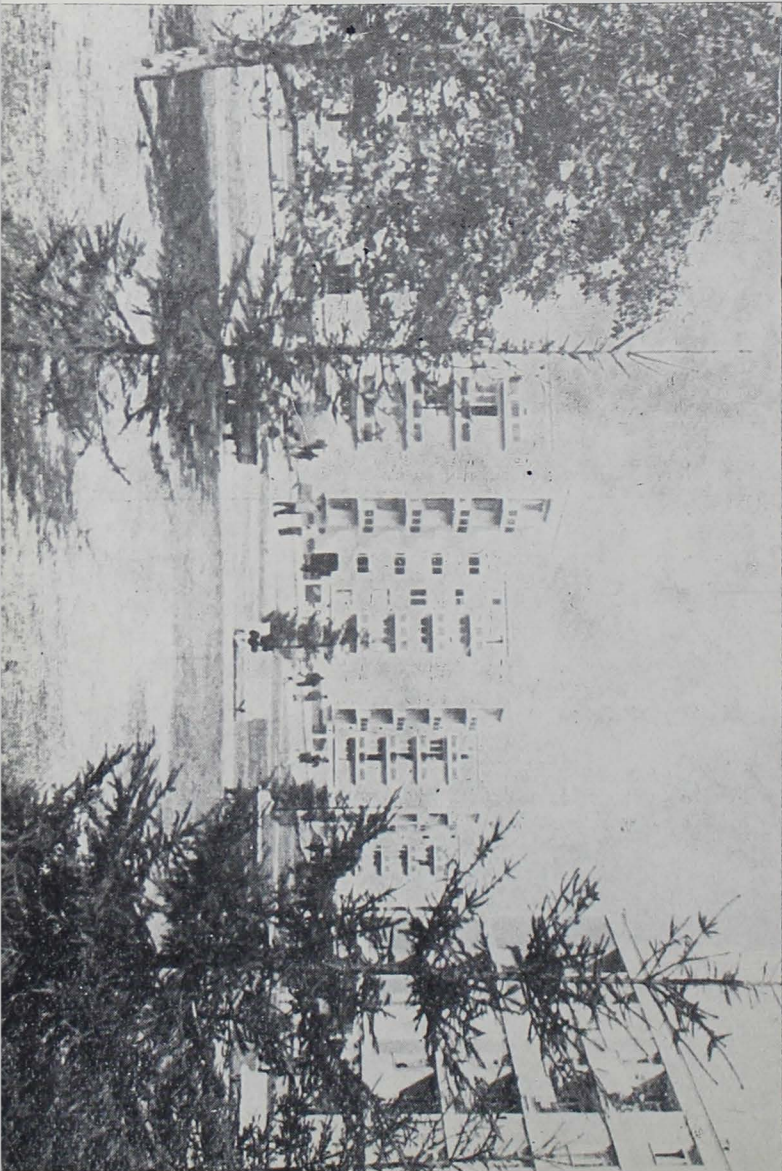
Una dintre cele mai vechi clădiri
din Baia Mare, care mai poartă
pecetea medievală

Impozant, elegant, armonios — ca-
racteristici ale urbanisticii noi

Spații verzi în
noile cartiere ale
orașului

rile din gândirea fecundă și imaginația creatoare a zeci de proiectanți, ingineri și arhitecți. Opera aceasta este un act de creație conștientă a oamenilor, începînd de la planificarea lucidă a fondurilor, viziunea plină de perspectivă a viitorului oraș, pînă la hîrtia de calc ce configurează individualități și ansambluri arhitectonice și gestul omului cu mistria ce așterne mortarul unui bloc.

La D.S.A.P.C. (Direcția de sistematizare, arhitectură și proiectare a construcțiilor) — organism creat anume pentru munca de concepție — stau aplecați deasupra planșetelor zeci de specialiști în mințile cărora orașul de mîine este de acum o prezență bine încheșată. Așadar, tot ceea ce se construiește în orice colț al orașului și al regiunii se înscrie pe linii directoare, perimetre și verticale dinainte stabilite, pentru a da un ansamblu armonios, estetic și funcțional.

Gîndurile proiectanților coboară de pe hîrtia de calc, materializîndu-se prin munca constructorilor. La proporțiile actualelor și viitoarelor construcții ale orașului și ale regiunii cei peste 4.000 de constructori sînt organizați într-un trust. În orașul Baia Mare, Trustul regional de construcții are două grupe de șantiere, unul profilat pentru construcția de locuințe iar altul pentru lucrări industriale și social-culturale.

Amploarea și ritmul actual al construcțiilor nu ar fi de conceput fără o dotare tehnică corespunzătoare, fără un grad ridicat de mecanizare. Pe șantierele de construcții funcționează în prezent zeci de macarale de diferite capacități, zeci de betoniere, transportoare, excavatoare etc., un număr însemnat de mijloace de transport. Crește gradul de industrializare a construcțiilor. Se folosesc tot mai larg prefabricate de beton armat, fișii cu goluri, mase plastice și alte materiale noi.

De mai bine de zece ani Baia Mare a devenit un oraș șantier, un oraș în care surprizele noilor construcții te întîmpină la tot pasul dacă ai lipsit doar cîteva luni.

Orașul nou, atît de drag locuitorilor săi, reprezintă pe zi ce trece tot mai mult replica pe care socialismul o dă trecutului capitalist în proporții, ritmuri, linii, culori și generozitate.

Asigurind dezvoltarea industriei oraşului, a capacităţii producţiei unităţilor, partidul şi statul celor ce muncesc au pus un accent deosebit pe crearea condiţiilor de muncă optime pentru lucrătorii din mine, fabrici, instituţii.

Uşurarea muncii şi crearea de condiţii bune de muncă au fost două elemente care au înaintat braţ la braţ în aceşti ani.

Metode noi de muncă — la a căror elaborare au concurat sute de ingineri, tehnicieni, cercetători — au asigurat pentru mineri nu numai un randament sporit, ci şi reducerea continuă a eforturilor. Astfel au apărut abatajele cu înmagazinare, abatajele cu aripi înclinate, răpirea pilierilor fără pericol de accidentare, puşcarea electrică, burarea cu cartuşe cu apă sau cu nisip etc. Metodele noi au fost aplicate paralel cu o intensă muncă de creştere a calificării profesionale a minerilor şi au contribuit la ridicarea cîştigului lor mediu.

Despre măsurile destinate să asigure protecţia muncii minerilor vorbeşte pînă şi faptul că minerii primesc echipament de protecţie: salopete, echipament impermeabil, cizme de cauciuc, căşti de protecţie etc.

Dar astfel de măsuri, menite să creeze muncitorilor o muncă uşoară şi să le asigure protecţia muncii, sînt caracteristice în toate întreprinderile băimărene în perioada anilor de după eliberare.

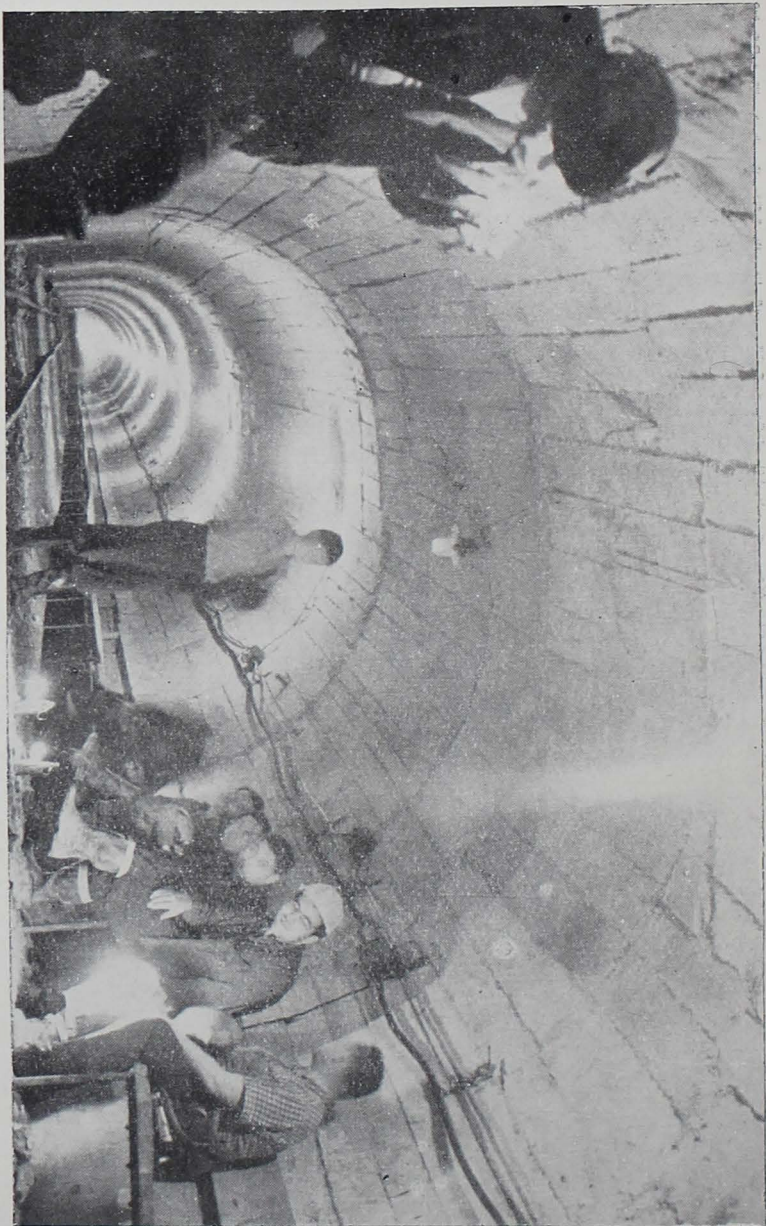
La Uzina „1 Mai“ Ferneziu, la Combinatul chimico-metalurgic, la Uzina mecanică de maşini şi utilaj minier sau în oricare altă unitate industrială ai intra, prin nenumărate aspecte — specifice producţiei — vei găsi grija partidului faţă de omul muncii.

De la mesele gratuite, pînă la antidot, de la instalaţiile ventilatoare, pînă la măsurile de protecţie, la fiecare pas vezi cîte un indiciu că omul şi munca sa şi-au cîştigat cea mai înaltă preţuire în anii puterii populare.

Aceasta este istoria nouă şi în viaţa şi munca minelor şi fabricilor băimărene. E o istorie creată de masele muncitorilor, care sub conducerea înţeleaptă a Partidului Muncitoresc Român desăvîrşesc azi construcţia socialistă a patriei pe veci libere şi înfloritoare.

Colcana pneumatică ușurează munca, perforajul uimed apă ră sănăta-
tea minerilor

Sală de așteptare subterană
la mina „Săsar”

AGRICULTURA ORAȘULUI

Vorbind despre agricultura din raza orașului, e necesar să aruncăm o scurtă privire retrospectivă asupra celor 17 comune și sate a căror coordonare centrală revine în prezent Sfatului popular orășenesc Baia Mare. Producția agricolă în satele acestea este profilată în principal pe aprovizionarea oamenilor muncii din oraș cu legume, zarzavaturi, fructe și alte produse agroalimentare. De asemenea, suprafețe largi sînt consacrate culturilor cerealiere, principalele lucrări fiind efectuate cu mașini agricole, aplicîndu-se pe o scară din ce în ce mai largă metodele agrotehnice cele mai avansate.

În anii burghezo-moșierimii, locuitorii satelor din împrejurul Băii Mari erau fie pâlmași pe ogoarele moșierești sau ale chiaburilor, fie țărani săraci și — mai puțini —

mijlocași, care în zilele de marți și vineri își încărcau câte un coș de spate cu legume, zarzavat, fructe, flori, brânzeturi și, cu o povară grea, veneau pe jos la „mărturie“ (tîrg) în oraș, cale de mulți kilometri.

În sat — pămînt puțin, rod sărac și veșnica amenințare că boierul, chiaburii îi vor acapara peticul de pămînt. La oraș — instabilitatea pieței, concurența speculanților, începînd cu „cofărițele“ (speculante) care cumpărau marfa de la producători apoi o vindeau mai scump, și pînă la „negustori“ care cumpărau „din gros“, prin sate, produsele, monopolizînd adesea piața. La sat — trudă zadarnică, întuneric, boală. La oraș — înșelăciune, procese pentru pămînt: aceasta era „esența“ vieții celor mai mulți țărani din împrejurimile orașului.

Dar iată, anul 1945 aduce împlinirea unui vis de veacuri. Partidul Comunist Român a inițiat reforma agrară, alungarea moșierilor, conților și baronilor, împrăștierea țăranilor.

Mecanizarea, lucrarea pămîntului după metode agrotehnice avansate impuneau crearea de condiții corespunzătoare — se cerea desființarea fișiilor, a haturilor, crearea ogoarelor largi socialiste. Căile spre o astfel de agricultură le-a indicat partidul, prin rezoluția Plenarei din 3—5 martie 1949.

Comuniștii satelor au fost, în anii care au urmat Plenarei, organizatorii unor mari acțiuni patriotice — înființarea de cooperative agricole de producție, care au cuprins mase largi țărănești și prin satele din jurul orașului Baia Mare, ajungîndu-se ca pînă în 1962 și stăpînii meleagurilor noastre rurale să se includă cu mîndrie în marele nostru succes național: încheierea cooperativizării agriculturii patriei cu aproape 4 ani mai devreme decît prevăzuse Congresul al III-lea al P.M.R.

Pentru agricultura socialistă, care s-a dezvoltat an de an, modele demne de urmat au fost gospodăriile agricole de stat, primele în aplicarea mecanizării și a agrotehnicii înaintate.

Seiniul — comună dependentă azi de orașul Baia Mare — se mîndrește cu o astfel de gospodărie de stat, cu profil zoopomicol. Dăm o ilustrare în acest sens: vinul „Fetească

Cu mijloace mecanizate, pe tarlalele
cooperativelor agricole de producție

Recoltă imbelșugată

albă de Seini" la un concurs internațional ținut la Liubliana (Iugoslavia) a fost distins cu medalia de aur. Bogatul sector zootehnic (cu pondere: Brune de Maramureș), recoltele mari de fructe etc. constituie nu numai surse de venituri, ci și exemple pentru cooperativele agricole de producție din alte comune.

În toate satele aparținătoare orașului există azi cooperative agricole de producție cuprinzând în întregime ogoarele. Aceste unități au crescut și s-au întărit cu sprijinul multilateral al statului nostru. Printre principalele forme prin care statul a stimulat dezvoltarea celor 11 cooperative agricole din raza orașului se numără împrumuturile pe termen scurt în valoare de 957.000 lei pentru procurări de semințe de soi, îngrășăminte chimice etc. Alte împrumuturi — pe termen lung — s-au ridicat la valoarea de peste 6.577.000 lei, pentru construcții și materiale de construcții, creșterea șeptelului ș.a.

Remarcabil este că în scopul întăririi și mai accentuate a acestor unități, cooperatorii din unele sate și-au unificat avutul; astfel se explică de ce în 17 comune și sate din raza orașului Baia Mare există numai 11 cooperative agricole de producție.

Interesul depus de săteni pentru întărirea economico-organizatorică a unităților lor se reflectă în fondul de bază bogat de care dispun în prezent.

Cooperativa agricolă de producție din Tăuți Măgherauși, de exemplu, (în care s-au unificat și cele din satele Bozinta Mare, Merișor și Bușag) dispunea la sfârșitul anului 1963 de un fond de bază de 1.898.970 lei.

Tot printre cooperativele agricole milionare se numără cea din satul Săsar, căreia i s-au atașat țaranii din Recea și Podgoria Viilor (Baia Mare). Unitatea unificată dispune actualmente de un fond de bază de peste 1 milion lei.

Trecând prin satele cooperativizate din jurul orașului te impresionează numărul mare al construcțiilor. Fiecare a doua casă de la Recea, Mocira, Ocoliș etc. este nouă, construită într-un stil modern, pe măsura posibilităților materiale sporite față de trecut și a necesităților actuale. Izvorul acestor transformări sînt cooperativele agricole de producție, aplicarea științei și a mecanizării în producția agri-

colă și transformarea însăși a concepției țăranului muncitor. Să descindem, de exemplu, în micul sat Ocoliș, la numai câțiva Km. de oraș. Pe dealuri se întind livezile întinse, proprietate comună. În vale, ogoare roditoare. În condițiile anului 1964, valoarea zilei-muncă în cooperativă a fost de 30 lei. Cooperativa a obținut o producție de fructe de peste 244.000 kg în valoare de aproape 900.000 lei. Cu sprijinul inginerilor și tehnicienilor agronomi ei au amenajat o suprafață de 16 ha. pentru cultura de legume și zarzavaturi, de pe care au realizat un venit de peste 300.000 lei. Adăugând la acestea veniturile de 183.000 lei realizate din sectorul zootehnic și alte venituri din cultura cerealelor, este evident ce perspective largi deschide satelor gospodărirea în comun a pământului. Toate acestea sînt valabile pentru cooperativa agricolă de producție din Mocira care, din grădina de legume și zarzavaturi a obținut un venit de peste 300.000 lei, iar în 1965 și-a construit o seră modernă, precum și pentru cooperativele agricole de producție din Săsar, Recea etc.

Prin mecanizarea lucrărilor, prin trimiterea de către stat în cooperativele agricole a unui însemnat număr de ingineri de specialitate, prin ridicarea cunoștințelor agricole ale țăranilor în cadrul învățămîntului agricol de masă, conferințe și nenumărate alte forme, printr-un larg sprijin în lucrarea pământului la timp și de bună calitate — cooperativele au reușit să devină puternice centre de asigurare a orașului cu produse de consum, a căror desfacere nu mai e lăsată pe seama fluctuației unei pieți neorganizate, ci ele sînt valorificate prin contracte cu instituții socialiste destinate aprovizionării și desfacerii produselor și care asigură ritmic și organizat deservirea populației cu produsele agro-alimentare.

Deși obiectivul principal al lucrării de față este orașul Baia Mare, considerăm că datele de mai sus privind agricultura din împrejurimi completează imaginea de ansamblu a orașului, cu concluzia că cei 20 de ani de după eliberarea patriei au fost plini de cele mai frumoase roade și în viața țăranilor muncitori din raza orașului, aducîndu-le bunăstarea, mulțumirea și încrederea într-un viitor tot mai bogat și mai luminos.

COMERȚ, COOPERAȚIE

Cei 20 de ani de dezvoltare socialistă a orașului Baia Mare au însemnat o perioadă de înflorire și în domeniul circulației mărfurilor.

Comerțul socialist este un sector nou, creat pe principiile satisfacerii nevoilor mereu crescînde ale populației și radical deosebit de comerțul din sistemul capitalist, bazat pe înșelăciune și exploatare.

Înainte de 1944 puținele prăvălii din Baia Mare erau fie proprietate a unor speculanți, fie așa-zise „cooperative“, care prin felul cum erau subscribe părțile sociale permiteau din plin elementelor capitaliste să subscrie „părți“ pînă deveneau stăpîinii exclusivi ai acestora.

În centrul orașului erau concentrate cîteva magazine particulare, iar pe străzile de cartier existau mici băcănii,

în care se vindeau păcură și cremă de ghetă, ouă, șireturi, hamuri, petrol... Cele mai rentabile „unități” păreau să fie cârciumile, care ajunseseră să sporească serios ca număr. Se vindea băutura și pe datorie, scriindu-se la „condițuță”, desigur, cu anumite „ciupeli” din bruma de salariu al minerului istovit.

În afara puținelor magazine, a băcăniilor și cârciumilor particulare, în oraș a existat, încă din 1910, cooperativa „Furnica”, cu filiale în Ferneziu și Cavnic. La rîndul ei, aceeași cooperativă era afiliată centralei „Plugarul” din Cluj. Acționarii, elemente burgheze în sensul propriu-zis al cuvîntului, adăugau denumirii cooperativei calificativul „muncitorească”, atribuție nu numai falsă, ci absurdă chiar, bineștiut fiind că minerii băimăreni sau muncitorii din raza orașului nu erau acționari.

După primul război mondial în oraș au luat ființă cooperativa „Dacia” — ca profil, similară cu „Furnica” — și Banca cooperativă „Gutinel”, ambele aparținînd de centrale clujene.

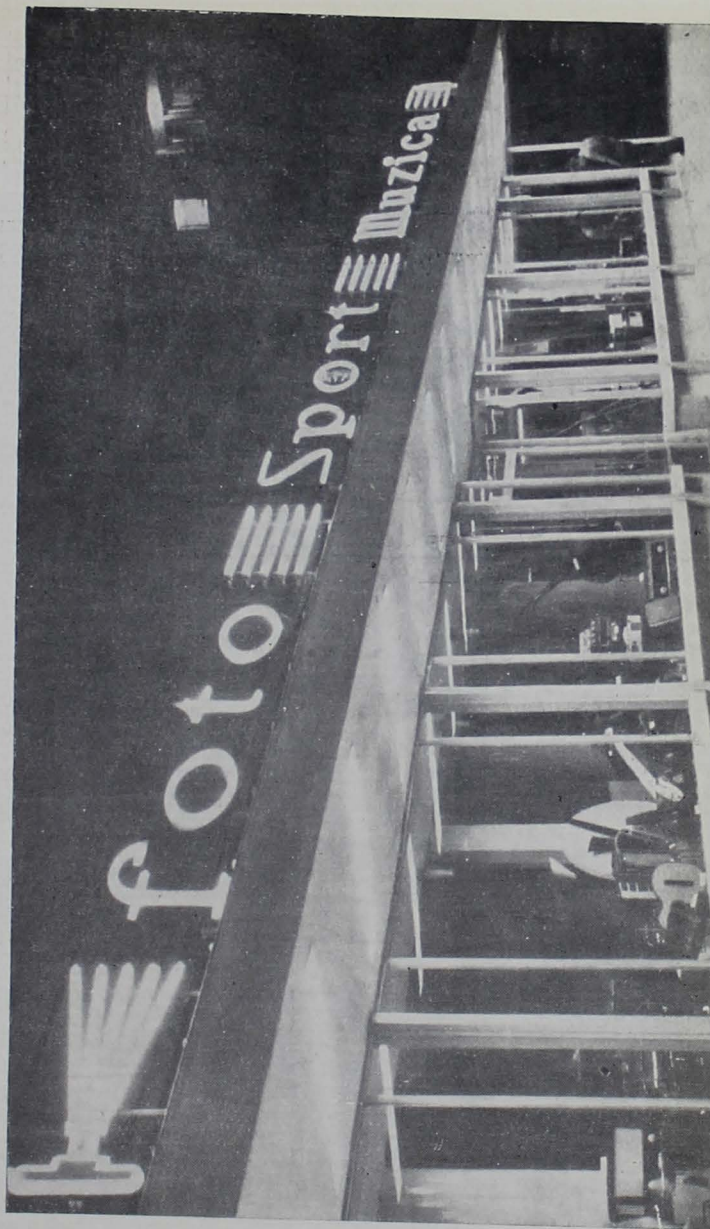
Cooperativele „Dacia” și „Furnica” deși aveau același profil, s-au menținut separate pînă în 1945, cînd, în urma reorganizării administrative a cooperației, au fuzionat sub denumirea de „Victoria”.

În haosul și goana după înșelarea consumatorilor, ordinea a fost făcută abia după anul eliberării, 1944, cînd în condițiile regimului democrat-popular comerțul a fost pus în slujba poporului, ca element nou, socialist.

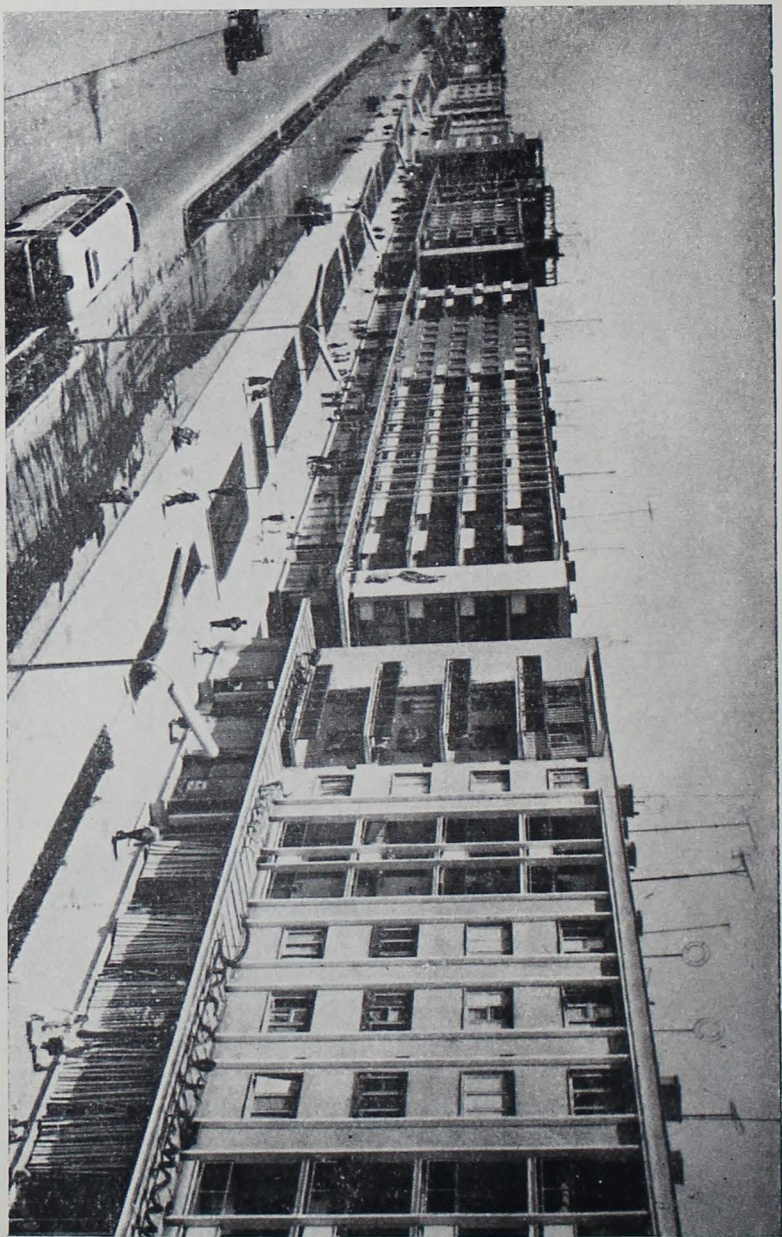
Bazat pe creșterea producției industriale și agricole, pe extinderea sectorului socialist la orașe și sate, comerțul de stat și cooperatist a cunoscut după 1944 o dezvoltare rapidă și la Baia Mare. Au fost amenajate unități de desfacere moderne, aprovizionate abundent cu mărfuri, în care cumpărătorii au găsit din partea lucrătorilor din comerț o atitudine tovarășească, o deservire civilizată.

Între comerț și consumatori s-a statornicit o legătură trainică, ceea ce a făcut ca în unitățile de desfacere să se găsească mărfurile cele mai solicitate de către publicul băimărean.

Creșterea continuă a nivelului de trai în anii regimului democrat-popular, a puterii de cumpărare a oamenilor muncii din oraș și din împrejurimi a favorizat din

Magazine noi în
Piața Victoriei

La parterul noi-or blocuri
— magazine moderne

plin dezvoltarea nestăvilită a rețelei comerciale, creșterea volumului de mărfuri desfăcute populației. Cîteva date comparative sînt edificatoare în acest sens:

Față de cîteva mici brutării, cu vînzare de piine, avem în oraș 19 magazine pentru piine, aprovizionate cu bogatele sortimente ale fabricii de panificație, construită și ea, de altfel, tot sub egida puterii populare.

Pentru desfacerea cîrnilor și a preparatelor de carne au fost înființate 16 magazine de specialitate.

Magazine de legume și fructe nu au existat în oraș pînă după eliberare, lăsîndu-se aceste produse numai pe seama pieței neorganizate. Sînt bine cunoscute azi — și mult solicitate — magazinele noi special destinate fructelor, legumelor, în care aprovizionarea este ritmică, operativă, corectă. Avem în prezent în oraș 18 astfel de magazine.

Micile băcării și prăvălioare au rămas de domeniul amintirilor. În schimb, pe străzile orașului strălucesc azi vitrinele unor magazine mari, moderne, pline de mărfuri, capabile să facă față nevoilor și pretențiilor mereu crescînde ale publicului băimărean.

Orașul are 33 magazine de textile și încălțăminte, 18 magazine de produse metalo-chimice și alte unități noi, create în ultimii 20 de ani. În total, în prezent în Baia Mare există 310 unități ale comerțului de stat, cărora li se adaugă unitățile de desfacere ale cooperăției.

Privind volumul desfacerii mărfurilor pe oraș, remarcăm o creștere de 3,15 ori numai în ultimii 10 ani. Respectiv de la un volum de mărfuri alimentare și industriale de 125.105.000 lei (în 1954) s-a ajuns la 393.701.000 lei prevăzut pe 1964.

În oglinda acestor cifre se reflectă cît se poate de clar creșterea puterii de cumpărare a maselor, condițiile de trai tot mai bune ale oamenilor muncii băimăreni.

Un fapt demn de remarcat este că în anii puterii populare atît comerțul de stat, cît și cel cooperatist s-au dezvoltat după principii noi, prin repartizarea unităților comerciale pe întreg orașul. Prin grija comitetului executiv al sfatului popular al orașului s-au amenajat unități comerciale corespunzătoare în cartierele vechi și noi, asigurîndu-se desfacerea produselor cît mai aproape de locuințele cumpărătorilor.

Principiul deservirii în condiții cât mai bune a oame-
nilor muncii s-a concretizat în oraș în domeniul coopera-
ției de producție meșteșugărească.

Înainte de 1944 micii meseriași erau persoane care
trăiau în condiții de apăsare continuă, izolați și veșnic ame-
nințați cu ruina de concurența marelui capital.

După 1944, pornind ca nuclee socialiste, continuând a-
poi ca unități tot mai puternice, în oraș și-au semnalat exis-
tența primele cooperative de producție meșteșugărească.
Ele au fost formate din inițiativa comuniștilor, care au ară-
tat micilor meseriași adevărata cale pe care trebuie să
meargă: cooperarea.

Primele cooperative în oraș au fost: „Talpa“ (azi „Uni-
rea“) înființată prin unirea meșteșugarilor din ramura pie-
le, în septembrie 1945.

În 1949 ia ființă cooperativa „Gutinel“, care concen-
trează majoritatea croitorilor din oraș. Va urma înființarea
cooperativelor „Higiena“, a frizerilor (1951), „Drum nou“,
înființată de invalizi (1954), „Băimăreanca“ (1957) cu mun-
ca la domiciliu.

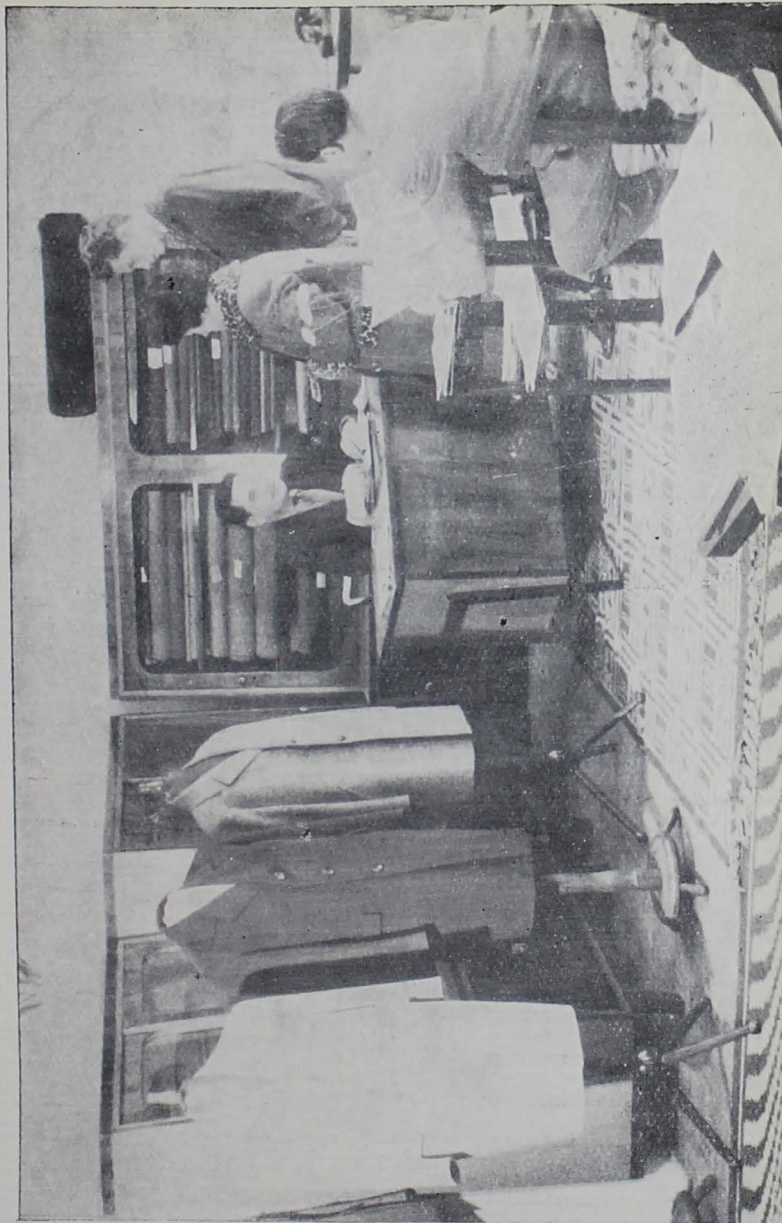
Avînd ca specific deservirea populației, cooperativele
s-au bucurat din plin de sprijinul partidului și statului ce-
lor ce muncesc. Locul fostelor ateliere mici și întunecoase
în principalele unități cooperatiste l-au luat atelierele spa-
țioase, luminoase, asigurate cu condiții optime de muncă.

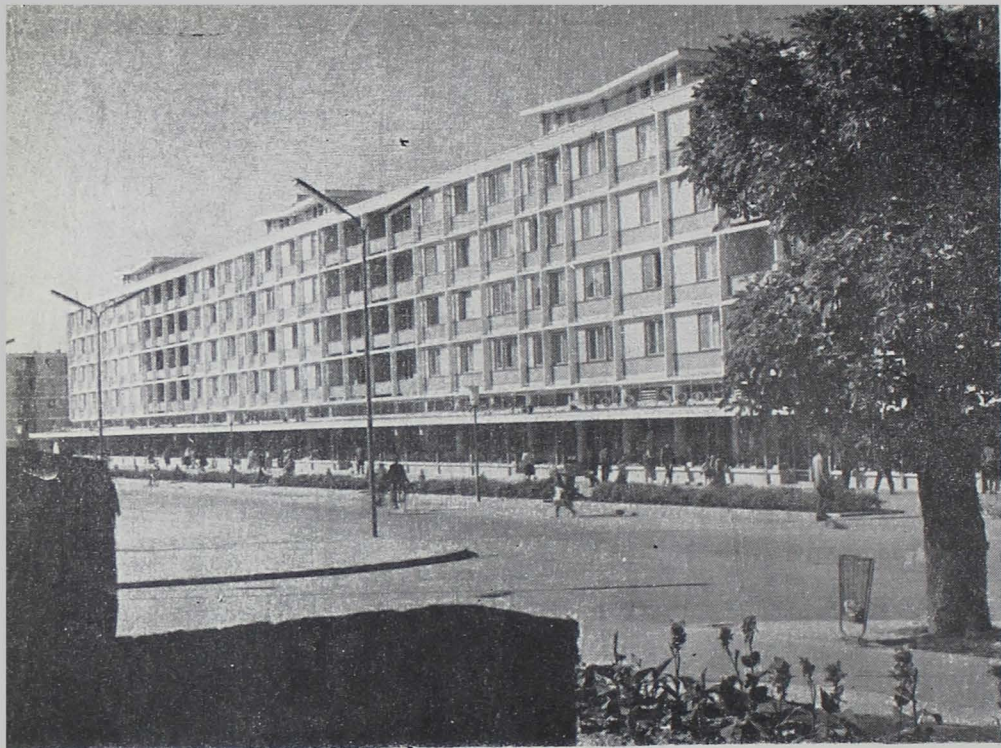
Cooperativelor li s-au acordat de către stat terenuri
pentru construcții noi, împrumuturi, reparații de mașini și
utilaj etc. Atît cooperativa „Talpa“ („Unirea“ azi), cît și
„Gutinel“ și-au construit sedii noi, corespunzătoare. Tot
ca o realizare nouă se numără și frumosul sediu al
U.R.C.M. (Uniunea regională a cooperativelor meșteșugă-
rești) din strada Avram Iancu.

Complexe de deservire atrăgătoare îmbie azi publicul
băimărean să-și execute comenzile prin cooperative, unde
sute de lucrători calificați deservesc corect și atent popu-
lația.

În dezvoltarea comerțului și cooperației, ca și în alte
domenii ale dezvoltării sociale, cei 20 de ani de la eliberarea
patriei au dovedit concret și în Baia Mare că au înfăptuit
mai mult decît s-a realizat în secole sub cîrmuiri bazate pe
exploatarea omului.

La una din secțiile de comandă ale
„Complexului de deservire“

Noul centru — centru
comercial

DEZVOLTAREA SOCIAL- CULTURALĂ

„Țîrg bogat și generos pentru unii, iad pentru imensa majoritate a populației — această a fost, cu cîteva secole în urmă, Baia Mare“.⁸⁾

Viața social-culturală a acestei așezări multisekulare apare în cîteva monografii, în hrisoavele păstrate de arhiva orașului, în paginile unor ziare ce apăreau aci sau în orașele apropiate. Autorii unor notări pe marginea condițiilor de trai ale maselor, a stării culturale sau sanitare, deși încearcă să coloreze realitatea sumbră cu cîte o figură de stil bine adusă din condei, nu puteau să nu recunoască mizeria social-culturală a maselor. Iată numai cîteva date semnificative păstrate în documentele vremii:

În 1924 un muncitor minier trebuie să plătească o chirie de 600—800 lei lunar, în timp ce salariul unui minier

încadrat la categoria I este de 55 lei pe zi, chiria reprezentînd astfel între 45—60 la sută din cîştigul său. Din această cauză mulți muncitori sînt nevoiți să locuiască împreună cu familiile lor luni și chiar ani de zile în grajduri de vite. (Arhivele statului dos. 7/925 fila 489 — Ziarul „Szamosmegeyi Közlöny“ din 23 noiembrie 1924).

Bolile secerau cu nemiluita viețile minerilor. Asistența medicală era aproape inexistentă. „În 1933 în orașul Baia Mare exista un singur spital, fără un aparat Röntgen, fără o sală de operații, cu acoperișul spart prin care plouă în saloane“, spune ziarul „Baia Mare și împrejurimile“ din 21 octombrie 1934.

Pe lîngă afecțiunile cauzate de condițiile mizere de existență, printre mineri făceau ravagii și bolile profesionale. În 1943 orașul era împărțit în două circumscripții sanitare, iar asistența medicală spitalicească era deservită de 3 spitale, din care unul singur era accesibil muncitorilor. Saloanele erau repartizate pe clase, asistența în saloanele celor nevoiași era lăsată pe seama surorilor.

Lipsa asistenței medicale, subnutriția, bolile sociale au făcut ca Maramureșul de altădată să fie printre ținuturile care dețineau recordul în mortalitatea infantilă. Pagina 333 din „Monografia județului Satu Mare“ adaugă încă un document acuzator la adresa regimului burghezo-moșieresc: „Mortalitatea infantilă în județ — se consemnează, printre altele, ca un fapt divers, — este de 34,4 la sută“.

Cifrele, faptele nu cer comentarii — ele acuză singure...

În 1887 exista în Baia Mare un gimnaziu cu 4 clase, care devine mai tîrziu cu 8 clase. Copiii de naționalitate romînă nu au acces aici. Pentru ei exista o singură școală confesională greco-catolică, pentru evrei o școală confesională izraelită, precum și o școală de ucenici și o grădiniță de copii. La atît se reducea rețeaua de școli la sfîrșitul secolului XIX în Baia Mare. Această situație s-a menținut pînă după primul război mondial cînd rețeaua de școli de diferite grade se dezvoltă. Aceasta nu din dorința conducătorilor regimului burghezo-moșieresc de a satisface setea de carte a oamenilor muncii, ci pentru faptul că dezvoltarea capitalismului cerea oameni știutori de carte. Astfel, în o-

raș ia ființă un gimnaziu, care din 1930 funcționează ca liceu cu 8 clase, cu un număr de 250 elevi. O altă școală de grad mediu era gimnaziul de fete, la care se adaugă o școală de ucenici și 6 școli elementare. Dar datorită sumelor prea mari ce se percepeau pentru taxele școlare, lipsei de îmbrăcăminte, marea masă a copiilor muncitorilor rămâneau cu 2—3 clase primare sau analfabeți. 164.856 de analfabeți în anul 1930, alți zeci de mii de semianalfabeți — iată moștenirea lăsată de regimul burghezo-moșieresc în fostele județe Satu Mare și Maramureș.

Unul din documentele vremii — „Baia Mare și împrejurimile“ vorbește despre Baia Mare ca „un centru firesc al vieții economice și social-culturale ale întregului bazin minier“. Consemnează printre altele cu lux de amănunte ca evenimente culturale balurile organizate de societatea doamnelor catolice sau societatea „Casino“ unde se întâlnea „adevărata elită“ a județului și unde tinerii nobili „aveau să învețe bunele maniere“. Tot pentru „instruirea junilor noștri nobili slăbiți în voință și stricați în comportare“ — (Baia Mare și împrejurimile — monografie pagina 128) se organizează o societate dramatică care activează sporadic, abordează în bună parte un repertoriu încărcat cu melodramele siropoase la modă. Mijloacele de culturalizare se reduceau la o bibliotecă avînd 1.900 volume (după Palmer), dispunînd și de o colecție de ziare.

Adevăratele evenimente culturale au fost puținele spectacole prezentate de cîte o trupă de artiști aflați în turneu.

Dorința realizării unui teatru profesionist exista de mult în sînul populației orașului. Acest lucru l-a consemnat și ziarul „Baia Mare și împrejurimile“ din numărul său din 9 august 1881. „În zilele de 7—8 august 1881 „Societatea națională culturală“ — se spune în acel număr — organizează, sub conducerea lui Vicențiu Babeș și Iosif Vulcan o adunare generală cu scopul de a discuta posibilitățile de a se dura un lăcaș pentru Thalia romînă...“

Cu toate eforturile nobile ale unui grup de entuziaști Thalia romînă avea să aștepte aproape un secol pînă să i se dăreze și ei un lăcaș la Baia Mare.

Ostilitatea conducătorilor oraşului faţă de artă era evidentă. Considerat ca „fiind vrăjmaşe pentru liniştea oraşului“, spectacolele nu puteau fi prezentate decît rareori în săli publice.

Intre cele două războaie mondiale viaţa culturală a oraşului cunoaşte o oarecare dezvoltare. Trupe de artişti amatori, printre care cea a studenţilor romîni organizaţi în asociaţia „Someşul“ prezintă spectacole de dramă, muzicale, seri culturale la care se recită din Eminescu, Goga se ţin conferinţe despre mari personalităţi artistice romîne şi străini. Teatrele din ţară, inclusiv Teatrul Naţional din Bucureşti organizează acum mai des turnee în oraş, trupa condusă de Stroe este deja binecunoscută şi des aplaudată de băimăreni.

Cu toate acestea arta rămîne un apanaj al claselor avute. Ziarele vremii (Nagybánya és vidéke) se plîng de numărul mic de spectatori chiar la cele mai bune spectacole. Cultivarea unui repertoriu pe gustul claselor avute, preţurile foarte ridicate (în 1937 preţul biletelor variază între 100—400 lei) fac ca reprezentaţiile artistice să nu fie accesibile maselor.

Dacă în oraşul minerilor nu a existat în acest timp nici o instituţie artistică de stat sau particulară au existat în schimb 55 de cîrciumi, zece bănci, 23 de avocaţi şi 70 de preoţi ...

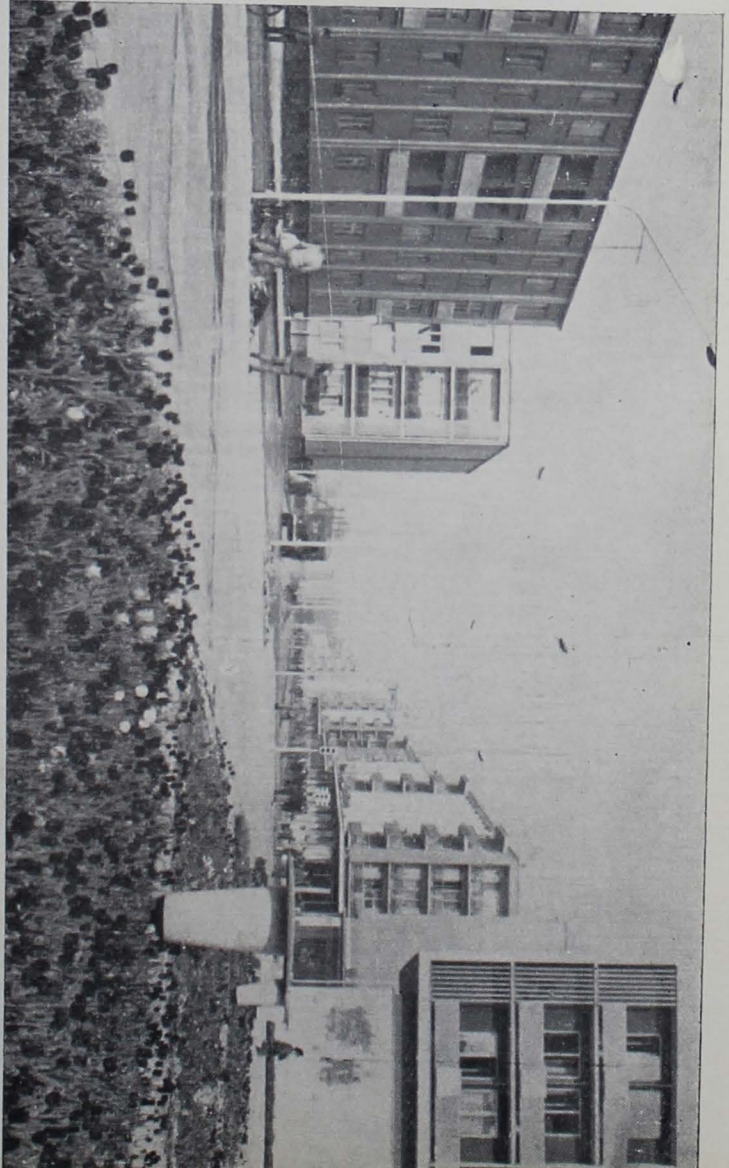

Evenimentele revoluţionare care au avut loc în ţară după 23 August 1944 au adus transformări radicale şi în viaţa social-culturală a oraşului Baia Mare. Sub conducerea partidului, Baia Mare de altădată — un târguşor mizer — a devenit în anii puterii populare unul din modernele şi frumoasele oraşe ale ţării, un important centru industrial şi cultural. Călătorului care nu a văzut faţa oraşului în ultimii ani îi este greu să recunoască că se află în Baia Mare. Ritmul accelerat realizat în domeniul edilitar a schimbat aproape total fizionomia oraşului.

Pentru împodobirea parcurilor, aleelor, a străzilor nu-

Flori, bulevarde
largi, blocuri mo-
derne, pentru oa-
menii muncii

O perspectivă a Pieții Victoriei

mai în primăvara anului 1963 s-au plantat peste 5.000 de puieți de pomi și arbuști.

Printre realizările obținute în domeniul edilitar este semnificativ faptul că față de anul 1944 în 1963 suprafața străzilor pavate a crescut de 15 ori, ajungând la 16 km. Rețeaua de canalizare și apă a crescut de la 4 km în 1944 la 82 km în 1964, iar consumul de energie electrică a înregistrat o creștere de peste 20 ori față de 1930. Gazul metan — această importantă bogăție a patriei noastre — pătrunde de câțiva ani și în orașul Baia Mare. Numai în ultimii 2 ani rețeaua de gaz metan s-a lărgit cu 9,1 km, deservind din ce în ce mai mult uzinele, instituțiile etc.

S-a lărgit considerabil și rețeaua de auto-transport. În prezent această rețea a înregistrat o creștere de peste 3 ori față de 1959. Dacă în 1950 nu a existat nici o linie de autobuz, în 1964 numărul liniilor este de 23, care leagă nu numai diferitele cartiere, dar și localitățile aparținătoare administrației orașului. În locul birjelor hodorogite, numeroase autotaxiuri elegante stau azi la dispoziția cetățenilor.

Radioul, televiziunea, telefonul — altădată foarte puțin răspândite în oraș — au devenit bunuri la îndemâna tuturor. În 1963 în oraș au existat 59.259 abonați radio, 2.511 posesori de televizoare, peste 5.000 de obanați la telefon.

Orașul de sub Dealul Florilor înflorește o dată cu întreaga țară, an de an, marcînd pe harta nouă a patriei un nou și adevărat oraș socialist.

Revoluția culturală — parte integrantă a revoluției socialiste — organizată și condusă de partid își arată roadele și în acest nordic colț de țară. Regimul democrat-popular, prin eforturile nobile ale cadrelor didactice, a lichidat complet analfabetismul — plaga rușinoasă lăsată de regimul burghezo-mosieresc.

O largă dezvoltare cunoaște în oraș învățămîntul elementar, mediu și învățămîntul mediu tehnic. Față de anul 1938, numărul cadrelor didactice a crescut de 5 ori, iar numărul elevilor este de 3 ori mai mare.

Toate aceste realizări au la bază grija permanentă a partidului și guvernului nostru pentru educarea și instruirea tinerei generații — constructorii de mîine ai societății

comuniste. Această grijă se reflectă prin asigurarea unei puternice baze materiale necesare dezvoltării învățămîntului, prin asigurarea școlilor cu cadre calificate, prin acordarea gratuită a manualelor școlare pentru clasele I—VIII. Numai în ultimii 10 ani s-au construit în orașul Baia Mare 6 școli, cu 59 săli de clasă, înzestrate cu laboratoare și ateliere. În prezent numărul cadrelor didactice din învățămîntul elementar și mediu este de 916. În oraș funcționează 11 școli de 8 ani, 3 școli medii, 4 școli tehnice și 20 unități preșcolare.

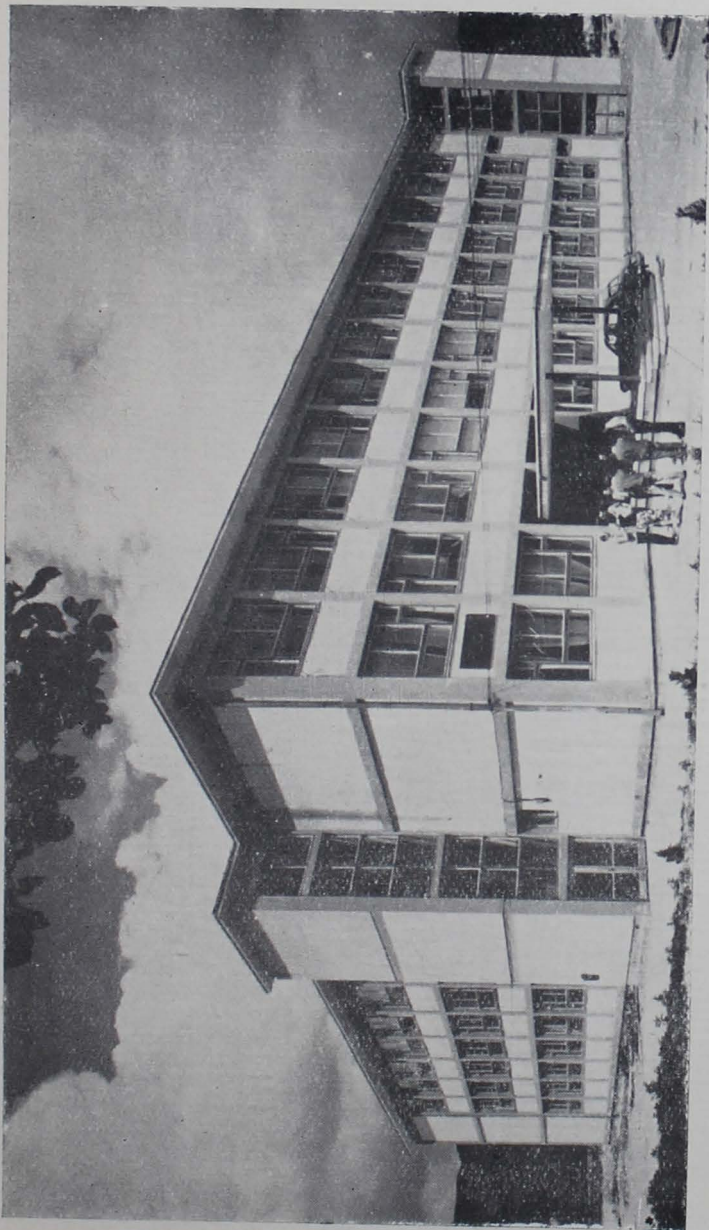
Spre mîndria băimărenilor, acum 4 ani, vechea cetate a minerilor a devenit oraș universitar. S-a înființat Institutul pedagogic de 3 ani, cu facultățile: limba și literatura romînă, matematică, științe naturale și agricole, care sînt frecventate de peste 400 de studenți.

Acum 3 ani pe lîngă cele 3 facultăți au luat ființă și secții fără frecvență la care sînt înscriși în prezent 472 studenți.

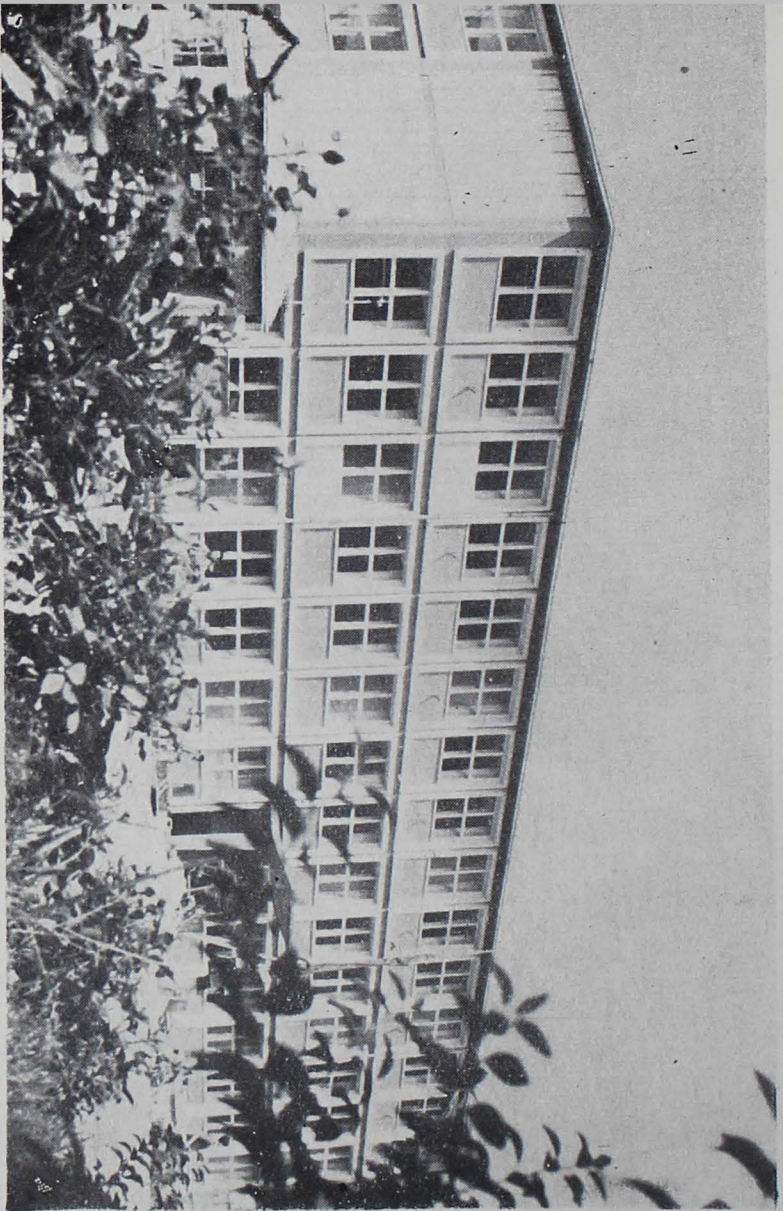
Institutul, găzduit într-o clădire nouă, modernă, este înzestrat cu laboratoare, o bibliotecă avînd un fond de aproape 30.000 volume de cărți. Alături de clădirea institutului se înalță elegantul cămin studentesc cu o capacitate de 312 locuri. Prima promoție de studenți care a părăsit în 1964 băncile facultăților a completat rîndul cadrelor didactice cu încă 108 profesori cu o bună calificare.

Ridicarea maselor celor mai largi la un înalt nivel de conștiință socialistă impune în mod obiectiv o uriașă activitate cultural-educativă. Demn de titlul de centru regional, Baia Mare a fost înzestrat în anii democrației populare cu numeroase instituții de interes cultural. Unul din importantele focare de cultură este biblioteca regională, care dispune în prezent de un fond de 72.346 cărți. Semnificativ pentru setea de carte a locuitorilor orașului este și faptul că în anul 1963, față de 1951 numărul cititorilor s-a mărit de peste 4 ori, ajungînd la cifra de 9.277. În anul 1960 au luat ființă biblioteca tehnică înzestrată și ea cu un fond de aproape 10.000 volume, precum și biblioteca tineretului de unde micii cititori au împrumutat în anul trecut 37.526 cărți.

Biblioteci bogat înzestrate ființează apoi pe lîngă casa

Institutul pedagogic de 3 ani

Școala medie nr. 3

Oră de vioară la Școala de
muzică și artă plastică

La cercul de balet al Casei de
cultură a sindicatelor

de cultură a sindicatelor, pe lângă cluburi, întreprinderi și instituții.

Cele 4 cluburi muncitorești din oraș, avînd în total 1.350 locuri, și căminele culturale desfășoară zilnic o bogată activitate cultural-artistică. În cadrul acestora activează zeci de formații, printre care: cor, echipe de teatru, de dansuri, brigăzi artistice de agitație, formații de muzică populară și ușoară, două ansambluri de estradă, precum și un mare număr de soliști vocali și instrumentiști, care, cu ocazia unor concursuri republicane, au reprezentat cu cinste orașul minerilor, obținînd zeci de premii și distincții.

În Baia Mare funcționează Casa regională a creației populare — realizare a regimului nostru — important centru de îndrumare metodică a creatorilor populari. Pe lângă munca metodologică, casa regională a creației populare desfășoară o frumoasă activitate editorială, tipărind anual diverse lucrări dramatice, culegeri literare folclorice și culte ale creatorilor din regiune și din țară, aducîndu-și astfel contribuția la valorificarea creației locale și implicit la îmbogățirea literaturii noastre naționale. În ultimii ani, casa regională a creației populare a editat 8 piese de teatru, mai multe culegeri literare, culegeri pentru soliști vocali, librete pentru echipele de dansuri etc.

Peste 400 de tineri talentați, depistați și instruiți cu grijă de către cadre de specialitate frecventează cursurile Școlii populare de artă, care ființează de 5 ani în Baia Mare. Aici își dezvoltă aptitudinile viitorii animatori ai vieții artistice de masă, aici își însușesc cunoștințele necesare viitorii interpreți și instructori ai formațiilor artistice de amatori.

Tot în scopul cultivării unor tinere talente funcționează în oraș o Școală de muzică și artă plastică de 8 ani, frecventată de 210 elevi.

Cele 5 cinematografe din oraș atrag spre accesibila artă a ecranului tot mai mulți spectatori. Numai în anul 1963 cinematografele din oraș au fost frecventate de 1.226.000 spectatori.

Ca și cele ale mării majorități a instituțiilor de interes cultural din oraș, și certificatul de naștere al Muzeului regional datează din anii de democrație populară. Despre un

muzeu propriu-zis cu activitate științifică și de masă, înainte de eliberare nu putem vorbi. Deși bazele muzeului din Baia Mare au fost puse la începutul secolului nostru, în cele aproape 4 decenii de existență Muzeul a fost mai mult un depozit, lipsit de o activitate științifică și de masă. Majoritatea obiectelor și colecțiilor cuprinse în depozit erau provenite din donațiile particulare ale unor colecționari. Abia după eliberare, când muzeelor li s-au creat condițiile necesare desfășurării unei activități multilaterale, muzeul băimărean a fost organizat pe baze științifice, și-a îmbogățit treptat colecțiile, care, prelucrate, au fost puse la dispoziția publicului din oraș.

Acum, muzeul dispune de două secții — istorie și artă — care desfășoară o activitate prodigioasă, multilaterală. Expoziția de bază a secției de istorie prezintă materialele descoperite pe teritoriul regiunii din cele mai vechi timpuri (paleoliticul mijlociu) pînă la începutul orînduirii capitaliste.

Materialele valoroase selecționate și expuse într-un cadru variat și atractiv reînvie semnificațiile epocilor, descifrînd în valorile materiale create năzuința de secole a locuitorilor acestor meleaguri spre o epocă de descătușare și împlinire.

Secția de artă a muzeului regional cuprinde valori artistice realizate de cei mai eminenți creatori romîni. Sînt prezente aici lucrări valoroase din opera lui Grigorescu, Tonitza, Băncilă. Un loc important în galerie ocupă creațiile artiștilor aparținînd școlii de pictură băimărene: Simon Hollóssy, Ioan Thorma, Ioan Krizsán ș. a. O sală a galeriei găzduiește apoi lucrări ale unor artiști a căror creație a ajuns la maturitate în anii democrației populare. Aici sînt expuse lucrări reprezentative de Camil Ressu, Marius Bunescu, Dumitru Ghiată ș. a. Alături de lucrările generației mai vechi, ca Aurel Pop, Alexandru Ziffer, Andrei Mikola, galeria posedă lucrări valoroase datorate artistului poporului Vida Gheza, maestrului emerit al artei Paul Erdős, Lidiei Agricola, precum și o serie de pînze izbutite ale tinerilor pictori, sculptori și graficieni din Baia Mare.

Desfășurînd o activitate complexă de cercetare științifică, de organizare a expozițiilor, de continuă îmbogățire

Cartea, un bun al tuturor. Aspect de la Biblioteca regională

Formația de estradă a Ex-
ploatării miniere Săsar

și păstrare a colecțiilor sale, închinându-și activitatea educării culturale a maselor, Muzeul regional a devenit în anii din urmă un factor însemnat al frontului ideologic, științific și cultural al orașului și regiunii.

În scopul lărgirii orizontului cultural-științific al oamenilor muncii din oraș, în anul trecut la Baia Mare a luat ființă Universitatea populară cu următoarele cursuri: momente din istoria patriei, pagini din istoria literaturii române, din literatura universală, părinții și educația copiilor, din istoricul marilor descoperiri, arta filmului și limbile rusă, engleză, franceză, germană.

Universitatea se bucură de mare popularitate în oraș, fiind frecventată de către 420 cursanți.

Pe lângă marile întreprinderi cum sînt: Combinatul chimico-metalurgic, Exploatarea minieră Săsar, Trustul regional de construcții ș.a. funcționează, de cîțiva ani, universități muncitorești servind de asemenea scopul îmbogățirii cunoștințelor de cultură generală și tehnico-științifice ale oamenilor muncii.

Casa de cultură a sindicatelor din oraș, avînd o activitate multilaterală și interesantă, atrage în sălile bibliotecii, ale cineclubului, cercului de fotoamatori, de artă plastică etc. mii de oameni ai muncii dornici să-și lărgescă orizontul cultural, să-și cultive talentul. O prodigioasă activitate desfășoară aici cercul de artă dramatică cu stagii permanente. Spectacolele prezentate pînă acum pe scena clubului îndreptătesc simpatia și aprecierea publicului pentru slujitorii pasionați ai acestei tinere scene populare.

Tot sub egida casei de cultură a sindicatelor ființează de cîțiva ani cercul literar „Tudor Arghezi” unde-și dau întâlnire în fiecare săptămînă tinerii condeieri: poeți, dramaturgi, pasionați culegători de folclor, critici, ziariști. Fructul activității membrilor cercului vede lumina tiparului prin culegerile periodice ce apar sub titlul „Pagini mara-mureșene”.

30 decembrie 1952 va rămîne o dată memorabilă pentru băimăreni. În seara acelei zile și-a deschis porțile, pentru prima oară în istoria orașului un teatru de stat. S-a deschis cortina pe primul tablou din piesa „Crîngul de călini” de Korneiciuk, dar au trebuit să treacă zeci de minute

pînă cînd să se poată desluși primele replici. Spectatorii — sute de mineri, topitori, strungari, intelectuali, casnice, elevi — au inundat sala cu nesfîrșite aplauze, urale. Era semnul bucuriei, al mîndriei, al mulțumirii față de regimul nostru care a dat viață unui vis străvechi. În anii care au urmat, vechea așezare de mineri se îmbogățește cu noi instituții de cultură.

1956. Ia ființă Teatrul de păpuși.

1959. Își deschide prima stagiune Ansamblul de cîntece și dansuri al Sfatului popular regional.

Sînt anii în care minerii din Cavnic, Băiuț sau Borșa, tîranii cooperatori de pe cîmpia Someșului și tăietorii de pădure din Vișeu vād pentru prima oară spectacole prezentate de artiști profesioniști, vād pentru prima oară piese de teatru în eroii cărora se recunosc ei înșiși, cu viața, bucuriile și frămîntările lor.

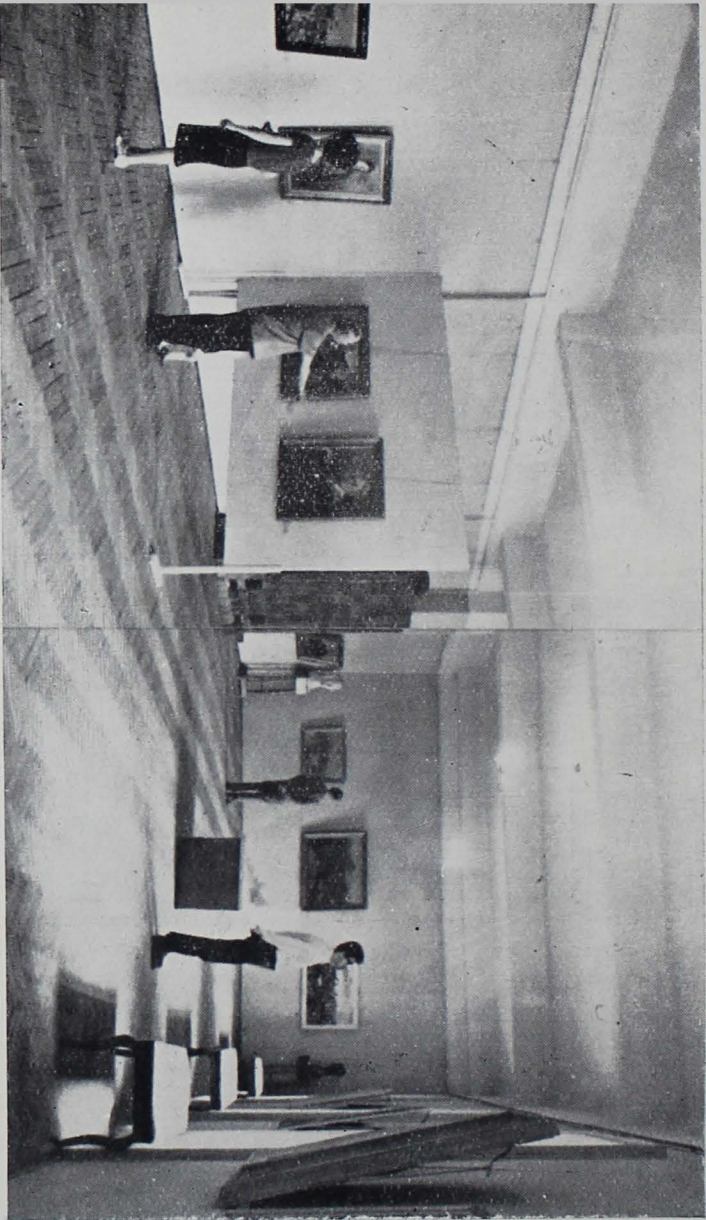
În acești ani s-a statornicit la Baia Mare un colectiv artistic valoros care-și aduce prinosul său, prin realizări meritorii la propășirea teatrului minerilor și a teatrului românesc chiar. Ei adaugă la rostul lor nobil de pe scenă o prezență cetățenească activă în animarea mișcării artistice de amatori.

Ansamblul de cîntece și dansuri adună cu sîrg strălucitul șirag al folclorului născut din nesecatul izvor al inspirației populare și cizelat de veacuri de către miile de creaători anonimi. Spectacolul inaugural al ansamblului, prezentat și în cele mai îndepărtate colțuri ale regiunii, a prilejuit adevărate sărbători la care se adunau locuitorii din mai multe sate. Spectacolele trebuiau montate pe scene în aer liber. Ce sală putea găzdui populația din Tg. Lăpuș, Suci de Jos, Suci de Sus care a venit cu mic cu mare să vadă transpunerea în scenă a unei nunți din însăși Țara Lăpușului? Sau cine ar fi putut stăvili intervenția cu țîpuri — în semn de mulțumire și satisfacție — a oșenilor din Bixad cînd au auzit cîntecul buciului nefericitei Irinca, eroina minunatei legende create aici, care povestesc isprăvile nesăbuite ale „Omului nopții“ — chipul simbolic al exploatatorului — care-și avea sălașul în munții Oașului.

Dragostea, gustul pentru artă crește an de an. Pentru a certifica acest lucru sînt deajuns doar cîteva cifre. În

Scenă dintr-un spectacol
al Teatrului de Stat

La galeria de artă plastică
a Muzeului regional

prima stagiune, teatrul de dramă a totalizat un număr de 13.187 de spectatori, iar în stagiunea 1962—1963 cifra lor se ridică la 59.011. Explicația este aceea că spectatorii băimăreni văd în teatrul lor un factor de educație spre care se îndreaptă tot mai des, tot mai mulți. Și teatrul nu dezmente această credință.

Abordînd un repertoriu bine ancorat în actualitate, el își îndeplinește cu cinste chemarea de a lupta pentru afirmarea noului, a calităților noi pe care le dobîndește omul zilelor noastre încleștat trup și suflet în marea bătălie pentru construirea societății noastre noi.

Avînd an de an un repertoriu de prestigiu, din care pe lîngă autorii romîni contemporani nu lipsesc nici nume ca Shakespeare, Gorki, Molière, Caragiale etc., teatrul băimărean a devenit o tribună activă de culturalizare.

Orașul minerilor are o frumoasă tradiție — școala de pictură băimăreană care, timp de mai bine de șase decenii, poartă faima unor măiestre penele. Din 1896 „colonia pictorilor“ își menține tradiționalul renume prin noi generații ai căror reprezentanți, ca regretatul Ziffer Alexandru, artist emerit, octogenarul Andrei Mikola, artist emerit, ș.a., au dus mai departe, la un nivel superior orientarea realistă a picturii băimărene. O generație mai tînără, în plină maturitate creatoare, ca sculptorul Vida Gheza, artist al poporului, graficianul Paul Erdős, maestru emerit al artei, ș.a., s-a făcut cunoscută nu numai în țară, ci și peste hotare. Lucrările lor au reprezentat cu cinste arta romînească la expozițiile bienale de la Veneția, la expozițiile internaționale de la Moscova, Lugano și alte metropole europene.

Alături de ei un entuziast grup de tineri artiști organizează periodic expoziții în colectiv sau personale, abordînd cu pasiune și talent teme inspirate din realitatea cotidiană.

Galeria Fondului plastic înființată în anii aceștia pune la dispoziția iubitorilor de artă tablouri, lucrări grafice, sculpturi ale artiștilor băimăreni. Un bogat sôrtiment de obiecte de artizanat desface magazinul de artizanat al Uniunii regionale a cooperativelor meșteșugărești.

Frumosul cotidian se îmbogățește mereu prin valo-

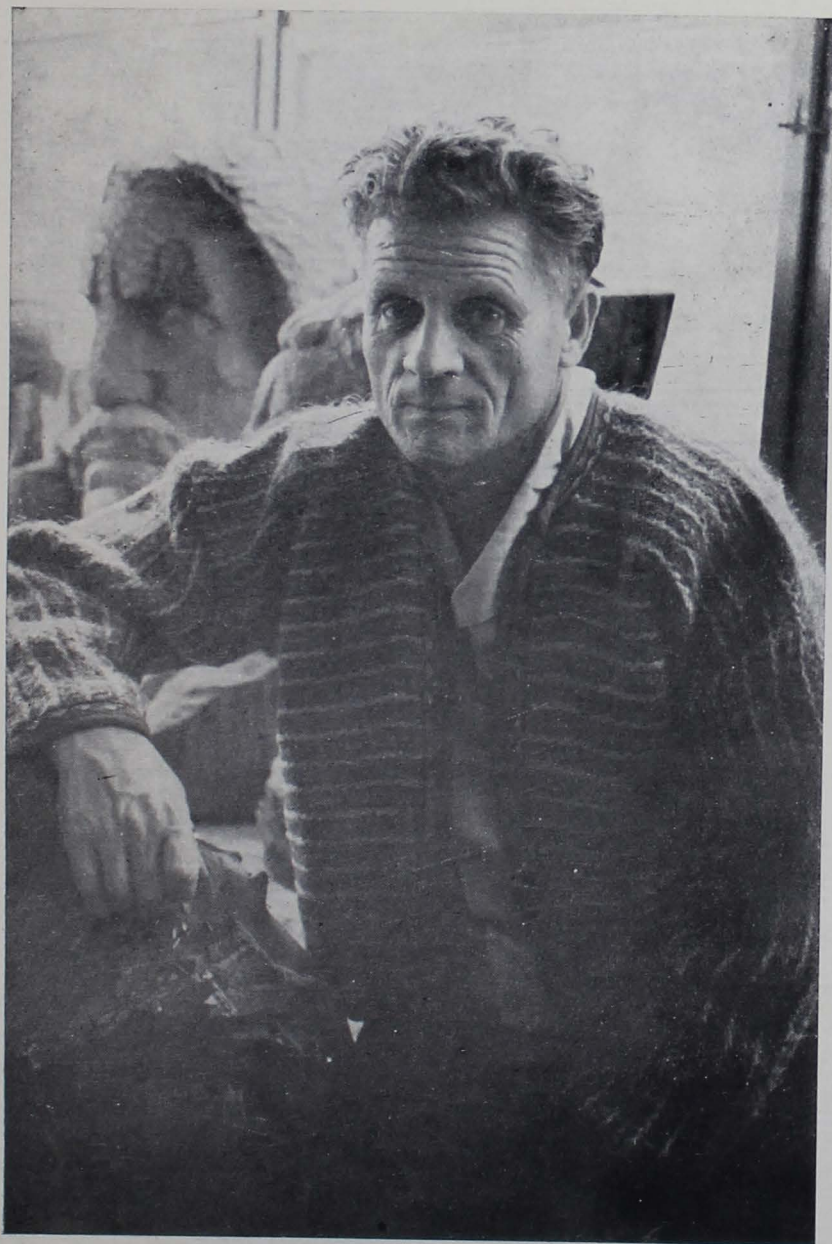
roasele lucrări murale care împodobesc fațadele unor blocuri și interioarele magazinelor. De bun augur în acest sens au fost lucrările în mozaic și cea în faianță de pe fațadele blocurilor de la intrarea în strada Unirii.

Viața muzicală a orașului se îmbogățește de asemenea an de an. Nu există săptămână în care sălile de concerte să nu atragă sute de melomani. Despre Ion Voicu, Ștefan Ruha, Magda Ianculescu băimărenii vorbesc ca despre bune și vechi cunoștințe.

Au apus pentru totdeauna vremurile de tristă amintire când Thalia își căuta un lăcaș fără sorți de izbândă, când cultura era socotită ca un apanaj al claselor avute. Arta și cultura socialistă au devenit un bun al tuturor. Infloritoarea viață culturală pe care o trăiesc locuitorii vechii urbe a băieșilor certifică și ea grija permanentă a partidului și guvernului nostru pentru înflorirea vieții cultural-artistice menite să contribuie la înfrumusețarea și îmbogățirea vieții spirituale, la formarea conștiinței socialiste a celor ce muncesc.

Datele cu privire la situația sanitară a orașului diferă ca de la cer la pământ de situația relatată la începutul capitolului nostru. Prin lărgirea fără precedent a rețelei sanitare, prin asigurarea unei asistențe medicale calificate, gratuite, prin investițiile tot mai sporite care se fac în domeniul sanitar se oglindește o dată mai mult grija partidului și guvernului nostru față de sănătatea oamenilor muncii.

Încă din primii ani de după eliberare s-a trecut la reorganizarea spitalelor, prin modernizarea lor, creșterea numărului de paturi și repartizarea de cadre bine pregătite. Dacă în anul 1944 spitalele din oraș dispuneau de 170 de paturi, în anul 1964 numărul lor s-a ridicat la 745. Spitalele au fost dotate cu aparatură modernă, ca: Röntgen Tur 500 și Tur 1.000, electrocardiografe, aparate de electroforeză etc. Numărul policlinicilor a crescut la patru față de una singură în 1944. Policlinica centrală a orașului, instalată într-o clădire nouă, impozantă, acordă zilnic asistență medicală sutelor de pacienți, controlează și ajută toate unitățile ambulatorii din raza orașului. Tot în această clădire este găzduită o secție de maternitate cu 150 de paturi. În acești ani a luat ființă pe lângă spitalul de adulți o

Sculptorul Vida Gheza,
artist al poporului

In atelierul graficianului
Paul I. Erdős
maestru emerit al artei
din R.P.R.

Aspect dintr-un spectacol al
Ansamblului de cîntece și
dansuri al Statului popular
regional

Teatrul de vară

secție de pediatrie cu 100 de locuri, s-a înființat un nou complex stomatologic, urmînd ca anul acesta să se dea în folosință un sanatoriu de boli pulmonare cu 235 de paturi,

Pe lingă întreprinderile din raza orașului, în anii din urmă s-au înființat 12 dispensare de întreprindere deservite de numeroase cadre medicale și medii, care veghează asupra sănătății tuturor salariaților. Aceluiași scop îi închină activitatea lucrătorii celor 20 de circumscripții sanitare existente în oraș. La toate acestea se adaugă și creșterea neîncetată a fondurilor alocate pentru medicamente gratuite. Din 1954 fondul destinat medicamentelor gratuite a crescut de la 1.200.000 lei la 6.750.000 lei în anul 1964. Orașul dispune în prezent de 14 farmacii, față de 4 cîte existau în 1944. Dacă în 1930 orașul dispunea de 10 medici, instituțiile sanitare sînt astăzi deservite de un număr de peste 700 cadre medico-sanitare.

Ridicarea nivelului de trai și dezvoltarea instituțiilor sanitare au dus la scăderea mortalității și creșterea duratei vieții, media de vîrstă atingînd în prezent 63 de ani. Mortalitatea infantilă în anul 1963 a scăzut la 5,1 la sută. Toate acestea ilustrează elocvent drumul luptei pentru sănătatea și fericirea omului zilelor noastre, constructor al socialismului.

Ca urmare a grijii partidului și guvernului nostru față de întărirea sănătății oamenilor muncii, sportul a căpătat în anii democrației populare o nemaiîntîlnită dezvoltare. Drept rezultat cultura fizică și sportul au pătruns în uzine, în fabrici, în școli de toate gradele, trezind la viața sportivă masele de oameni ai muncii. Alături de sportul de masă se acordă o importanță din ce în ce mai mare sportului de performanță. Ca o urmare firească, culorile celor 52 asociații sportive din oraș cu un număr de 26.268 membri devin tot mai cunoscute datorită sportivilor noștri, care, bine pregătiți, cuceresc valoroase clasificări în competițiile din țară și de peste hotare. Este o mîndrie pentru sportivii băimăreni și faptul că o echipă de fotbal, una de volei, una de lupte activează în prima categorie a țării. Sigur că aceste realizări nu ar fi fost posibile fără baza tehnico-materială pusă la dispoziție de statul nostru. Numai în ultimii 5 ani în oraș au fost amenajate două stadioane, a

fost construit un modern complex sportiv unde-și desfășoară activitatea sute de iubitori ai sportului.

Creînd toate condițiile necesare pentru dezvoltarea culturii fizice și sportului, regimul nostru democrat-popular a șters din istoria orașului nostru practicarea sportului pe maidane, în condiții mizere și umilitoare. Mișcarea sportivă face parte integrantă astăzi din complexul de mijloace care urmăresc dezvoltarea multilaterală a oamenilor muncii, constructori ai socialismului, gata oricînd să apere cuceririle revoluționare ale poporului nostru.

LOCURI TURISTICE

Așezată la poalele Gutiiului, străjuită de Dealul Florilor și Dealul Crucii, cu „o fereastră deschisă“ spre cîmpia Someșului, Baia Mare a atras atenția, prin pitorescul său rar întîlnit, nu numai pictorilor, care i-au immortalizat frumusețile pe sute de pînze, ci și turiștilor. Ei, în toate anotimpurile, găsesc aici un mediu unic în felul lui. De primăvara de cînd își împodobesc castanii cu făclii albe, pînă toamna cînd își zugrăvesc cu nuanțele focului colinele, natura băimăreană ca o gazdă primitoare, îți deschide cu generozitate poarta minunatei sale grădini.

Dacă-ți îndrepti pașii pe alea care duce din strada 23 August spre parcul orașului e greu să te hotărăști asupra căror frumuseți să-ți odihnești privirea. Mireasma cîmpiei, a florilor ce împodobesc alea, azurul cerului pe care se proiectează verdele crud al Dealului Florilor, silueta impozantă, cu coloanele-i zvelte, a Teatrului de vară — întregă panoramă creează o ambianță plină de farmec romantic.

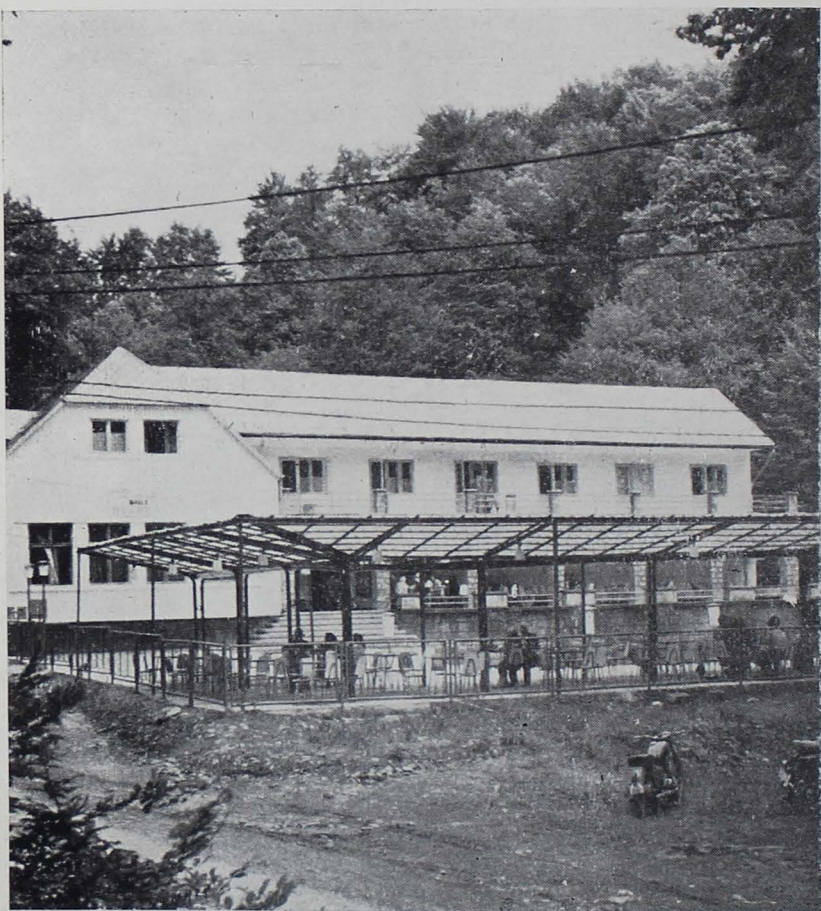
Ajuns la capătul aleii, cu umbra ei deasă, cu covoarele multicolore de flori, parcul 23 August te îmbie la o plimbare plăcută, reconfortantă. Dispuse de-a lungul aleilor principale, busturile marilor noștri clasici Eminescu, Caragiale, Coșbuc, Sadoveanu stau mărturie prețuirii acordate acestor creatori de valori spirituale. Bustul lui Ledvay

Hotelul și barul hotelului
„București“

MUZEEUL JUDEȚULUI MUREȘ
SALA MA
BIBLIOTECA

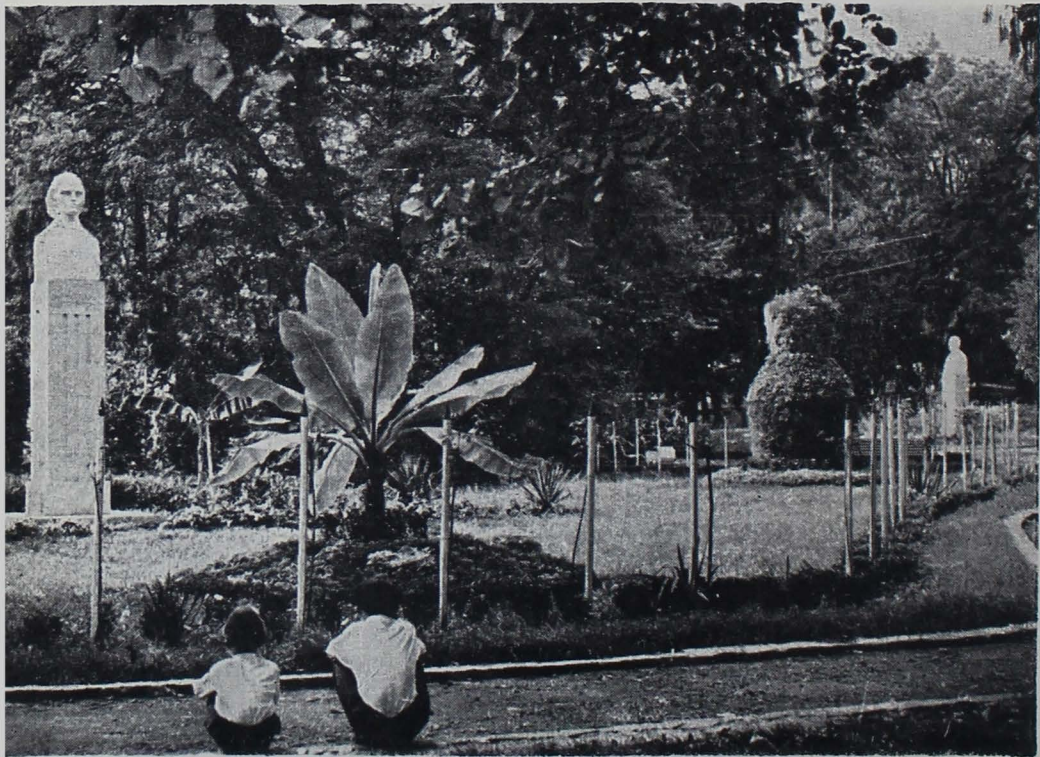

Cabana și terasa
„Usturoi“

**Monumentul ostașilor
romini**

In parcul de cultură
și odihnă
„23 August“

Márton cinstește de asemenea memoria marelui artist de origine băimăreană. În partea nordică a parcului, în spatele cochetului restaurant „Mara“ de pe coasta dealului, vizitatorul va putea admira splendida panoramă a orașului. De aici amurgul senin de mai și octombrie își dezvăluie una din caracteristicile sale unice: „albastrul de Baia Mare“, un albastru intens, cu nuanțe ce par a fi împrumutate din pânzele celor mai desăvârșiți maeștri ai penelului.

Cu căutătorii locurilor pitorești, de excursii natura băimăreană este deosebit de darnică. După o plimbare de o oră sau două, de la intrarea principală a parcului 23 August se poate ajunge la Băile Usturoi care, situate într-un colț pitoresc, oferă vizitatorului un excelent loc de odihnă și tratament, o cabană cu 50 de locuri. Compoziția apei bogată în sulf, fier și arsen este recomandată pentru afecțiunile de natură reumatică și cardiovasculare. Continuând drumul, în scurt timp se poate ajunge pe vârful Pleștioarei, de unde se deschide o frumoasă priveliște spre Baia Mare și satele din jur.

Spre nord-vest de Baia Mare, la 7 km pe șoseaua ce duce spre Satu Mare se găsește un renumit loc de odihnă în mijlocul unui frumos peisaj, înzestrat cu o elegantă cabană — Apa Sărată, unde mai ales în timpul verii se organizează serbări cîmpenești. Apa minerală de aici bogată în sulf, iod este căutată pentru tratament în afecțiunile reumatice, ginecologice și de stomac. O cabană elegantă asigură cazarea pentru 80 de persoane.

La 18 km de Baia Mare, pe lângă șoseaua Baia Mare—Tg. Lăpuș, înconjurat de o frumoasă pădure de brazi, turismul găsește un complex turistic și terapeutic ce poartă numele de Cărbunari.

Pe un platou străjuit de vîrfurile Gutiului, la o altitudine de 850 m, la aproximativ 28 km de Baia Mare se află stațiunea turistică „Izvoarele“, care atrage aici în toate anotimpurile anului un mare număr de doritori de liniște, aer ozonat și priveliști minunate. Drumul este accesibil din Baia Mare cu mașina sau pe jos, iar autobuzele circulă cu regularitate pînă la Valea Neagră, situată la 9 km de Izvoarele. În afară de confortul, cazarea și masa asigurată pentru 220 de persoane, sînt create condiții bune pentru prac-

ticarea sporturilor alpine vara și a schiului iarna. Iubitorii de turism pot vizita în împrejurimile Izvoarelor interesante puncte turistice: Virfurile Igniș și Gutii, Cheile Tătarului, Creasta Cocoșului etc.

Situată pe malul lacului „Bodi“, la 8 km de Baia Mare, cabana „Mogoșa“ oferă vizitatorilor bune condiții de odihnă, un peisaj pitoresc și posibilități de practicare a sporturilor nautice. Avînd în toate sezoanele bufet-cantină bine asortat, locuri pentru 80 de persoane, această cabană este punctul preferat de mulți excursioniști din Baia Mare și împrejurimi.

Pentru deservirea iubitorilor de excursii agenția O.N.T. „Carpați“ din Baia Mare oferă variate forme de excursii cu trenul, autocare, autobuze la diferitele puncte turistice din regiune și din țară.

Împrejurimile turistice amintite oferă un bun cîmp de vînat, iar pasionaților sportului cu undița rîurile, lacurile le prilejuiesc multe satisfacții.

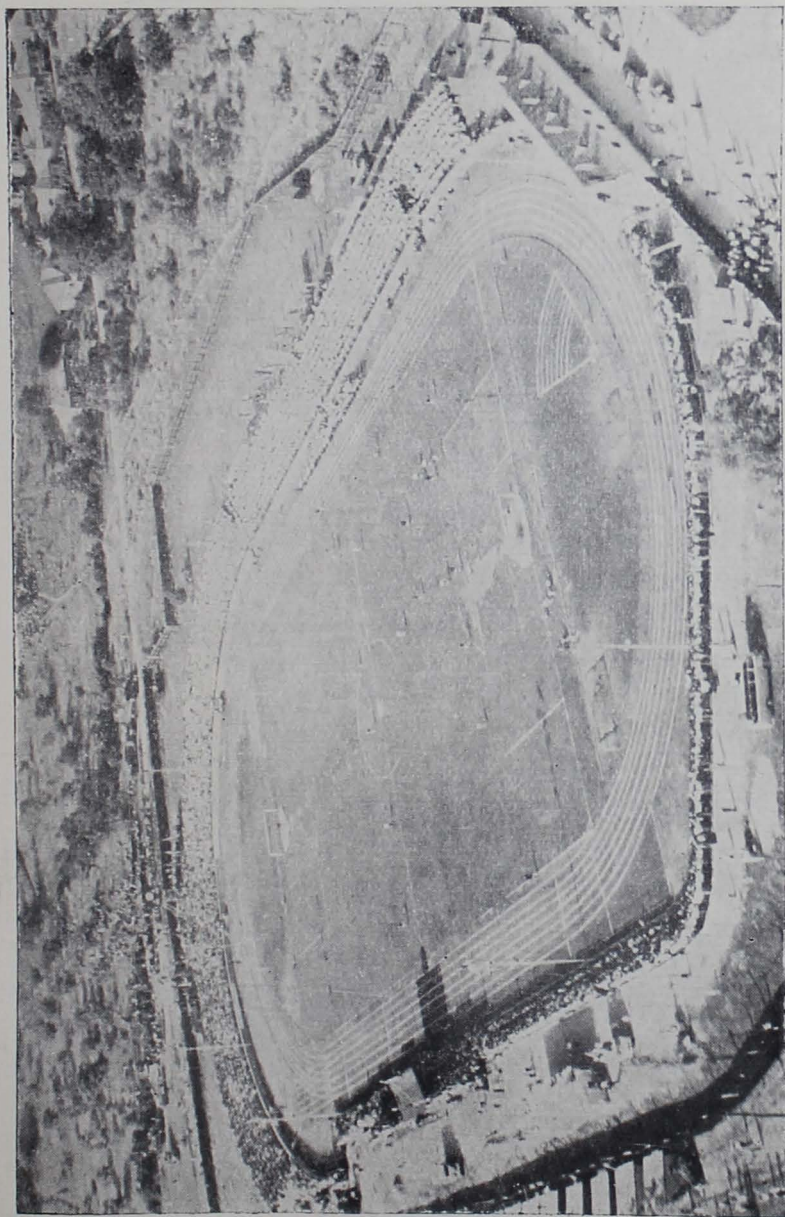
De-a lungul veacurilor, salba munților Gutii, Igniș, Dealul Florilor, Dealul Crucii și măgurile din jur au stat mărturie începuturilor de așezare omenească de la picioarele lor; veacuri nenumărate au privit din înălțimi semețe zidurile mărunte ale cetății, drumurile-i înguste și cocioabele meschine din afara zidurilor.

Au trecut veacuri multe. Și acum 20 de ani oamenii au deschis hotarele soarelui...

Abia de atunci orașul își trăiește anii tinereții izvorite din înțelepciunea Partidului, din munca liberă, din hărnicia și priceperea eroicei noastre clase muncitoare.

De la înălțimea schelelor privim noul oraș Baia Mare, înscris pe coordonatele epocii noi, socialiste. Crește neîntrerupt orașul în care fiecare nou cartier, fiecare bloc, fiecare parc poartă întipărite în eleganța sobră a liniilor dezvelite din cofrajul betonului și oțelului, grija, dragostea

Stadionul „23 August“

Plimbare cu barca
pe lacul Bodi

pentru omul muncii. Sclîpesc în soare fețele rumene ale zidurilor; macararele, în rotirea lor fără hodină, urcă orașul spre înălțimi. Se plantează milioane de flori pe alei, în parcuri; înfloresc grădini la ferestre și în balcoane. Orașul respiră tinerețe, vigoare, dragoste de viață, încredere în viitor.

Anul 1965 a înscris pe portativul măreței simfonii a tinereții socialiste a orașului noi note majore. În dreapta Săsarului de la mal și pînă în geana pădurii, miile de constructori ai vastelor șantiere baimărene zidesc noi microroioane cu peste 5.000 de apartamente, cu cinematograf, spații comerciale, complexe de deservire. Spre răsărit, coșurile înalte ale uzinei de cupru, uzinei de acid sulfuric și ale uzinei de oxizi de plumb se iau la întrecere cu munții.

Cartiere moderne spre miazăzi, spre apus, magistrale largi, parcuri și, peste tot, bucuria acestor ani luminoși.

În trepidantul ritm al dezvoltării socialiste, orașul Baia Mare trăiește în anii puterii populare a doua tinerețe.

Orașelul cu aspect medieval a devenit un înfloritor oraș modern al Romîniei socialiste, expresie a forței, avîntului și frumuseții ce le înmănunchează socialismul.

Modestul centru de plasă de odinioară a intrat în acești ani în circuitul celor 16 mari orașe ale țării care sînt reședințe de regiuni. El este în prezent centrul politic, administrativ, economic și cultural al regiunii Maramureș.

Baia Mare și-a primit, de asemenea, locul în contextul centrelor universitare ale țării.

Băimăreanul își călăuzește musafirul prin noul oraș și-i explică: aici e Institutul pedagogic, dincolo e o școală medie tot în acești ani zidită, acesta este cartierul Progresul, dincolo al Republicii, dincoace cartierul Săsar, iar acolo unde mai e cîmp, sînt noile cartiere nebotizate încă.

În fața orașului de pe Săsar se deschid noi și frumoase perspective, ce se înscriu pe aria itinerariilor Romîniei socialiste.

INDICE BIBLIOGRAFIC

- ¹⁾ Meruțiu V., Regiunea Baia Mare și Baia Sprie, Cluj 1936, p. 9.
- ²⁾ Istoria României, vol. I, Ed. Acad. R. P. R. București 1960, p. 352.
- ³⁾ Goldenberg S., Contribuții la o istorie a cămării și monetăriei din Baia Mare, Anuarul Institutului de istorie din Cluj I—II, 1958—1959, pag. 155—156 (extras).
- ⁴⁾ Pascu Șt. — Meșteșugurile din Transilvania până în secolul al XVI-lea, Cluj 1954, pag. 155—156.
- ⁵⁾ Din istoria Transilvaniei, vol. I, Ed. Acad. R.P.R., București, 1961, pag. 258.
- ⁶⁾ Din istoria Transilvaniei, vol. I, Ed. Acad. R.P.R., București 1961 pag. 311.
- ⁷⁾ Din istoria Transilvaniei, vol. II. Ed. Acad. R.P.R. București 1961, pag. 211.
- ⁸⁾ Hotarul soarului de Horia Liman, București, Editura Tineretului, 1957, pag. 125—126.

C U P R I N S

	<u>Pag.</u>
I. Coordonate geografice	7
II. Din istoricul oraşului pînă în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea	11
III. Baia Mare pînă la sfîrşitul secolului al XIX-lea	25
IV. Aspecte ale dezvoltării economice a oraşului între 1848—1944	31
V. In anii de după eliberare. Puternic centru industrial	41
VI. Agricultură oraşului	65
VII. Comerţ, cooperatie	69
VIII. Dezvoltarea social-culturală	73

*Dat la cules 10. 02. 1965. Bun de tipar 11. 03. 1965.
Apărut 1965. Hirtie velină mătase de 65 g/m²,
61X96/16. Coli editoriale 6. Coli de tipar 6*

**Tiparul executat sub comanda nr. 5254 la I. P. Maramureș Baia Mare
Bulevardul București 19/A**

